

YAZARLAR

(aylıq ədəbi-bədii, elmi jurnal)

May 2026 (65)

(2021-ci ildən çıxır)

Təsisçi və baş redaktor: Zaur Ustac

Redaktor: Həcər Atakişiyeva

Texniki redaktor: Tuncay Şəhrili

Məsul katib: Araz Şəhrili

Rəssam: Səlim Abbaszadə (Norveç)

Yaradıcılıq məsələləri üzrə menecer: **Şəlalə CAMAL**

Ədəbi tənqid məsələləri üzrə menecer: **Günnur AĞAYEVA**

İctimaiyyətlə əlaqələr üzrə menecer: **Nəzakət EMİNQIZI**

Fəxri redaksiya heyəti: Abbasqulu ağa Bakıxanov, Mirzə Fətəli Axundov, Lev Tolstoy, Əhməd bəy Ağaoğlu, Əbdürrəhim bəy Haqverdiyev, Cek London, Əliqulu Qəmküsar, Vintsas Kreve, Üzeyir Hacıbəyov, Pənahi Makulu, Səməd Vurğun, Şəhriyar, Bayram Bayramov, Hüseyn Arif, Bəxtiyar Vahabzadə, Cabir Novruz, İldırım Əkbəroğlu (Füzuli), Alı Mustafayev, Mustafa Müseyiboğlu, Ülvi Bünyadzadə.

Redaksiya heyəti: Ayətəxan Ziyad (İsgəndərov), Akif Abbasov, Mahirə Nağıqızı, Vüqar Əhməd, Mehman Həsənli, Həcər Atakişiyeva, Tərənə Məmməd, Aydın Xan Əbilov, Kamal Camalov, Günnur Ağayeva, Rizvan Fikrətoğlu, Aysel Nazim, Nuranə Rafailqızı, Səma Muğanna, Şəlalə Camal, Əli bəy Azəri, Sevindik Nəsiboğlu, Taleh Xəlilov, Südabə Məmmədova, Leyla Yaşar, Murad Məmmədov, İlqar İsmayılzadə, Aytac İbrahim, Mövlud Ağamməd, Məmməd Gürşadoğlu, Aysu Türkel, Rafiq Hümət (Gürcüstan), Faruk Habiboğlu (Türkiyə), Əbülfəz Əhməd (Almaniya), Günay Əliyeva (Norveç), Caroline Laurent Turunc (Fransa).

BU SAYIMIZDA

Könüllülük haqqında	3
Baş redaktordan	4
Yazarlar jurnalı	5
Yunus Oğuz. Silsilə yazı.....	6
Həcər Atakişiyeva. Məqalə.	11
Sədulla Şirinovun kitabları	19 və 43
Günnur Ağayeva. Məqalə.	20
Zaur Ustacın yazıları.	33,38,117
Xəlil Mirzə. Hekayə.	44
Günay Əliyeva. Hekayə.	53
Zaur Bayramoğlu. Hekayə	61
İqbal Səfərov. Esse.	66
Sona İsmayılova. Poema.....	69
Nisə Kərimovanın yazısı.	75
Zeynəb Cəmaləddin. Şeirlər.	77
Rəşidə Arif. Şeirlər.	86
Atabəy Zahid (Otabek Zohid). Şeir.	92
Ülkər Nicatlı. Şeirlər.	95
Ülviyyə Hüseynova. Təqdimat.	99
Məmməd Məmmədli. Tərcümə.	102
İlkin Balayev. Şəhidin doğum gününə.	109
Əli bəy Azəri. Təbrik.	112

Salam olsun, Azərbaycanın ilk hibrid jurnalı olan “Yazarlar”ın çox dəyərli yazarları və oxucuları! Bizim yalnız bir məqsədimiz var ki, o da **“Yaradıcı uşaq - gənclərin dövrü mətbuatda çıxışını asanlaşdırmaq, onların tanınmasına köməklik göstərmək”** olmaqla məramnaməmizdə aydın şəkildə qeyd olunmuşdur. Aylıq ədəbi-bədii, elmi jurnal olan “Yazarlar” kitabxanalar üçün ənənəvi qaydada məhdud sayda nəşr olunur və elektron formatda bir neçə sabit, dayanıqlı, təhlükəsiz platformadan PULSUZ olaraq yayımlanır. Jurnalın bu günə qədər çap olunmuş bütün nömrələrini **“YAZARLAR” dan sifariş yolu ilə əldə edə bilərsiniz. Mobil telefonla əlaqə: (+994) 70-390-39-93** “YAZARLAR, ANCAQ YAZARLAR...” © YAZARLAR

“İndi müstəqillik tariximizin inkişaf dövrünün qürurverici yeni mərhələsindəyik. İşğaldan azad edilmiş ərazilərimizdə ən qısa zamanda həyatın əvvəlki ahənginə qaytarılması üçün genişmiqyaslı işlər aparılır. İnanıram ki, Ulu Öndərin tövsiyələrini özünüə şüar seçən siz könüllülər Vətənə və dövlətə bundan sonra da dərin bağlılıq nümayiş etdirəcək, yüksək fəallıq göstərərək Böyük Qayıdışa töhfələr verəcəksiniz.”

İlham Əliyev

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti

Bakı şəhəri, 13 dekabr 2023-cü il

İlkin mənbə: President.az

Zaur USTAC

BAŞ REDAKTORDAN

***Salam olsun, dəyərli oxucular!
Jurnalımızın 65-ci sayı ilə görüşünüə gəlmişik.***

*Bu sayımızda dəyərli tarixçi-yazarımız Yunus Oğuzun “Olaylar” qəzeti başda olmaqla müxtəlif mətbu orqanlarda yayımlanan “TÜRK” etnonimi və törələri adlı silsilə yazısının on dördüncü – sonuncu - hissəsilə tanış olacaqsınız. Bununla da uzun müddətdir ki, silsilə şəkilində davam edən mövzunu bitiririk. Nəzərinizə çatdırmaq istəyirəm ki, əsər artıq “Yazarlar” jurnalının xüsusi buraxılışı formasında, ayrıca kitab şəkilində çap olunaraq oxuculara təqdim olunub (dekabr 2025 – Bakı). Hazırda Xəlil Mirzənin “Müqəddəs Zəfər” adı altında hekayələri silsilə şəkilində dərc olunur. Növbəti saydan Zeynəb Cəmaləddin silsiləsi (poema) dərc olunmağa başlayacaq. Jurnalımızın **May - 2026 № 05 (65)**-ci sayında ənənəvi müəllif yazıları, təqdimat, təbrik və məlumat xarakterli digər yazılar yer alıb.*

Dəyərli oxucular, plana uyğun olaraq əvvəllər də olduğu kimi jurnalımızı elektron varintda və ənənəvi formatda əldə edib, oxuya biləcəksiniz.

Sizə bütün həyat və fəaliyyətinizdə yeni-yeni nailiyyətlər arzulayırıq! Uğurlarınız bol olsun!

Hörmətlə: Zaur USTAC
“Yazarlar” jurnalının baş redaktoru

“Yazarlar” jurnalı öz işini aşağıdakı prinsiplər və struktur əsasında qurur:

- Jurnalla əməkdaşlıq edən müstəqil yazarlar “Müstəqil Yazarlar Konfederasiyası” adlı alt qurumda birləşirlər (məqsəd yaradıcılıq əlaqələrini möhkəmlətmək və bir-birinə dəstək olmaqdan ibarətdir. Üzv yazarlar nə qurum, nə də bir-birləri qarşısında heç bir öhdəlik daşıyırlar. Üzvülük haqqı nəzərdə tutulmayıb.)
- Gənc yazarlar “Yazarlar dərənəyi” adlı ikinci alt qurumun vasitəsilə mütəmadi olaraq ustad yazarlardan faydalı məsləhət və tövsiyələr alırlar. Bundan əlavə dərnək əvvəlcədən müəyyən olunmuş layihələr çərçivəsində jurnalın xüsusi buraxılışlarını təşkil edir, “Yazarlar Akademiyası”nda mütəmadi olaraq yenilənən konkret üsul və proqramlarla gənc yazarların püxtələşməsinə köməklik edir.
- Müəyyən layihələrin təşkili və gənc yazarların elan olunmuş müsabiqələrə təqdim edilmiş əsərlərinin nəşr olunmaq üçün seçilməsinin obyektivliyini təmin etmək məqsədi ilə tərkibi gizli saxlanılan 5 (beş) nəfər təcrübəli və filoloji təhsili olan yazardan ibarət “Yaradıcılıq Komissiyası” adlı üçüncü alt qurum yuxarıda qeyd olunduğu kimi ancaq yaradıcılıq məsələləri ilə məşğul olur. Təqdimatlar, müzakirələr, məsləhətləşmələr və digər müxtəlif tədbirlər “Yazarlar klubu”nda təşkil olunur.
- “Yazarlar” jurnalı bütün sadalanan və burada qeyd olunmamış gündəlik fəaliyyət zamanı ortaya çıxan məsələləri könüllülük qaydasında ictimai əsaslarla (ödənişsiz) həyata keçirir.

Xüsusi qeyd:

Biz heç bir yazıya müdaxilə etmirik. Odur ki, xahiş edirik materialları göndərməzdən əvvəl bir daha yoxlayın, tam hazır, səliqəli şəkildə dərc olunmaq üçün son variantları göndərin.

“Türk” etnonimi və törələri

(On dördüncü yazı)

Əvvəli burada: “Türk” etnonimi və törələri

Bozqurd kultu

Ta qədimdən bütün kultlar içində bozqurd (börü, aşına) kultu daha çox fərqlənir. Belə ki, qədim türklərin inancına görə bozqurdlar Marsın yerdəki simvoludur və bozqurd onların əcdadı sayılır. Bəzi kultlar günümüzdə gündəmdən çıxsada bozqurd kultu bu gün türklər arasında daha da genişlənir.

Bu kult bir çox ölkələrdə simvol (simgə) rolunu oynayır. Etrusk və italyanlarda dişi qurd onların simvoludur. Skandinaviyada əcdadlarına “Börü” deyilir, oğlunun adı isə Tordur. Almanlar badələri bir-birinə toqquşduranda “sum volf” deyirlər, yeni qurdun şərəfinə.

“Qurd” sözü toponim, etnonim, hidronimlərdə hələ də qalmaqdadır. “Göybörü” anlamının da rənglə heç bir əlaqəsi

yoxdur və əski türklər belə hesab edirdilər ki, o ağ işıqla göydən enib və onlara yol göstərüb, xilaskar rolunu oynayıb. Təsadüfi deyil ki, islamaqədərki dövrlərdə, müharibə zamanı türklər bayraqlarının (tuğların) uclarına qurd başı taxırdılar.

Qurdu başqa heyvanlardan fərqləndirən cəhətlərdən biri də onun etnoqrafik xüsusiyyətləridir. Belə ki, dastanlarda, nağıllarda, hətta şeirlərimizdə, deyimlərdə də qurdun adı çəkilir, insan özünü onunla müqayisə edir.

Qurdu söymək və ona qarşı etmək yaxşı əlamət hesab edilmirdi, hətta günah sayılırdı. “Qurd üzün mübarək” deyimi şanlı anlamına gəlirdi, qorxmaz, cəsur adama “qurd ürəkli” söylənirdi. Bəs bu xüsusiyyətlər nədən ibarətdir?

1. Bozqurd özgürdür, azadlıq sevəndir. Tələyə düşəndə pəncəsini çeynəyib qopardır və azad olur.
2. Bozqurd əhliləşmir.
3. Bozqurd fəsilərə (çağlara) görə həyat (yaşam) tərzi sürür. Belə ki, törəmə, nəsilartırma zamanı oturaq, köçəri heyvanların və quşların arxasınca ova gedərkən köçəri, dəyişkən həyat tərzi keçirir.
4. Bozqurd qorxmur.
5. Bozqurd pusquda gözləmir.
6. Yetim qalan qurd balasına sahib çıxır, ona qayğı göstərüb bəsləyir.
7. Bozqurd xəyanəti bağışlamır.
8. Bozqurdun dişisi ölərsə, ailə qurmur, yalquzaq yaşam tərzinə keçir.
9. Sürüyə, davara hücum edərkən yalnız birini boğazlayıb aparır. Canavar isə digərlərini ya boğub öldürür, ya da yaralayır.
10. Bozqurd ovuna yeddi saniyədən çox baxarsa onu ovlayır.
11. Bozqurddan ovu qorxmasa, özünü döyüşə hazır göstərsə ona toxunmur, çəkilib gedir.
12. Bozqurd dalaşarsa, diş qurd gəlib yanında, boğazının altında (qurdlar boğazdan yapışır) dayanarsa, digər qurd savaştan əl çəkir.

13. Bozqurd sürüsündə başda cavanlar, ortada qocalar və xəstələr, sonda isə sürü başçısı dayanır. “Qurd taktikası” döyüşünü türklər qurdlardan götürüb, adına “Turan taktikası” verilib. Belə ki, aypara halında düşməni ortaya salıb, çevrəni sonda qapadırdılar.

14. Bozqurd məğlub olana qədər deyil, ölənə qədər savaşıır.

15. Bozqurd məğlub ola bilər, amma əyilməz, ovlanır, həbsə düşməz.

16. Bozqurd heç vaxt təkbaşına hərəkət etməz. Sürü onun üçün kollektiv xarakter daşıyır.

17. Yaşadığı əraziyə, ailəsinə, öz növündən digər qurda təcavüz olarsa, qəzəbli qurdun qarşısını heç kim ala bilməz.

18. Qurdun ulaması birliyə çağırışdır.

Məhz bu xüsusiyyətlərinə görə bozqurdlar türklərə bənzədilir və türklərin simvolu (simgəsi) sayılır.

Göründüyü kimi dünyanın bir çox yerlərində, harada yaşamasından asılı olmayaraq, türk əsilli insanlar, yaxud türk dillərinə bölünən qrupların demək olar ki, hamısının bu və ya digər şəkildə simgələri (simvolları) Bozqurddur.

Beləliklə türk dilləri altı qrupa bölünür:

1. Oğuz qrupu – Azərbaycan, türk, türkmən, qaqauz və Balkan türklərinin dilləri;

2. Qıpçaq qrupu – qazax, Qaraqalpaq, qırğız, Altay, Noqay, Krım tatarlarının dilləri;

3. Bulqar dil qrupu – Kazan tatar, başqırd, Qaraçay – balkar, kumik və qaraim dilləri;

4. Karluq-uyğur qrupu – özbək, yeni uyğur, sarı uyğur və salar dilləri;

5. Uyğur – oğuz qrupu – Tuva, tafalar (karaqas), xakas, şor, Baraba tatarları və Çulım tatar dilləri;

6. Çuvaş-yakut qrupuna yalnız iki qrup daxildir – çuvaş və yakut.

Göründüyü kimi türklərin bütün Avrasiya arealına yayılmasına baxmayaraq, Bozqurdu simgə (simvol) seçməsinin iki əsas

səbəbi vardır.

1. Bozqurdun başqa heç bir canlıda olmayan xüsusiyyətləri, özəllikləri, üstünlükləri, ov təzləri (taktikası), cəsurluğu və s.
2. Bozqurdun yer mənşəli olmaması, yəni göy mənşəli (gökgurd) – qutsal (müqəddəs) olması.

Sonda bütün yazılanları ümumiləşdirərək belə qənaətə gəlmək olar ki, türk inanclarına görə Bozqurd simgəsi (simvolu) özündə, əsasən üç funksiya cəmləşdirir:

1. Əcdadlarının göydən ağ işıqla enməsi;
2. Çətin vaxtlarda, savaşlarda, yol göstərən hamı, yəni rəhbər;
3. Türklərin ruh bağlılığına görə xilaskar.

Və bunu araşdırmaçı İmran Verdiyevin “Bozqurd-Azadlığın və cəsarətin simvoludur” məqalənin iqtibası (sitat) ilə bitirirəm: “Türk (Oğuz) – qurd münasibətlərinin arxaik semantikasının araşdırıcıları da türklərdə qurd obrazına məxsus mifoloji cizgiləri təsdiqləyirlər. “Kitabi Dədə Qorqud”dakı qurdun Salur Qazan tərəfindən “ər” adlandırılması (“Qarla yağış yağanda ər kimi duran”) faktı Oğuzun funksiyasının qurdun funksiyasından fərqlənmədiyini göstərir. Hər iki obraz “ər” semantemində birləşir. Türklər də qurd kimi hər zaman qorxmaz, azad və sərbəst olmağa, öz dövlətinə, ailəsinə sadıq qalmağa, kollektivin rəyi ilə hesablaşmağa, dar gündə özünü kollektivin bir üzvü kimi görməyə üstünlük vermiş, “Tanrı Milləti” olduqlarını dəfələrlə sübut etmişlər.”

Türk duası

“Ulu Tanrı!

Hər şeyi yaradan Tanrı!

Yenilməz, yıxılmaz, ölməz, bitməz, yox olmaz Tanrı!

Suyu donduran, buzu əridən, buzdan su yaradan, suyu çaya çevirən, çaydan göl yaradan, göldə balıq gəzdiren Tanrı!

Quru dərələri dolduran, ota, ağaca can verən, otdan, ağacdən

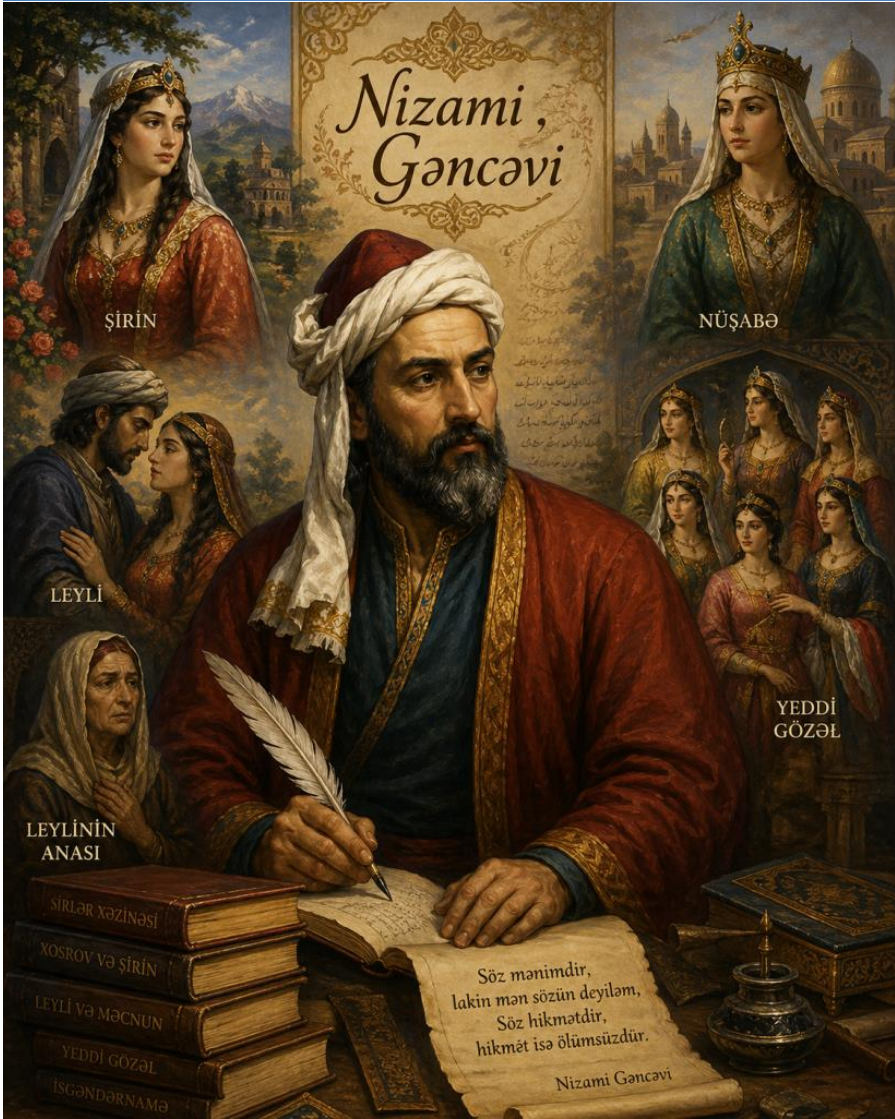
çiçək çıxardan, arıya bal verən Tanrı!
Günümüzü aydın edən, gecəmizi ulduzlarla süsləyən Tanrı!
Bizə yeni bir il bəxş edən Tanrı!
Bu il bizə bol ver, bolluq ver!
Otumuzu, otlığımızı bol et!
Atlarımızı, quzularımızı bol et!
Yağımızı, südümüzü, pendirimizi, qımısını bol et!
Yağışımızı, suyumuzu bol ver!
Ovlarımızı, ovumuzu bol ver!
Qızımızı, oğlumuzu bol ver!
Anamızı, balamızı, oğlumuzu, qızımızı, gəncimizi, yaşlımızı, bu
Yer üzərində qara qüvvələrdən qoru, Uca Tanrı!
Yayımızı hədəfə tuşla, oxumuz hədəfə dəysin, qılıncımızı kəskin
et!
Biləklərimizi gücsüz, ürəklərimizi ümitsiz qoyma!
Yaz keçsin yay gəlsin, yaydan sonra payız gəlsin. Payız xalqıma
ağırliq gətirməsin!
Türk çoxalsın, yaşam tərzi bəy kimi olsun!
Ac, çıpaq qalmasın, həmişə dirilik olsun!
Türk dövlətsiz olmasın, Türk xalqı başsız qalmasın, Türk xalqı
törəsiz olmasın! Türk xalqını qoru!

AMİN!”

SON

MÜƏLLİF: YUNUS OĞUZ

Yunus Oğuzun bloqu

Nizami Gəncəvi yaradıcılığında qadın obrazlarının müasir interpretasiyası

Azərbaycan klassik ədəbiyyatının ən qüdrətli nümayəndələrindən olan Nizami Gəncəvi yaradıcılığı yalnız poetik gözəlliyi ilə deyil, həm də yaratdığı kamil insan obrazları

ilə seçilir. Bu obrazlar arasında qadın qəhrəmanlar xüsusi yer tutur. Nizami qadını sadəcə məhəbbət obyektı kimi deyil, düşünən, qərar verən və cəmiyyətə təsir edən güclü şəxsiyyət kimi təqdim edir. Müasir dövrdə bu obrazlara yenidən baxmaq onların nə qədər aktual və qabaqcıl olduğunu göstərir.

Nizami Gəncəvi yaradıcılığının ilk böyük poeması olan “Sirlər xəzinəsi” digər əsərlərindən fərqli olaraq süjet xəttindən çox, didaktik-fəlsəfi məzmunu ilə seçilir. Bu əsərdə konkret və geniş təsvir olunan qadın qəhrəmanlar az olsa da, qadın obrazı müxtəlif hekayələr, rəvayətlər və ümumiləşdirilmiş bədii təsvirlər vasitəsilə təqdim olunur. Nizami burada qadını daha çox mənəvi dəyərlərin daşıyıcısı, əxlaq və kamillik nümunəsi kimi təqdim edir. Əsərdə qadın obrazı ilk növbədə ana timsalında yüksək dəyərləndirilir.

Ana obrazı mərhəmət, qayğı, sədaqət və saf məhəbbətin simvolu kimi təqdim olunur. Nizami üçün ana yalnız övlad böyüdən bir insan deyil, həm də cəmiyyətin mənəvi əsaslarını formalaşdıran müqəddəs varlıqdır. Müasir interpretasiyada bu yanaşma qadının ailə daxilindəki rolunun yüksək qiymətləndirilməsi ilə yanaşı, onun tərbiyəvi və sosial funksiyasının da ön plana çəkilməsi kimi dəyərləndirilə bilər. “Sirlər xəzinəsi”ndə qadın həm də sədaqət və iffət rəmzi kimi çıxış edir. Şair qadının mənəvi saflığını onun ən böyük gözəlliyi kimi təqdim edir və zahiri gözəllikdən daha çox daxili paklığa üstünlük verir. Bu baxımdan qadın obrazı yalnız estetik deyil, etik kateqoriya kimi də çıxış edir. Nizami qadının daxili aləmini saf və kamil göstərməklə insanın mənəvi yüksəlişində qadının rolunu vurğulayır. Əsərdə diqqət çəkən digər məqam qadının müdriklik və nəsihətverici xüsusiyyətlərə malik olmasıdır. Nizami bəzi hekayələrdə qadını ağıl və uzaqgörənlik sahibi kimi təqdim edir. O, doğru yol göstərən, səhvlərdən çəkəndirən və

insanı mənəvi kamilliyə yönəldən bir qüvvə kimi çıxış edir. Bu isə qadının yalnız hissiyyatla deyil, eyni zamanda dərin düşüncə ilə də əlaqəli olduğunu göstərir.

Nizami Gəncəvi bəzi nümunələrdə qadın obrazı vasitəsilə mənfi xüsusiyyətləri də tənqid edir. Bu hallarda qadın obrazı simvolik xarakter daşıyır və daha çox insanın nəfsini, zəifliyini və dünyəvi aludəçiliyini ifadə edir. Lakin bu yanaşma konkret qadınlara deyil, ümumilikdə insan təbiətində mövcud olan mənfi cəhətlərə yönəlmişdir. Müasir baxış bu cür obrazları gender məsələsi kimi deyil, etik və fəlsəfi simvolika kimi qəbul etməyi tələb edir.

“Sirlər xəzinəsi”ndə qadın obrazlarının spesifik fərdi portretlərdən çox, ümumiləşdirilmiş şəkildə təqdim olunması əsərin ideya istiqaməti ilə bağlıdır. Bu əsərdə əsas məqsəd konkret hadisələri təsvir etmək deyil, insanı mənəvi cəhətdən tərbiyə etməkdir. Bu səbəbdən qadın obrazı da fərdi xüsusiyyətlərdən çox, ümumbəşəri dəyərlərin ifadəsinə çevrilir. Nizami Gəncəvi “Sirlər xəzinəsi” əsərində qadın obrazları klassik ədəbiyyatda rast gəlinən ənənəvi çərçivəni aşaraq daha geniş mənəvi və fəlsəfi mənə kəsb edir. Bu obrazlar vasitəsilə şair insanın daxili aləmini, onun əxlaqi keyfiyyətlərini və kamilləşmə yolunu təsvir edir. Qadın burada həm ana, həm müdrik nəsihətçi, həm də mənəvi saflığın simvolu kimi çıxış edir.

Müasir interpretasiya göstərir ki, bu obrazlar bu gün də aktuallığını itirmir. Qadının tərbiyəedici rolu, onun mənəvi dəyərlərin qoruyucusu kimi təqdim olunması və cəmiyyətin inkişafında oynadığı rol bu gün də mühüm əhəmiyyət kəsb edir. Eyni zamanda, qadın obrazının bəzi hallarda simvolik şəkildə mənfi xüsusiyyətlərin daşıyıcısı kimi təqdim olunması insan təbiətinin mürəkkəbliyini açmaq baxımından maraqlı bədii üsul

kimi qiymətləndirilə bilər. Nizami Gəncəvi bu əsərində qadını yalnız bir obraz kimi deyil, bütöv bir mənəvi sistemin tərkib hissəsi kimi təqdim edir. Bu isə onun yaradıcılığının dərinliyini və çoxqatlı məzmununu bir daha təsdiqləyir. “Sirlər xəzinəsi”ndəki qadın obrazları oxucunu düşündürən, ona mənəvi istiqamət verən və insanın özünü dərk etməsinə kömək edən mühüm bədii vasitə kimi bu gün də öz dəyərini qoruyub saxlayır.

Şairin “Xosrov və Şirin” əsərində yaratdığı Şirin obrazı Nizami qadınlarının ən parlaq nümunələrindəndir. Şirin yalnız gözəl qadın deyil; o, müstəqil iradəyə malik, öz seçimlərini edən və sevgi uğrunda mübarizə aparan bir şəxsiyyətdir. Müasir interpretasiyada Şirin obrazı qadın azadlığının və öz taleyinə sahib çıxmağın simvolu kimi qiymətləndirilə bilər. O, sevgi münasibətlərində passiv deyil, əksinə, aktiv mövqe tutur və bu xüsusiyyəti ilə bugünkü qadın modelinə uyğun gəlir.

Nizaminin “İsgəndərnamə” əsərində təqdim etdiyi Nüşabə obrazı isə qadın müdrikliyinin və siyasi uzaqgörənliyin təcəssümüdür. Nüşabə yalnız bir hökmdar kimi deyil, həm də diplomatik bacarığı, ağılı və tədbirliliyi ilə seçilən bir qadındır. O, İsgəndər kimi qüdrətli bir hökmdarla qarşılaşmada öz ləyaqətini və zəkasını qoruyur. Müasir baxış bu obrazı qadın liderliyinin, idarəçilik qabiliyyətinin və intellektual gücünün simvolu kimi dəyərləndirməyə imkan verir. Bu isə göstərir ki, Nizami qadını yalnız ailə çərçivəsində deyil, ictimai-siyasi müstəvidə də aktiv bir qüvvə kimi görürdü.

“Leyli və Məcnun” əsərində isə diqqət yalnız Leyli obrazı ilə məhdudlaşmır. Burada Leylinin anası da mühüm psixoloji və sosial funksiyaları yerinə yetirir. O, ənənəvi cəmiyyətin qaydalarını təmsil edən bir obraz kimi çıxış edir. Leylinin anası qızının taleyinə təsir edən qərarlarda iştirak edir və onu

cəmiyyətin qəbul etdiyi normalara uyğun yönləndirməyə çalışır. Müasir interpretasiyada bu obrazı bir tərəfdən qoruyucu ana, digər tərəfdən isə sosial stereotiplərin daşıyıcısı kimi qiymətləndirmək mümkündür. Bu isə ana obrazının daxili ziddiyyətlərini üzə çıxarır: o, həm övladını qorumaq istəyir, həm də cəmiyyətin sərt qanunlarına tabe olur.

Nizami yaradıcılığında qadın obrazlarının bu cür çoxşaxəli təqdimatı onların müasir dövrdə də aktual qalmasını təmin edir. Şirin azadlıq və sevgi uğrunda mübarizəni, Nüşabə müdriklik və liderliyi, Leylinin anası isə cəmiyyət və fərd arasında olan ziddiyyətləri təcəssüm etdirir. Bu obrazların hər biri bu gün də müxtəlif sosial və psixoloji kontekstlərdə yenidən dəyərləndirilə bilər.

Nizami Gəncəvi yaradıcılığının ən parlaq nümunələrindən biri olan “Yeddi gözəl” əsəri yalnız süjet zənginliyi ilə deyil, həm də təqdim etdiyi simvolik və dərin məzmunlu obrazlar sistemi ilə diqqət çəkir. Bu əsərdə qadın obrazları xüsusi yer tutur və onlar yalnız estetik gözəlliyin təcəssümü deyil, həm də müxtəlif mədəniyyətlərin, mənəvi dəyərlərin və fəlsəfi ideyaların daşıyıcısı kimi təqdim edilir. Əsərin mərkəzində duran yeddi gözəl – müxtəlif ölkələri təmsil edən şahzadələr – zahiri gözəllikdən daha çox daxili aləmləri, dünyagörüşləri və söylədikləri hekayələrlə seçilir. Hər bir gözəl fərqli rəngli günbəzdə yerləşdirilir və bu rənglər onların xarakterini, mənəvi dünyasını və təqdim etdikləri ideyanı simvolizə edir. Bu baxımdan Nizami qadını yalnız fərdi obraz kimi deyil, ümumbəşəri dəyərlərin daşıyıcısı kimi təqdim edir. Hind gözəli ehtirası, həyat enerjisini və insanın daxili istəklərini simvolizə edir. Onun danışdığı hekayə daha çox hiss və duyğuların ön planda olduğu bir dünyanı əks etdirir. Bu obraz müasir interpretasiyada insanın instinktiv tərəflərinin və emosional

azadlığının ifadəsi kimi qəbul edilə bilər. Rum (Bizans) gözəli isə daha çox ağıl, nizam-intizam və məntiqi düşüncə ilə əlaqələndirilir. Onun hekayəsində həyatın daha ölçülü-biçili tərəfləri, insanın özünü idarə etmə bacarığı ön plana çıxır. Bu obraz qadının intellektual gücünü və rəşional düşüncə qabiliyyətini təcəssüm etdirir. Slavyan gözəli sadəlik, təmizlik və səmimiyyətin simvoludur. Onun təqdim etdiyi dünya daha saf və təbii münasibətlər üzərində qurulub. Müasir baxışla bu obraz insanın daxili saflığını və mənəvi təmizliyini qorumağın vacibliyini vurğulayır. Məğrib (Qərb) gözəli isə həyatın cazibədarlığını, gözəllik və zahiri parlaqlığın insan üzərində təsirini əks etdirir. Bu obraz vasitəsilə Nizami zahiri gözəlliklə daxili dəyərlər arasındakı tarazlıq məsələsini gündəmə gətirir. Çin gözəli incəlik, sənətkarlıq və estetik zövqün daşıyıcısıdır. Onun obrazında harmoniya, gözəlliyin dərin mənası və ruhun incəliyi əks olunur. Bu, qadının yaradıcı və estetik tərəfinin ön plana çəkilməsidir. Xarəzm və İran gözəlləri isə sədaqət, müdriklik və mənəvi kamillik kimi xüsusiyyətləri təcəssüm etdirirlər. Onların hekayələrində həyat təcrübəsi, səbir və düzgün seçim etmə kimi dəyərlər ön plana çıxır. “Yeddi gözəl” əsərində diqqət çəkən əsas məqamlardan biri də odur ki, qadınlar burada yalnız gözəllik simvolu deyil, həm də müəllim rolunda çıxış edirlər. Onlar hökmdar Bəhram Gura hekayələr vasitəsilə həyatın mənasını, insanın kamilləşmə yolunu və düzgün davranış prinsiplərini öyrədirlər. Bu isə qadının maarifləndirici və yönləndirici rolunu ön plana çıxarır.

Müasir interpretasiyada bu qadın obrazları müxtəlif psixoloji tiplər, fərqli mədəni kimliklər və insan xarakterinin çoxşaxəli tərəfləri kimi dəyərləndirilə bilər. Nizami bu əsərdə qadını təkçə fərdi varlıq kimi deyil, həm də insanın özünü tanıma yolunda qarşılaşdığı mənəvi mərhələlərin simvolu kimi təqdim edir. Nizami Gəncəvi “Yeddi gözəl” əsərində qadın obrazları

bədii təxəyyülün məhsulu olmaqla yanaşı, dərin fəlsəfi mənə daşıyır. Bu obrazlar vasitəsilə şair insanın daxili dünyasını, onun zəif və güclü tərəflərini, mənəvi axtarışlarını və kamilləşmə yolunu təsvir edir. Hər bir gözəl fərqli bir həqiqətin, fərqli bir həyat dərsinin daşıyıcısıdır. “Yeddi gözəl” əsərindəki qadınlar yalnız ədəbi qəhrəman deyil, həm də düşüncə və ideya simvollarıdır. Onların müasir interpretasiyası göstərir ki, Nizami yaradıcılığı bu gün də aktualdır və insanın özünü dərk etməsi prosesində mühüm rol oynayır. Qadın obrazlarının bu cür çoxşaxəli təqdimatı isə Nizaminin sənətkarlıq qüdrətini və onun insan psixologiyasını dərinlən anlama bacarığını bir daha təsdiqləyir.

Nizami Gəncəvi qadın obrazlarını yalnız dövrünün deyil, bütün zamanların qəhrəmanları kimi yaratmışdır. Onların müasir interpretasiyası isə göstərir ki, klassik ədəbiyyat yalnız keçmişin mirası deyil, həm də bu günün düşüncə və dəyərlər sisteminin formalaşmasında mühüm rol oynayan canlı bir mənbədir. Nizami Gəncəvi yaradıcılığında qadın obrazları yalnız estetik gözəlliyin və romantik duyğuların ifadəsi deyil, eyni zamanda dərin ictimai, fəlsəfi və psixoloji məzmun daşıyıcısıdır. Şairin yaratdığı Şirin, Nüşabə və Leylinin anası kimi obrazlar müxtəlif xarakter və mövqeləri təmsil etsələr də, onları birləşdirən əsas cəhət qadının gücünü, təsir imkanlarını və cəmiyyət daxilindəki mürəkkəb rolunu əks etdirməsidir. Şirin obrazında qadının azad seçim hüququ, sevgi uğrunda mübarizə əzmi və fərdi iradəsi ön plana çıxır. O, öz taleyini başqalarının iradəsinə tabe etməyən, əksinə, həyat yolunu özü müəyyənləşdirən bir şəxsiyyət kimi müasir dövrün qadın idealına yaxınlaşır. Nüşabə isə qadının yalnız emosional deyil, həm də intellektual və siyasi gücünü təcəssüm etdirir. Onun obrazı göstərir ki, qadın idarəçilikdə, qərarvermədə və dövlətçilik məsələlərində də mühüm rol oynaya bilər. Bu

baxımdan Nüşabə obrazı bu gün də qadın liderliyinin simvolik ifadəsi kimi aktuallığını qoruyur. Leylinin anası isə daha mürəkkəb və ziddiyyətli bir obrazdır. O, bir tərəfdən ana qayğısını və övlad sevgisini təmsil edir, digər tərəfdən isə cəmiyyətin sərt qanunlarının daşıyıcısına çevrilir. Bu obraz vasitəsilə Nizami fərd və cəmiyyət arasındakı toqquşmanı, ənənə ilə hisslərin mübarizəsini incə şəkildə təqdim edir. Müasir baxış bu obrazı yalnız mənfi və ya müsbət çərçivədə deyil, daha çox sosial-psixoloji reallığın aynası kimi dəyərləndirməyə imkan verir. Bu qadın obrazlarının müasir interpretasiyası onu göstərir ki, klassik ədəbiyyat zamandan kənar bir dəyəərə malikdir.

Nizaminin yaratdığı qadınlar bu gün də aktual olan məsələləri – qadın azadlığı, gender bərabərliyi, fərdi seçim hüququ, cəmiyyət təzyiqi və mənəvi dəyərlər kimi mövzuları özündə ehtiva edir. Bu isə klassik irsin yalnız keçmişin yadigarı deyil, həm də bu günün və gələcəyin düşüncə mənbəyi olduğunu təsdiqləyir.

Nizami Gəncəvi yaradıcılığına müasir prizmadan yanaşmaq yalnız ədəbi təhlil deyil, həm də ictimai düşüncənin inkişafına xidmət edən mühüm bir yanaşmadır. Onun qadın obrazları vasitəsilə irəli sürdüyü ideyalar bu gün də insanı düşündürür, müzakirəyə sövq edir və cəmiyyətin daha ədalətli, daha bərabər və daha humanist istiqamətdə inkişafına töhfə verir. Bu baxımdan Nizami irsi daim öyrənilməli, yenidən oxunmalı və hər dövrün baxış bucağından yenidən dəyərləndirilməlidir.

Müəllif: Həcər Atakişiyeva

“Yazarlar” jurnalının redaktoru və Yaradıcılıq Komissiyasının sədri, ədəbiyyatşünas-tənqidçi

Həcər Atakişiyevanın yazıları

SƏDULLA ŞİRİNOVUN KİTABLARI:

1. [*Sədulla Şirinov "Sönməyən qisas" pdf*](#)
2. [*Sədulla Şirinov "Gecikmiş etiraf" pdf*](#)
3. [*Sədulla Şirinov "Zamanın pəncərəsindən baxanda" pdf*](#)
4. [*Sədulla Şirinov "Heç nə olmazdan çox şey olurmuş" pdf*](#)
5. [*Sədulla Şirinov "Oudalar" pdf*](#)
6. [*Sədulla Şirinov – "Kimdir xoşbəxt?" pdf*](#)

KİTABEVİM.AZ
kitab marketi

Mustafa Müseyiboğlu adına kitabxana

ZAUR USTAC YARADICILIĞINDA BÜTÖV AZƏRBAYCAN İDEYASI – AZƏRBAYCANÇILIQ

Azərbaycan ədəbiyyatının inkişaf tarixində milli ideyaların, vətən sevgisinin və xalqın mənəvi birliyinin bədii ifadəsi hər zaman mühüm yer tutmuşdur. Bu mövzular xüsusilə XX əsrin sonu və XXI əsrin əvvəllərində milli azadlıq düşüncəsi, torpaq uğrunda mübarizə və bütöv vətən ideyası ilə daha da güclənmişdir. Müasir Azərbaycan ədəbiyyatında bu ideyanı bədii-fəlsəfi şəkildə ifadə edən bir çox tanınmış şair və yazıçılar var.

Bu baxımdan müasir dövrdə öz yaradıcılığı ilə diqqət çəkən, milli düşüncəni və vətənpərvərlik ruhunu poeziyasında ardıcıl şəkildə ifadə edən sənətkarlardan biri də tanınmış şair, yazıçı və publisist Zaur Ustacdır. Onun şeirləri, yaratdığı nəsr nümunələri və publisistik yazıları yalnız bədii-estetik xüsusiyyətləri ilə deyil, həm də milli ideyaların, xüsusilə Bütöv Azərbaycan

düşüncəsinin poetik və ideoloji ifadəsi ilə seçilir.

Zaur Ustacın yaradıcılığı müasir Azərbaycan ədəbiyyatında vətən, tarix, milli kimlik və türk dünyası ideyalarının bədii sintezini özündə əks etdirən mühüm nümunələrdən biridir. Yazarın əsərlərində Azərbaycan anlayışı yalnız mövcud dövlət sərhədləri ilə məhdudlaşmır. O, Azərbaycanı tarixən formalaşmış geniş bir mədəni və mənəvi məkan kimi təqdim edir. Bu məkan isə Quzey və Güney Azərbaycanın vahid ruhunu, eyni dil və mədəniyyətə bağlı insanları, eyni tarix və yaddaşın daşıyıcılarını özündə birləşdirir.

1975-ci ildə Bakı şəhərində dünyaya gələn Zaur Ustac müasir Azərbaycan ədəbi mühitində fəal yaradıcılıq fəaliyyəti ilə seçilən sənətkarlardandır. O, 1980-ci illərin sonlarından etibarən dövrü mətbuatda şeirləri və məqalələri ilə çıxış etməyə başlamışdır. Uzun illər ərzində müxtəlif qəzet və jurnallarda çap olunan əsərləri onun ədəbi dünyagörüşünün formalaşmasında mühüm rol oynamışdır.

Şair yalnız poeziya ilə kifayətlənməmiş, həm də publisistik yazıları, ədəbi layihələri və redaktorluq fəaliyyəti ilə də tanınmışdır. Onun təsis etdiyi "Yazarlar" jurnalı müasir Azərbaycan ədəbiyyatının inkişafına xidmət edən mühüm ədəbi platformalardan biridir. Bu jurnal vasitəsilə gənc qələm sahiblərinin yaradıcılığına geniş imkanlar yaradılmış, milli ədəbi mühitin inkişafına töhfə verilmişdir.

Onun yaradıcılığında vətənpərvərlik mövzusu poeziya, proza və publisistika yaratmasından asılı olmayaraq bərabər porsiyalarla bölünmüşdür. Zaur Ustac mövzusundan asılı olmayaraq demək olar ki, bütün məqalələrində bir söz və ya bir cümlə olsa da bu məsələyə mütləq toxunur, münasibət bildir. Mən bu geniş təhlil məqaləmdə konkret olaraq Zaur Ustacın yaratdığı poeziya və proza nümunələri üzərindən fikirlərimi sizinlə bölüşmək istəyirəm. İlk olaraq Zaur Ustacın bu mövzuda olan çoxsaylı şeirlərinə müraciət edək.

Zaur Ustacın yaradıcılıq dünyasında diqqət çəkən əsas cəhətlərdən biri onun milli düşüncə sistemi ilə bağlıdır. Şairin əsərlərində Azərbaycan xalqının tarixi taleyi, mübarizə ruhu, milli kimliyi və vətənə bağlılığı xüsusi yer tutur. Bu baxımdan onun poeziyası tək cə bədii yaradıcılıq nümunəsi deyil, həm də milli ideologiyanın poetik ifadəsi kimi qiymətləndirilə bilər.

Zaur Ustac yaradıcılığında ən mühüm ideya istiqamətlərindən biri Bütöv Azərbaycan düşüncəsidir. Bu ideya Azərbaycan xalqının tarixində formalaşmış və müxtəlif dövrlərdə siyasi və mədəni müstəvidə öz əksini tapmış bir ideologiyadır. Zaur Ustacın yaradıcılığında Bütöv Azərbaycan ideyası yalnız siyasi-coğrafi anlayış deyil, mənəvi və tarixi bütövlüyün ifadəsidir. “BAYRAQ, BİZİM BAYRAĞIMIZ!!!” şeirində müəllif bu ideyanı milli identikliyin əsas atributları üzərindən təqdim edir:

“Üstündən yüz Araz axsın,
Torpaq, bizim torpağımız!!!
Güney, Quzey fərq eləməz,
Oylaq, bizim oylağımız!!!”

Bu misralarda sərhədlərin süni xarakter daşdığı, xalqın isə vahid mədəni və tarixi kökə bağlı olduğu vurğulanır. Şair üçün Arazın iki sahili ayrı məkanlar deyil, eyni ruhun parçalarıdır.

Şairin əsərlərində bu ideya müxtəlif bədii obrazlar, simvollar və coğrafi məkanlar vasitəsilə təqdim olunur. Onun şeirlərində tez-tez rast gəlinən Təbriz, Göyçə, Urmu, Borçalı, Dərbənd kimi məkan adları yalnız coğrafi anlayışlar deyil. Onlar parçalanmış vətənin poetik xəritəsini təşkil edən simvollarıdır.

Zaur Ustacın şeirlərində diqqət çəkən əsas cəhətlərdən biri geniş coğrafi yaddaşdır. Kərkük, Mosul, Göyçə, Urmiya, Təbriz, Zəngəzur kimi məkanlar tək cə ad kimi çəkilmir, onlar milli ruhun parçaları kimi təqdim olunur. “Nadanlıq” şeirində bu ağrı daha sərt ifadə olunur:

“Dəmir Qapım pas atıbdı,
Neçə körpüdən keçmirik...
Kərkük, Mosul unudulub,

Bağdada iraq demirik...”
 və ya “MƏN ZƏFƏRƏ TƏŞNƏYƏM” şeirində:
 “Dərbəndi, Borçalını
 Unuduruq həmişə...
 Kərkük, Mosul bağı qan,
 Boyun əyib gərmişə...”

Poeziya nümunələri fərqli olsa da ideya eynidir. Burada müəllif yalnız keçmişə xatırlatmır, həm də unutqanlıq sindromunu tənqid edir. Onun fikrincə, Bütöv Azərbaycan ideyasının qarşısındakı ən böyük maneələrdən biri məhz milli yaddaşın zəifləməsidir.

Bu məkanların şairin poeziyasında yer alması təsadüfi deyil. Onlar Azərbaycan tarixinin müxtəlif mərhələlərində formalaşmış milli yaddaşın tərkib hissəsidir. Şair bu məkanları xatırladaraq oxucuda tarixi yaddaşı oyadır və milli birliyin vacibliyini vurğulayır.

Zaur Ustac poeziyasında ən güclü simvollarından biri Araz çayıdır. Azərbaycan ədəbiyyatında Araz çayı çox vaxt ayrılığın rəmzi kimi təqdim olunmuşdur. Lakin Zaur Ustacın yaradıcılığında Araz həm də ümidin və gələcək birliyin simvolu kimi çıxış edir.

“Araz” şeirində çay obrazı xüsusi simvolik mənə daşıyır. Tarix boyu ayrılıq rəmzi kimi təqdim edilən Araz burada fərqli şəkildə yozulur:

“Hər iki tərəfə məhrəmdir Araz!
 Yaralı torpağa məlhəmdir Araz!”

Bu yanaşma diqqətəlayiqdir. Müəllif Arazı ittiham etmir, əksinə onu həm dərdin şahidi, həm də təsəlli mənbəyi kimi təqdim edir. Araz burada milli yaddaşın daşıyıcısıdır – o, bölmür, əksinə eyni taleyi yaşayan insanları birləşdirir.

Şair Arazı yalnız coğrafi sərhəd kimi deyil, eyni millətin iki qolu arasında dayanan tarixi bir yaddaş xətti kimi təsvir edir. Onun şeirlərində Arazın hər iki sahilində yaşayan insanların eyni

dilə, eyni mədəniyyətə və eyni tarixi köklərə bağlı olduğu vurğulanır.

Bu yanaşma göstərir ki, şair üçün Araz ayrılığın simvolu olmaqla yanaşı, həm də gələcək birliyin və qovuşmanın ümididir.

Zaur Ustac yaradıcılığında tarixi şəxsiyyətlərin xatırlanması da diqqətəlayiqdir. Onun şeirlərində Nəsimi, Füzuli, Babək, Şah İsmayıl Xətai, Nadir Şah və müasirimiz Müzəffər Ali Baş Komandan cənab İlham Əliyev kimi böyük tarixi simalar tez-tez yad edilir.

Şair tez-tez tarixi şəxsiyyətlərə müraciət edir: Nəsimi, Füzuli, Babək, Koroğlu, Qaçaq Nəbi kimi obrazlar milli dirənişin simvolları kimi təqdim olunur. Bu, keçmişlə bu gün arasında ideoloji körpü yaradır. Yenə “Nadanlıq” şeirində:

“Babəkin ruhu sərgərdan,
Bəzz qalasin duman alıb...”

Bu misralar yalnız nostalji deyil, həm də çağırışdır – keçmişin ruhunu yaşatmaq və onu gələcək ideallarla birləşdirmək.

Bu şəxsiyyətlər Azərbaycan tarixinin və mədəniyyətinin müxtəlif mərhələlərini təmsil edir. Şair onları xatırladaraq milli ruhun və azadlıq ideyasının əsrlər boyu yaşadığını göstərir. Zaur Ustac “Övladiyam” (“Ustacam”) şeirində yazır:

“Unutma, şah babam Xətai başdı,
Nadir şah, mətədə tərpenməz daşdı,
İlham, nə keçilməz sədləri aşdı,
İgidlər yurdunun nərvladiyam!”

Tarixi şəxsiyyətlərin poeziyada bu şəkildə təqdim olunması şairin milli düşüncə sistemini daha da gücləndirir. Bu yanaşma göstərir ki, Bütöv Azərbaycan ideyası yalnız siyasi deyil, həm də mədəni və tarixi köklərə malikdir.

“Övladiyam” (“Ustacam”) şeirində bu tarixi davamlılıq xüsusilə diqqət çəkir. Şair özünü həmin böyük ənənənin davamçısı kimi təqdim edir və milli ruhun yaşadığını göstərir. Bu, bütöv Azərbaycan ideyasının yalnız siyasi deyil, həm də mədəni və

mənəvi mahiyyət daşıdığını göstərir.

Zaur Ustac yaradıcılığında Bütöv Azərbaycan ideyası yalnız Azərbaycan coğrafiyası ilə məhdudlaşmır. Şair bu ideyanı daha geniş – Türk dünyası kontekstində təqdim edir. “Üç qardaş” şeirində Azərbaycan, Türkiyə və Pakistan qardaşlığından bəhs etməsi milli həmrəylik ideyasının beynəlxalq ölçüdə təqdimidir. Bu yanaşma göstərir ki, şair üçün vətən anlayışı yalnız torpaq deyil, həm də ortağ tarix, dil və mədəniyyət birliyi.

Zaur Ustac yaradıcılığında diqqət çəkən başqa bir məqam türk dünyası ilə bağlı ideyaların geniş yer tutmasıdır. Şair öz poeziyasında Azərbaycanı türk dünyasının ayrılmaz bir hissəsi kimi təqdim edir.

Onun bəzi şeirlərində Türkiyə və digər türk xalqları ilə bağlı mövzulara müraciət edilməsi bu ideyanın bariz nümunəsidir. Bu şeirlərdə ortağ dil, ortağ tarix və ortağ mədəniyyət anlayışları ön plana çəkilir.

Şairin bu mövzulara müraciət etməsi onun dünyagörüşünün genişliyini göstərir. O, Azərbaycanı yalnız regional deyil, həm də ümumtürk mədəni məkanının mühüm tərkib hissəsi kimi təqdim edir.

Zaur Ustac yaradıcılığında ana dili mövzusu da xüsusi yer tutur. Şair ana dilini yalnız ünsiyyət vasitəsi kimi deyil, həm də milli kimliyin əsas dayağı kimi təqdim edir.

Onun şeirlərində ana dili müqəddəs bir dəyər kimi təsvir olunur. Şair dilin qorunmasının və inkişaf etdirilməsinin milli varlığın davamlılığı üçün vacib olduğunu vurğulayır. Şairin “Ana dilim” şeiri də Bütöv Azərbaycan ideyasının mühüm ideoloji dayaqlarından biri olan dil məsələsinə həsr olunub. Şair ana dilini “Ata yurdun sərhədini müəyyən edən” müqəddəs dəyər kimi təqdim edir:

“Min illərdir Ata Yurdun
Sərhədinin keşiyində
Əsgər kimi durub, bu dil!!!

Ana dilim həm əsgərdir,
Həm də sərhəd!!!”

Bu yanaşma göstərir ki, milli birlik yalnız siyasi və coğrafi birliklə deyil, həm də dil və mədəniyyət birliyi ilə formalaşır.

Beləliklə, Zaur Ustacın yaradıcılığı müasir Azərbaycan poeziyasında Bütöv Azərbaycan ideyasının ən parlaq ifadələrindən biri kimi qiymətləndirilə bilər. Onun şeirlərində vətən sevgisi, tarixi yaddaş, milli kimlik və birlik arzusu bir-biri ilə vəhdət təşkil edir.

“MƏN ZƏFƏRƏ TƏŞNƏYƏM!!!” şeirində müəllifin mövqeyi daha açıq və emosional şəkildə ifadə olunur. Bu şeir bütöv Azərbaycan ideyasının kulminasiya nöqtəsidir:

“İstəyirəm bu bayraq
Dalğalsın Təbrizdə!”

Burada artıq arzu konkret istiqamət alır. Bu, yalnız poetik xəyal deyil, həm də milli ideologiyanın açıq bəyanıdır. Şairin “zəfərə təşnəlik” ifadəsi onun daxili enerjisini, milli ruhun hərəkətverici qüvvəsini göstərir.

“SEVİN, A TƏBRİZ!” şeirində isə müəllif gələcəyə ümidlə baxır. Bu şeir digər nümunələrə nisbətən daha nikbin ruhdadır: “Gözün aydın olsun, sevin, a Təbriz!”

Bu misralar Bütöv Azərbaycan ideyasının yalnız kədər və həsrət üzərində qurulmadığını, eyni zamanda ümid və inamla da qidalandığını göstərir.

Şairin əsərlərində səslənən Təbriz həsrəti, Arazın simvolik obrazı, Göyçə və Urmu kimi məkanların xatırlanması, türk dünyası ilə bağlı ideyalar bütöv Azərbaycan düşüncəsinin bədi ifadəsinə çevrilir. Bu baxımdan Zaur Ustacın yaradıcılığı yalnız poetik hadisə deyil, həm də milli ideologiyanın və mənəvi yaddaşın ədəbi təcəssümüdür.

Onun poeziyası oxucunu bir həqiqətə inandırır: Vətən yalnız xəritədəki sərhədlər deyil – tarix, dil, yaddaş və milli ruhun bütöv birliyi. Onun şeirləri və publisistik yazıları yalnız bədi-

estetik xüsusiyyətləri ilə deyil, həm də milli ideyaların, xüsusilə Bütöv Azərbaycan düşüncəsinin poetik və ideoloji ifadəsi ilə seçilir.

Zaur Ustacın yaradıcılığında Qarabağ mövzusu da mühüm yer tutur. Şair Qarabağ məsələsini yalnız siyasi problem kimi deyil, həm də milli ağrı və tarixi ədalət məsələsi kimi təqdim edir.

Onun şeirlərində, publisistik məqalələrində, hekayə və povestlərində Qarabağın işğalı dövründə yaşanan ağrılar, xalqın mübarizə ruhu və torpağa bağlılıq hissi təsirli şəkildə ifadə olunur.

Qarabağın azad olunması isə şairin poeziyasında böyük sevinc və qürur hissi ilə təqdim edilir. Bu mövzular Zaur Ustacın yaradıcılığında vətənpərvərlik ruhunun güclü olduğunu göstərir. Şair “Övladiyam” (“Ustacam”) şeirində böyük qürur hissilə qeyd edir:

“Tarixdə Nəbisi, Koroğlusu var,
Gen dünya yağıya daim olub dar,
Düşmən qarşımızda yenə oldu xar,
Aslanlar yurdunun şir övladiyam!”

Bütün yuxarıda göstərilən nümunələrə əsasən demək olar ki, Zaur Ustac müasir Azərbaycan poeziyasında Bütöv Azərbaycan ideyasını ardıcıl və sistemli şəkildə ifadə edən şairlərdən biridir. Onun yaradıcılığı milli ruhun, vətən sevgisinin və tarixi yaddaşın poeziyada yaşadılmasının parlaq nümunəsidir.

Zaur Ustac müasir Azərbaycan ədəbiyyatında milli yaddaş, tarixi ədalət və Bütöv Azərbaycan ideyasını poetik və publisistik düşüncə ilə birləşdirən yaradıcı simalardan biridir. Onun təqdim olunan şeirlər silsiləsi yalnız bədii nümunə deyil, eyni zamanda milli təfəkkürün, parçalanmış coğrafiyanın ağrılarının və gələcəyə yönəlmiş idealların emosional təzahür forması kimi çıxış edir.

Müasir Azərbaycan ədəbiyyatında milli ideyaların bədii ifadəsi baxımından Zaur Ustacın yaradıcılığı xüsusi diqqətə

layıqdır. Onun şeirləri milli ruhu, vətən sevgisini və tarixi yaddaşı özündə birləşdirən mühüm poetik nümunələr, nəsr əsərləri isə real tarixi salnamələrdir.

Zaur Ustacın nəsr əsərləri dilinin sadəliyi və axıcılığı baxımından öz poetikliyinə görə heç də şeirlərindən geri qalmır. Bu nümunələr eyni zamanda həm tarixi salnamələr, həm də hərbi dərs vəsaitləri kimi böyük əhəmiyyət kəsb edir. Zaur Ustacın uşaq və yeniyetmələr üçün yazdığı hərbi vətənpərvərlik mövzusunda olan “Oriyentir ulduzu”, “Sonuncu tapşırıq”, “Heydər və Azad”, “Sonuncu döyüş”, “Xüsusi təyinatlı”, “Sonuncu uçuş” kimi bir-birindən maraqlı əsərləri məlumdur. Bunların içərisində ən məşhur olanı Azərbaycan Respublikasının Milli Qəhrəmanı şəhid Mübariz İbrahimovun xatirəsinə həsr olunmuş “Oriyentir ulduzu” povestidir.

“Oriyentir ulduzu” povesti milli yaddaş, vətən sevgisi və Bütöv Azərbaycan düşüncəsinin bədii ifadəsi baxımından diqqət çəkən əsərlərdən biridir.

Bu povestdə müəllif tək-cə bir insanın düşüncə və duyğularını deyil, bütöv bir xalqın tarixdən gələn ağrısını, həsrətini və ümidini bədii sözün gücü ilə təqdim edir. Əsərin ideya mərkəzində isə Azərbaycan torpaqlarının bütövlüyü, tarixi coğrafiyanın mənəvi xəritəsi və milli kimliyin qorunması dayanır.

“Oriyentir ulduzu” povestində diqqəti çəkən əsas məqamlardan biri vətənin coğrafiyasının bədii şəkildə təqdim olunmasıdır. Müəllif qəhrəmanın düşüncələrində və daxili monoloqunda Azərbaycanın müxtəlif bölgələrini sadalayaraq geniş bir milli məkan yaradır. Ağdərə, Kəlbəcər, Laçın, Göyçə, Borçalı, Dərbənd, İrəvan, Zəngəzur, Təbriz və Qarabağ bölgələri bir-birinin ardınca çəkilən mənəvi xəritə kimi oxucunun qarşısında canlanır.

Bu sadalanma sadəcə coğrafi adların qeyd edilməsi deyil. Əslində bu, Azərbaycan xalqının tarixi yaddaşının poetik ifadəsidir. Hər bir ad özündə bir tarix, bir mədəniyyət və bir

taleyi daşıyır. Bu torpaqların hər biri xalqın yaddaşında milli kimliyin ayrılmaz hissəsi kimi yaşayır.

Müəllif qəhrəmanın dili ilə bu torpaqları sanki bir-bir göstərir: -“bura Ağdərədi, bura Kəlbəcərdir, bura Laçındı... bura Göyçədi, bura Borçalıdı, bura Dərbənddi, bura İrəvandı...”

Bu ifadələr bir növ milli yaddaşın bərpası təsiri yaradır. Oxucu anlayır ki, bu torpaqlar təkcə coğrafiya deyil, həm də bir xalqın ruhunun parçalarıdır.

Povestin ən təsirli məqamlarından biri Qarabağ haqqında deyilən fikirlərdir. Müəllif Qarabağı sadəcə bir bölgə kimi təqdim etmir. Əksinə, onu bəşəriyyətin başlanğıcı ilə əlaqələndirən metaforik bir məkan kimi təsvir edir: “bura QARABAĞDI – bura dünyanın mərkəzidi, bura bəşəriyyətin beşiyidi...”

Bu fikir ilk baxışda bədii hiperbola kimi görünə bilər. Lakin müəllifin məqsədi Qarabağın Azərbaycan xalqının mənəvi dünyasında tutduğu yeri göstərməkdir. Qarabağ əsrlər boyu Azərbaycan mədəniyyətinin, musiqisinin və ədəbiyyatının mühüm mərkəzlərindən biri olmuşdur. Şuşa şəhəri isə bu mədəniyyətin zirvəsi hesab edilir.

Məhz buna görə də müəllif Qarabağı “Qala” kimi təqdim edir və onun müqəddəsliyini vurğulayır. Bu yanaşma Qarabağın Azərbaycan xalqının kollektiv şüurundakı mövqeyini aydın şəkildə göstərir.

Povestdə diqqət çəkən əsas ideyalardan biri Bütöv Azərbaycan düşüncəsidir. Müəllif Azərbaycanın yalnız siyasi sərhədlərlə məhdudlaşmadığını göstərir. Əksinə, bu anlayış daha geniş tarixi və mədəni məkanı əhatə edir.

Göyçə, Borçalı, Dərbənd, Təbriz kimi bölgələrin əsərdə xatırlanması təsadüfi deyil. Bu toponimlər Azərbaycan xalqının tarixi yaşayış məkanlarını simvolizə edir. Müəllif bu adları sadalayaraq xalqın yaddaşında yaşayan böyük vətən ideyasını ortaya qoyur.

Bu ideya Azərbaycan ədəbiyyatında yeni deyil. Lakin “Oriyentir ulduzu” povestində o, fərqli bir bədii formaya salınır. Müəllif bu ideyanı siyasi şüar kimi deyil, insanın daxili hissləri və mənəvi duyğuları vasitəsilə ifadə edir.

Povestin maraqlı xüsusiyyətlərindən biri də qəhrəmanın daxili dəyişimi və mənəvi yüksəlişidir. Əsərin əvvəlində o, sanki həyatda istiqamətini itirmiş bir insandır. Lakin vətən haqqında düşüncələr onu dəyişdirir.

Qəhrəman birdən-birə özünü sanki azad bir quş kimi hiss edir: “O, quş kimi idi, sərhəd tanımırdı...”

Bu ifadə sadəcə fiziki azadlığı deyil, həm də mənəvi azadlığı simvolizə edir. Vətən sevgisi qəhrəmanı ruhən yüksəldir və ona yeni güc verir.

Bu məqamda povestin adı – “Oriyentir ulduzu” xüsusi mənə qazanır. Ulduz qədimdən bəri insanlara istiqamət göstərən bir simvol kimi qəbul edilir. Müəllif bu simvol vasitəsilə göstərir ki, vətən sevgisi insan üçün ən doğru istiqamətdir.

Povestdə torpaq anlayışı müqəddəs bir mənə daşıyır. Müəllif bu torpaqları insanın yaradılışı ilə əlaqələndirir və onları ilahi bir əmanət kimi təqdim edir:

“bu torpaq Adəmin yoğrulduğu torpaqdı...”

Bu fikir torpaq anlayışını sadəcə vətən sevgisi ilə deyil, həm də dini və mənəvi dəyərlərlə əlaqələndirir. Müəllif beləliklə torpaq uğrunda mübarizənin müqəddəsliyini vurğulayır.

Eyni zamanda əsərdə şəhidlik anlayışı da xüsusi yer tutur. Torpaq uğrunda can verməyin hər kəsə nəsib olmayan bir şəraf olduğu qeyd edilir. Bu fikir Azərbaycan xalqının tarixində mühüm yer tutan şəhidlik ideyasının bədii ifadəsidir.

“Oriyentir ulduzu” povesti yalnız bədii əsər kimi deyil, həm də milli düşüncəni formalaşdıran bir ideya mənbəyi kimi qiymətləndirilə bilər. Əsərdə vətən sevgisi, tarixi yaddaş və milli birlik kimi dəyərlər ön plana çıxarılır.

Müasir dövrdə Azərbaycan xalqı öz torpaqlarını azad etmiş və

tarixi ədaləti bərpa etmişdir. Bu baxımdan belə əsərlər milli ruhun qorunması və gələcək nəsillərə ötürülməsi üçün böyük əhəmiyyət daşıyır.

Zaur Ustacın bu povesti oxucuya bir daha xatırladır ki, vətən sadəcə bir torpaq parçası deyil. O, bir xalqın tarixi, mədəniyyəti və ruhudur.

Zaur Ustacın “Oriyentir ulduzu” povesti Azərbaycan ədəbiyyatında vətən mövzusunun bədii-fəlsəfi ifadəsi baxımından diqqətəlayiq əsərlərdən biridir. Əsərdə Azərbaycanın tarixi coğrafiyası poetik şəkildə təqdim olunur və Bütöv Azərbaycan ideyası güclü bədii obrazlarla ifadə edilir.

Müəllif oxucuya göstərir ki, vətən sevgisi insanı dəyişdirən, ona istiqamət verən və onu mənəvi cəhətdən ucaldan bir qüvvədir. “Oriyentir ulduzu” məhz bu mənəvi istiqamətin rəmzi kimi çıxış edir.

Beləliklə, Zaur Ustacın yaradıcılığı müasir Azərbaycan poeziyasında və nəsrində milli ideyaların, xüsusilə Bütöv Azərbaycan düşüncəsinin bədii ifadəsi baxımından mühüm əhəmiyyət kəsb edir.

Onun əsərlərində vətən sevgisi, tarixi yaddaş, milli kimlik və türk dünyası ideyaları bir-biri ilə vəhdət təşkil edir. Şairin poeziyasında Təbriz həsrəti, Arazın simvolik obrazı, Göyçə və Urmu kimi məkanların xatırlanması Bütöv Azərbaycan düşüncəsinin poetik ifadəsinə, bədii salnaməsinə çevrilir.

Bu baxımdan Zaur Ustacın yaradıcılığı yalnız bədii-estetik hadisə deyil, həm də milli ideologiyanın və mənəvi yaddaşın ədəbi təcəssümü kimi qiymətləndirilə bilər. Onun əsərləri oxucunu tarixə, milli kimliyə və vətənə bağlılıq duyğusuna səsləyir.

Zaur Ustacın yaradıcılığında Bütöv Azərbaycan ideyası çoxqatlı şəkildə təqdim olunur:

- tarixi yaddaşın qorunması,
- milli kimliyin bərpası,
- coğrafi bütövlüyün arzulanan hədəf kimi təqdim edilməsi,

və gələcəyə yönəlmiş ümid.

Zaur Ustacın yaradıcılığı həm də müasir dövrün ədəbi prosesində fəal iştirak edən sənətkar mövqeyini göstərir. Onun redaktorluq fəaliyyəti, müxtəlif ədəbi layihələrdə iştirakı və gənc yazarlara dəstək verməsi Azərbaycan ədəbiyyatının inkişafına mühüm töhfədir. Bütün ədəbi fəaliyyətini Azərbaycançılıq məfkurəsi üzərinə qurmuş Zaur Ustac müasirimiz olan ən dəyərli Vətən övladlarından biridir. Onun həcmindən və növündən (janrından) asılı olmayaraq bütün yazdığı mətnlər bu müqəddəs amala xidmət edir. Arzularınız çin, yolunuz daim açıq və işıqlı olsun, Zaur Ustac!

23-25.03.2026. *Qazax – Bakı.*

Müəllif: Günnur Ağayeva

ədəbiyyatşünas-tənqidçi

ZAUR USTACIN YAZILARI

QƏNDAB XANIMIN YAZILARI

GÜNNUR XANIMIN YAZILARI

DAHA COX MƏLUMAT BURADA

ZAUR USTACIN DİGƏR YAZILARI

ŞAHNAZ SƏXAVƏTQIZININ YAZILARI

Mustafa Müseyiboğlu adına kitabxana

İki bölünməkdən elə qorxmuşam,

Çöpü də ikiyə bölmərəm daha.

SÖHRAB TAHİR

YÜZÜNCÜ YAZI – Söhrab Tahir – 100

Xalqın yaddaşından doğan böyük ədəbi abidə

(Söhrab Tahirin “Ata” poema-eposu haqqında)

Salam olsun, çox dəyərli oxucum! Qələmdarlar mövzusunda

silsilə yazımın yüzüncü bölümü bu il – 2026-cı ildə anadan olmasının 100 illiyini qeyd etdiyimiz bütöv Azərbaycanın böyük şairi Söhrab Tahirin (Azərazər) ədəbiyyat tariximizdə fundamental hadisə sayıla biləcək, üç cildde toplanaraq çap olunmuş böyük həcmli “Ata” kitabı (poema-eposu) haqqında olacaq.

Bütün Azərbaycan poeziyasının görkəmli nümayəndələrindən biri olan Söhrab Tahir ədəbiyyat tariximizdə həm mübariz ruhlu şeirləri, həm də milli düşüncəni ifadə edən monumental əsərləri ilə seçilən sənətkarlardandır. Azərbaycanın güneyində doğulub, quzeyində müxtəlif sahələrdə təhsil alan, dövlətimiz tərəfindən ən yüksək titullara layiq görülən Azərbaycan Xalq şairi Söhrab Tahirin (Azərazər) bu iki misrası çox məşhurdur: *İki bölünməkdən elə qorxmuşam, Çöpü də ikiyə bölmərəm daha.*

Yurdsevər, mübariz şairin yaradıcılıq kredosuna çevrilmiş bu sətirlər Azərbaycan ədəbiyyatı tarixində onun təkzibolunmaz missiyasının nədən ibarət olduğunu özündə ehtiva edir.

Onun üç cildde çap olunan “Ata” poema-eposu Azərbaycan ədəbiyyatında tək-cə bədii əsər deyil, həm də xalqın qədim yaddaşını, tarixini və mənəvi köklərini özündə əks etdirən böyük bir poetik salnamə kimi dəyərləndirilir.

“Ata” poema-eposu Azərbaycan ədəbiyyatında iri həcmli poetik əsərlərdən biri hesab olunur. Şair bu əsəri üzərində uzun illər çalışmış, 1991-ci ildən başlayaraq təxminən 14 illik zəhmətin nəticəsi kimi tamamlamışdır. Bu müddət ərzində o, müxtəlif tarixi mənbələri, arxiv sənədlərini, elmi araşdırmaları, xalq yaradıcılığı nümunələrini öyrənmiş, nəticədə xalqımızın qədim dövrlərdən gələn həyat tərzini, adət-ənənələrini və mənəvi dünyasını bədii dillə canlandırmışdır.

Poema-eposun əsas mövzusu türkdilli tayfaların və Azərbaycan xalqının qədim tarixi, onların yaşam tərzini, qəhrəmanlıq ənənələri və mənəvi dəyərləridir. Şair əsərdə eramızdan əvvəlki dövrlərdən başlayaraq xalqın keçdiyi tarixi

yolu, mübarizə ruhunu və milli kimliyini poetik lövhələrlə təqdim edir. Bu baxımdan “Ata” yalnız ədəbi əsər deyil, həm də milli kimliyin, dövlətçilik düşüncəsinin və tarix şüurunun bədii ifadəsidir.

Söhrab Tahir bu əsərdə xüsusi olaraq ana dilinin təmizliyinə və saflığına diqqət yetirmişdir. Poema əsasən sadə xalq danışığı dilində yazılmış, burada ərəb və fars mənşəli sözlərin istifadəsi minimuma endirilmişdir. Bu xüsusiyyət əsəri həm dil baxımından dəyərli edir, həm də oxucuya qədim türk düşüncəsini və ruhunu daha aydın hiss etdirməyə imkan yaradır.

Şair əsəri qədim türk şeir formalarından biri olan qoşma üslubunda qələmə almışdır. Bu forma əsərin poetik ritmini, xalq ruhunu və dastanvari xarakterini daha da gücləndirir. Beləliklə, “Ata” həm klassik şeir ənənələrinin davamı, həm də müasir dövrdə yazılmış monumental bir dastan kimi diqqəti cəlb edir.

Poema-epos yazılarkən yalnız bədii təxəyyülə deyil, həm də tarixi faktlara və elmi mənbələrə əsaslanılmışdır. Şair Azərbaycan, Türkiyə, Orta Asiya, Rusiya, İran və Avropa alimlərinin araşdırmalarından, müxtəlif arxiv materiallarından istifadə etmişdir. Bu isə əsərin bədii dəyəri ilə yanaşı, tarixi etibarlılığını da artırır.

Söhrab Tahir özü qeyd edirdi ki, bu əsəri yazmağa onu xalqın mənşəyi və tarixi ilə bağlı verilən suallar, həmçinin xalqımızın tarixinin bəzən təhrif olunması faktları sövq etmişdir. O, uzun illər şamanizm, zərdüştilik, qədim dastan və əfsanələr, xalq deyimləri və söyləncələr üzərində araşdırmalar aparmış, bu materialları poetik formada təqdim etmişdir.

Şairin sözlərinə görə, əsərin yazılmasına güclü təsir edən məqamlardan biri də Azərbaycan xalqının ümummilli lideri Heydər Əliyev tərəfindən söylənilən bir fikir olmuşdur. O, bir məclisdə alim və yazıçılara müraciətlə belə demişdi: “Bu xalqın tarixini siz yazmasanız, bəs kim yazacaq?”

Bu çağırış Söhrab Tahirin yaradıcılıq düşüncəsində yeni bir

mərhələ açmış və şair xalqın qədim tarixini poetik dillə ifadə edən böyük bir əsər yaratmağa qərar vermişdir. Beləliklə, “Ata” poema-eposu milli tarixə və mədəniyyətə həsr olunmuş monumental bir poetik abidə kimi meydana çıxmışdır.

Söhrab Tahir bu əsəri Azərbaycan Respublikasının Milli Ordusuna və onun Ali Baş Komandanına ithaf etmişdir. Bu isə əsərin yalnız tarixi deyil, həm də güclü vətənpərvərlik ruhuna malik olduğunu göstərir. Poema xalqın qədim köklərini, mübarizə əzmini və milli qürurunu ifadə etməklə yanaşı, müasir Azərbaycan dövlətçiliyinin ideoloji əsaslarını da poetik şəkildə əks etdirir.

Söhrab Tahirin yaradıcılığı Azərbaycan ədəbiyyatının tanınmış nümayəndələri tərəfindən yüksək qiymətləndirilmişdir. Məşhur şairlər və ədəbiyyat xadimləri onun poeziyasını mübariz ruhlu, milli düşüncəli və dərin fəlsəfi məzmunlu yaradıcılıq kimi dəyərləndirmişlər:

-Məmməd Araz onun şeirinin gücünü yüksək qiymətləndirərək “Söhrab Tahir nadir şairdir” demişdir.

-Bəxtiyar Vahabzadə isə gənc yaşlarında onun poeziyasını kəşf etdiyini və bu şeirlərin dərin təsir bağışladığını bildirmişdir.

-Nəriman Həsənzadə isə “Ata” poema-eposunu Azərbaycan ədəbiyyatında “ədəbi hadisə” adlandırmışdır.

Bu fikirlər göstərir ki, Söhrab Tahir təkçə bir şair deyil, həm də milli poeziyada özünəməxsus məktəb yaratmış sənətkardır.

“Ata” poema-eposu Azərbaycan xalqının qədim köklərini, mədəniyyətini və mənəvi dünyasını bədii dillə ifadə edən böyük ədəbi abidədir. Bu əsər tarix, mifologiya, folklor və poeziyanın vəhdətindən yaranmış bir sənət nümunəsidir. Burada xalqın minilliklər boyu formalaşmış həyat fəlsəfəsi, qəhrəmanlıq ruhu və mənəvi dəyərləri poetik lövhələrlə canlandırılmışdır.

2026-cı il Azərbaycan poeziyasının görkəmli nümayəndəsi Söhrab Tahirin anadan olmasının 100 illiyi ilə əlamətdardır. Bu yubiley münasibətilə onun yaradıcılığına yenidən nəzər salmaq,

xüsusilə “Ata” poema-eposunun əhəmiyyətini dəyərləndirmək böyük önəm daşıyır.

Söhrab Tahirin üç cilddən ibarət “Ata” kitabı – poema-eposu Azərbaycan ədəbiyyatının nadir və monumental əsərlərindən biridir. Bu əsər xalqımızın qədim tarixini, milli ruhunu və mənəvi dünyasını poetik dillə ifadə edən böyük bir ədəbi abidə kimi qiymətləndirilməlidir.

Şair bu əsərlə göstərir ki, xalqın tarixi yalnız tarix kitablarının səhifələrində deyil, həm də poeziyanın yaddaşında yaşayır.

“Ata” poema-eposu məhz belə bir yaddaş kitabıdır. Bu kitab keçmişdən gələcəyə uzanan, milli kimliyi qoruyan və nəsillərə ötürən böyük bir ədəbi mirasdır.

Çox dəyərli oxucum, sona qədər həmsöhbət olduğunuz üçün təşəkkür edirəm. Sağ olun. Ustadlara rəhmət.

12.03.2026. Bakı.

Müəllif: Zaur USTAC

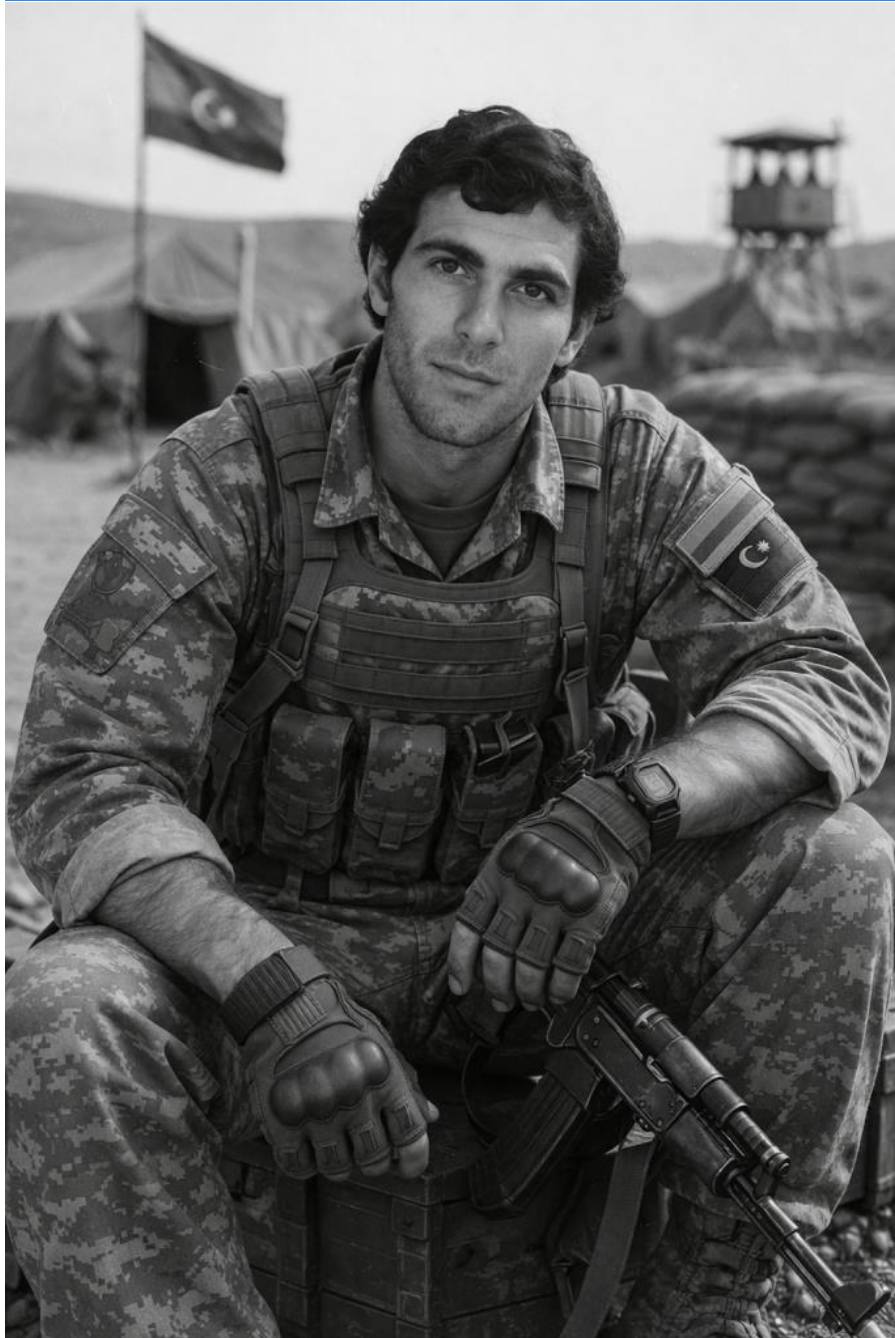
AYB və AJB-nin üzvü, “Yazarlar” jurnalının baş redaktoru, şair-publisist, tərcüməçi-nasir

ZAUR USTACIN YAZILARI

QƏNDABIN DİGƏR YAZILARI

Mustafa Müseyiboğlu adına kitabxana

SONUNCU DÖYÜŞ*(hekayə)*

1994-cü ilin soyuq yaz günlərindən biri idi. Birinci Qarabağ müharibəsi artıq taleyüklü mərhələyə qədəm qoymuşdu. Füzuli cəbhəsində hər gün yeni bir sınaq, hər saat yeni bir döyüş demək idi. Torpaq yorulmuşdu, səma isə barıt qoxusuna alışmışdı. Boz çöllər uzanıb gedirdi. Sanki həyat bu torpaqlardan çəkilməmişdi. Yalnız arabir eşidilən mühərrik səsləri və uzaqlardan gələn top atəşləri bu səssizliyin içində bir vahimə yaradırdı. Bu səssizliyin ortasında isə bir post vardı — “Etiraz” postu. Bu ad təsadüfi deyildi.

Posta bu adı verən 23 mm-lik zenit qurğusunun komandiri — Ağdamın Yusifcanlı kəndindən olan çavuş Etiraz Mejdinov idi. Onun özü də adı kimi idi — inadkar, dönməz, qətiyyətli. Otuz yaş vardı. Çoxdan tərxis olunmalı idi. Amma o, hər dəfə eyni sözləri deyirdi:

— “Adım Etirazdır!”

Bu söz onun həyatının andına çevrilmişdi.

Ağdam veriləndən sonra onu bir neçə dəfə ordudan tərxis etmək istəmişdilər. O isə geri çəkilməyi yox, irəli getməyi seçmişdi. Ən ağır nöqtəyə — Füzuli cəbhəsinə könüllü gəlmişdi. Səhər yeni açılırdı. Hava sazaq idi. Çöllər yavaş-yavaş yaşıllaşırsa da, bu yaşillıq həyat yox, daha çox xatirə kimi görünürdü. Etiraz əsgərlərini düzdü. Onlar cəmi altı nəfər idilər. Amma bu altı nəfərin ürəyi bir batalyon qədər idi.

— Uzaqlıq ölçəni yaxşı qoruyun, — dedi. — Hələlik ona ehtiyac yoxdur. Düşmən beş addımlığımızdadır.

Ən gənc əsgəri — rabitəçini çağırdı. Ona uzaqlıq ölçəni və məxfi sənədləri verdi.

— Bunları apar, gizlət. Yerini unutma. Heç vaxt düşmən əlinə keçməsin.

Sonra əsgərlərin gözlərinin içinə baxdı. O baxışlarda qorxu yox idi, yalnız qərarlılıq vardı.

— Hamımız burada ölə bilərik, — dedi sakit səsle. — Amma bir

addım geri yoxdur.

Bir anlıq sükut çökdü.

– Adımız nədir? – deyə soruşdu.

Hamısı bir ağızdan cavab verdi:

– ETİRAZ!

Birdən səma yarıldı. Mərmilər başlarının üzərindən vıyıldayaraq keçdi.

Etiraz dərhal əmr verdi:

– Rabitəçi! Qaç! Qərargaha de: biz sona qədər döyüşəcəyik.

Amma kömək lazımdır!

Əsgər qaçdı.

Etiraz zenit qurğusunun arxasına keçdi. Ayağını atəş pedalının üstünə qoydu və komanda verdi:

– “Heyət, Döyüşə!”

Zenit qurğusu sanki canlandı. Əsgərlərin “ördəkvuran” adlandırdığı silah gurultu ilə atəş açmağa başladı.

Səma titrəyirdi.

Qarşıdan üç ədəd BMD* irəliləyirdi. Onlar tank kimi görünürdü, amma Etiraz onları yaxşı tanıyırdı.

– Qorxmayın! – qışqırdı. – Onlar düşündüyünüz kimi möhkəm və qorxulu deyil!

Birinci BMD atəş zonasına düşən kimi alova büründü.

İkincisi də çox keçmədi ki, sıradan çıxdı.

Amma üçüncüsü dayanmadı.

O, irəliləyirdi.

İnadla.

Sanki ölümə meydan oxuyurdu.

Döyüş şiddətləndi.

Doldurucular yaralandı.

Tuşlayıcı şəhid oldu.

Sürücü də yerində can verdi.

Zenit qurğusunun ətrafı qan içində idi.

Etiraz özü də neçə yerdən yaralandığını hiss etmirdi artıq.

Bədəni ağırlaşmışdı. Amma ayağı hələ də pedala üstündə idi.
Qurğuda mərmə azalırdı.
Son gücünü topladı.
Qarşıdakı BMD artıq 10-15 addımlıqda idi.
Etiraz lüləni düz onun üstünə yönəltdi.
– Etiraz... – deyə pıçıldadı.
Sonra bütün gücü ilə pedala basdı.
Atəş başladı.
Dünya o anda yalnız səsdən ibarət idi.
Birdən hər şey dayandı.
BMD yerində dondu.
Sonra tüstülənərək hərəkətsiz qaldı.
Sükut geri qayıtdı.
Boz çöllər yenidən susdu.
Kömək çatanda artıq hər şey bitmişdi.
Uzaqlıq ölçən və sənədlər sağ-salamat idi.
Post sona qədər dayanmışdı.
Düşmən geri çəkilmişdi.
Qərargahdan gələnlərin arasında bir türk zabiti də vardı –
minbaşı Levent bəy.
O, zenit qurğusuna yaxınlaşdı.
Etirazın bədəninə baxdı.
Ayaqları hələ də atəş pedalına sıxılmışdı.
Barmaqları donmuşdu.
Sanki hələ də döyüşürdü.
Levent bəy başını aşağı saldı.
Göz yaşları yanağından süzüldü.
– İşte Türk əsgəri böylə olur... – dedi titrək səsle.
– Bir ölür, min diriliriz...
Yüngül yaralı əsgər döyüşü danışanda səsi əsirdi.
Amma gözlərində qürur vardı.
Çünki o gün altı nəfər bir cəbhəni saxlamışdı.
Çünki o gün bir ad tarixə yazılmışdı:

ETİRAZ.

Bəzən torpaq susur.

Amma o sükutun altında qəhrəmanların səsi yatır.

Füzulinin boz çölləri o gündən sonra daha heç vaxt əvvəlki kimi olmadı.

Çünki o torpaq bir əsgərin son nəfəsini, son gücünü və son döyüşünü yadda saxladı.

Bu, sadəcə bir döyüş deyildi.

Bu, bir xalqın geri çəkilməmək andı idi.

Bu, bir adın taleyə çevrildiyi an idi.

Bu, “Sonuncu döyüş” idi.

****

Etirazın sonuncu döyüşü müzəffər ordumuzun şanlı zəfərlərlə dolu yeni döyüşlərinin başlanğıcı oldu. “Etiraz” postunda burnu ovulmuş düşmən qüvvələri ordumuzun həyata keçirdiyi bir-birindən uğurlu əməliyyatlar nəticəsində Füzuli cəbhəsində qəti olaraq geri oturtduldu. Etiraz kimi oğulların inadlı dirənişi, müqaviməti nəticəsində daha irəli getməyin mümkün olmadığını anlayan düşmən o, şəhid olandan cəmi iki gün sonra atəşkəs müqaviləsi imzalamağa məcbur oldu.

8.03. – 16.03.2026.

Ağcabədi, Ağdam, Bakı.

*BMD – (БМД – Боевая Машина Десантная — Desantın Döyüş Maşını – DDM) – БМД -1, БМД-2 və БМД-3 olmaqla modifikasiyaları mövcuddur. Ermənistan Respublikasının Silahlı Qüvvələrində 5 ədəd БМД-1 olduğu ehtimal olunur ki, onların 5-i də Qarabağ müharibəsi zamanı Azərbaycan Respublikasının ərazisində istifadə olunub.

Müəllif: Zaur USTAC

ZAUR USTACIN YAZILARI

SƏDULLA ŞİRİNOVUN KİTABLARI:

7. *Sədulla Şirinov “Sönməyən qisas” pdf*
8. *Sədulla Şirinov “Gecikmiş etiraf” pdf*
9. *Sədulla Şirinov “Zamanın pəncərəsindən baxanda” pdf*
10. *Sədulla Şirinov “Heç nə olmazdan çox şey olurmuş” pdf*
11. *Sədulla Şirinov “Oudalar” pdf*
12. *Sədulla Şirinov – “Kimdir xoşbəxt?” pdf*

KİTABEVİM.AZ
kitab marketi

Mustafa Müseyiboğlu adına kitabxana

Kürən təpəsi

(Müqəddəs Zəfər: 5-ci hekayə)

Qəzənfər ərazidə yeganə salamat qalmış küknar ağacının altında oturub gözlərini məchul bir nöqtəyə zilləmişdi. Onun bu an nə barədə düşündüyünü ayırmaq çox çətin idi. Duyğusal adam idi, özü zarafat eləməyi xoşlasa da, “yersiz” zarafatdan tez inciyirdi. İndi gəl baş çıxart, hansı zarafat “yerli”di, hansı “yersiz”. Döyüşçü yoldaşları bunu yaxşı bildiklərindən, onunla zarafat edəndə ehtiyatlı olmağa çalışırdılar. Ancaq, elə məqamlar olurdu ki, zarafatsız ötürmək olmurdu. Xüsusən də döyüş tapşırığına gedən ərəfələrdə. Əslində, bu elə tapşırıq qabağı nikbinləyə köklənməyin bir üsulu da bu idi. Di gəl...

Bayaqdan kənardan dostuna nəzarət edən Salehin deyəsən səbr kisəsi dolmaqda idi. Axı, Qəzənfər düz 3 saata yaxın idi ki,

beləcə səssiz-səmirsiz oturmuşdu. Artıq günəş də yorulub dincini almaq üçün dağların arxasına keçməkdə idi. Belə də olmazdı axı. Bu gecə bəlkə də indiyə qədər yerinə yetirdikləri tapşırıqların ən mühümünün öhtəsindən gəlməli idilər. Hiyləgər bir yanaşma tərzini tapmaq lazım idi.

-Qardaş, görəsən, o yüksəkliyin zirvəsindən haralar görünür?!

– Saleh, nəhayət ki, çıxış yolu tapa bildi. Çətini dialoqa başlayana qədər idi, sonra söhbətin axarını tutacaqdı.

-O yüksəkliyin? Sabah sübh tezdən özün görəcəksən.

-İnşallah! Yəqin Zəngilan, Qubadlı, Laçın...

-Yox, elə də yox. O şəhərlərə gedən yollar. Ən əsası isə Araz çayı.

-Araz da görünəcək? Nə gözəl!

-Hə, Arazı görəcəyik. O ki qaldı şəhərlərimizə, onlardan bir şey qalıb ki, görək də. Biz hələ üç ay əvvəl rəhmətlik Orxanla kəşfiyyata gedəndə... çox şeylər görmüşdük. Viranə qoyulmuş kəndlər, qəsəbələr...- sözünün ardını gətirə bilmədi, kövrəldi.

-Hə, qardaş, Allah rəhmət eləsin Orxana. Heyif, qələbəmizi görə bilmədi, heyif. Nə qalıb ey, qələbəmizə, diğaları həssəyə-həssəyə gedirik irəli... deyəsən axı yağacaq. Gör, göyün üzünü necə tutulub.

-Yağsa yaxşıdır. Diğalar girəcəklər öz kaftar yuvalarına, nəzarət kameraları da korlaşacaq.

-Orası elədi ey, qardaş, ancaq yağışlı havada əməliyyat aparmaq da çox çətinləşir. Özün bilirsən də buranın palçığı necə olur...

-Olsun də, az döyüşmüşük belə şəraitdə? Qorxan gözə çöp düşər.

-Hə də, yağış bizim xeyrimizə işləyəcək.

-Kürənə də elə belə havada, tapşırıqdan qayıdanda rast gəlmişdik. Rəhmətliklə... Arxa sağ ayağından güllə yarası almışdı. Rəhmətlik götürdü onu qucağına, gətirdi müvəqqəti mövqeləndiyimiz yerə. Dava, dərman... sağaltdı onu.

-Bilirəm, Kürən sizin hər ikinizə də çox bağlanmışdı. Rəhmətliyi ağır vəziyyətdə hospitala yola salanda sanitar maşınının arxasınca düşüb yorulanacan qaçmışdı.

-O, məndən rəhmətlik barədə şad xəbər gözləyir. Mənalı-mənalı gözlərini mənə zilləyəndə az qalır ürəyim yerindən çıxsın. Necə deyim axı ona? Necə?

-Dur gedək, qardaş. Gedək bir az dincələk. Bəlkə bu gecə elə biz də şəhid olacağıq, kim bilir?! Gedəcəyik o müqəddəs yerə- şəhid qardaşlarımızın yanına...

-Ya qismət. Kürən iki gündür yoxa çıxıb, çox narahatam. Görəsən haralardadır, başına bir iş gəlməyib ki?!

-İnşallah, heç nə olmaz. Sabahda, biri gündə gəlib çıxar. Görəsən kimə rast gəlib də.

-Yox, Kürən bir qarın yeməyə bizi satmaz. Nəsə iş var başında...

-Ancaq, çox qəribə adı var ey, Kürən. Belə də ad olar?

-Nəyi qəribədi ki? Kürəndi də, a qağa. Rənginə uyğun da ad qoyub. Sən qəribə adlar görməmişən ey- Kolxoz, Traktor, Moskva, Yanvar...

-Yox bir Fevral... Özü də ki, adı görmürlər, eşidirlər.

-Fevral da var, Mart da, Aprel də... Bir də ki, o adı rəhmətlik özü qoyub ona. Kürən özü də öyrəşib bu ada, başqa adla çağır, görüm üzünə baxacaq. Ay baxdı ha... Sən məndə səhv tutursan, qağa?

-Yoo... Allah eləməsin. Dur gedək, sən bu qağavun canı.

Dialog burda bitdi. Saleh dostunun qoluna girib onu çadıra apardı.

Hava proqnozu özünü doğrultmadı. Yağış tez kəsildi, səma da aydınlaşdı. Ay da, ulduzlar da sanki, qəsdən daha parlaq olmuşdular. Bir şey ürəkaçan idi ki, yağış tozu torpağın canına hopdurmuşdu.

Qəzənfərlə Saleh tağşırıq üzrə döyüşçü yoldaşlarından bir saat əvvəl yola çıxmış, düşmənin gözləmədiyi istiqamətdən-minalanmış ərazidən keçərək kiçik təpəciklərin arxasında mövqelənmişdilər. Hər ikisi öz sevimli snayper tüfənlərini, ehtiyat daraqlar və 5 ədəd qumbara götürmüşdülər. Daha ağır silahlar isə arxadan gələn döyüşçü yoldaşlarında idi. Düşmən postu ilə onların arasında 50-60 metr məsafə olardı. Erməni hərbiçilərinin hərəkətlərini aydınca görmək olurdu. Onlar səngərdə ora-bura vurnuxur, falisəsiz olaraq projektorun işığını şübhələndikləri istiqamətlərə yönəlir, həmin istiqamətlərə ara-sıra atəş də açırdılar. Sanki, “biz müdafiəmizi möhkəm qurmuşuq”- demək istəyirdilər. Əldə olunan kəşfiyyat məlumatına görə bu posta əlavə qüvvələr də cəlb olunmuşdu.

Nədənsə, tağım komandirinin “hücum” komandası gecikirdi. Adətən o, özü öndə gedir və ilk olaraq da özü atəş açırdı. Bu postun əhəmiyyətini dərk edərək düşmənin ciddi-cəhdlə müqavimət göstərəcəyini bilirdi. Hava zərbələrindən qorunmaq üçün beton istehkamları, səngər və tunelləri, kifayət qədər silah-sursatları vardı. Gündüz bu posta yaxınlaşmaq müşkül məsələ idi.

Qəzənfər ehtiyatla arxaya, döyüş yoldaşlarının gəldiyi tərəfə boylandı. Onlar sürünə-sürünə yaxınlıqdakı xəndəyə yaxınlaşırdılar. Düşmən tərəfdən tez-tez havaya atılan fişənglər ərazini əməllicə işıqlandırırdı. Hərəkəti çətinləşdirən də elə bu idi. Üstəlik

projektorun işığı, atılan güllə və minamyot mərmiləri. Qəsdənmi, ya yoxlamaq məqsədiləmi mərmiləri sağa-sola yağdırdılar.

Qəzənfərgilin mövqeləndiyi təpə istiqamətində atılan mərminin biri onun lap yaxınlığına düşdü. Partlayışın dalğası onu havaya qaldıraraq gizləndiyi yerdən 2-3 mert kənara atdı. Təpənin torpağı yumşaq olduğundan mərmə bir qədər dərinədə partlamışdı, qəlpələr ona xəsarət yetirməmişdi. Kürəyi və sümülkəri ağrıyır, qulaqlarında möhkəm gurultu vardı... Özünə gələn kimi tütəngini axtardı. Tütəng bir neçə metr kənarda idi. Lakin, həm də düşmənin aydın görə biləcəyi yerdə. Salehi səslədi:

-Saleh, hardasan? Salamatsan?

Salehdən cavab gəlməyəndə başını qaldıraraq ətrafa göz gəzdirdi. Sağına, soluna güllələr yağmağa başladı, onu görmüşdülər. Ancaq Salehi görə bildi. Deyəsən o xəsarət almamışdı. Qəzənfərə nə işə deyirdi. Qəzənfər eşitmədiyini indi dərk etdi.

-Saleh, qardaşım, mən heç nə eşitmirəm, tütəngim də düşüb odu ey, qabağa. Mənə diqqətlə qulaq as. Diğələr mənə gördülər. Məncə, mənə vurmaq istəyən snayperçidir. Çalış, onun yerini müəyyənləşdir və gəbərt o itin balasını. Mə də çalışacam ki, tütəngimi götürüm.

-Kürən...

Yalnız indi Salehin səsini eşitdi.

-Nə? Kürən? Hanı?

-Qabağa bax, qardaş.

Başını qaldıraraq qabağa baxdı. Kürən sürətlə ona tərəf qaçıraraq, kürəyində də bağlama vardı.

-Bu nə deməkdi, qardaş? Kürənin kürəyindəki bağlama... olmaya partlayıcıdır?!

-Oxşayır ki, elədir.

Kürən təpənin üstünə çatanda aralarında 3-4 metr məsafə qaldı. O, Qəzənfəri görcək dayandı.

-Kürən...

Kürən gözlərini onun gözlərinə zilləyib baxırdı. Ancaq bu tamam başqa baxış idi. Qəzənfərə elə gəlirdi ki, Kürənin gözlərində yaş düşünlənib. Kürən dönüb geriye, sonra yenə də Qəzənfərə baxdı. İndi anladı, bu vida baxışıdır...

Saniyələr ötdü, Kürən geriye dönüb sürətlə gəlirdi istiqamətdə qaşmağa başladı. Ətrafa ani sükut çökdü. Sanki, dığalar çaş-baş qalmışdılar, gözləmədikləri halla qarşılaşmışdılar.

-Saleh, qardaş, diqqətli ol. Onlar vəziyyəti anlayan kimi snayperlə Kürəni vurmağa çalışacaqlar. Qabaqla onları, tap o oğraşı.

Saleh ilk olaraq proyektoru vurdu. Qəzənfər cəld qabağıya sıçrayıb tufəngini götürdü.

-Allaha şükür, tufəng salamatdır. Qardaş, sən atmağında davam elə.

Salehin ikinci atəşindən sonra yenə ani olaraq sükut yarandı. Bu dəfə pulemyot işə düşdü. Qəzənfər onun yerini asanlıqla müəyyənləşdirə bildi. Onun atəşindən sonra yenə ani sakitlik yarandı. Pulemyot yenidən işə düşdü.

-Saleh, pulemyot...

Saleh bu dəfə pulemyotçu istiqamətində atəş açdı. Qəzənfər isə diqqətlə Kürəni izləyirdi. Onun sürətini yavaşıtıldığını, sıçrayışa hazırlaşdığını aydınca hiss etdi. Kürən təkən verib havaya qalxdığı anda "Bağışla məni dostum"- deyib tətii çəkdi. Partlayış o qədər güclü oldu ki, dalğası Qəzənfərgiləcən gəlib çatdı. Görünür Kürən mərmilərin saxlanıldığı yerə atılmışdı, çünki, səngərin içində bir-birinin ardınca partlayışlar baş verirdi. Arxadan, döyüşçü yoldaşlarının mövqeləndiyi yerdən də ardıcıl olaraq atəş səsləri

gəlirdi. Onların atdığı qumbaraatan mərmiləri də partlayışlara əlavə təkan verirdi. Kapitan Sübhan Cahangirinin komandası aydın eşidilirdi:

-Qardaşlarım, ardımca! Allahü Əkbər! Haydı, qardaşlarım!
Axırına çıxacağın bu qanıçənlərin!

...Günəşin şafəqləri seyrək otların, xirda kolların saçaqlarından sallanan şəh damcılarını parlaq rəngə boymışdı. Ətrafda yalnız səliqə-sahman yaradan əsgərlərin yaratdığı səslər və arabir özlərinin danışiq səsləri eşidilirdi. Saleh daha iki nəfər əsgərlə şəhid olmuş və ağır yaralanmış döyüşçü yoldaşlarını sanitar maşınına qədər aparıb geri qayıdırdı. Ətrafa göz gəzdirdi, Qəzənfəri görə bilmədi. Kapitana yaxınlaşdı.

-Komandır, Qəzənfəri harasa göndərmisiz?

-Mən yox, özü gedib. Odu ey, o təpənin başındadı, gecə mövqeləndiyiniz yerdə. Kürənin qalıqlarını yığıb apardı basdırmağa. Deyir, o təpənin adını "Kürən Təpəsi" qoyacam. Mən də ki, humanist adamam, neynim, etiraz eləmədim.

-Allah köməyiniz olsun, komandır!

-Bu zirvənin də adını mən qoydum- "Orxan Zirvəsi". O rəhmətlik kəşfiyyatdan qayıdanda, bax, o yolla qayıdırdıq, düşmənlə gülləsinə tuş gəldi. Bizim barədə bu posta xəbər veribləmiş, elə burdan birinci onu snayperlə vurdular. Bir saatdan artıq, bizə dəstək gələncən döyüşdük. Dığaların azı on nəfərini cəhənnəmə göndərdik, onlara əlavə dəstək gələncən biz buranı tərk elədik. Qəzənfərlə köməkləşib Orxanı apardıq sanitar maşınına qədər. Hə, onu da deyim- bir də gördük ki, Kürən yanımızdadır. Çox cəsarətli və sadıq idi.

Kəşfiyata gedəndə bizi gizlicə müşayət edirdi. Hərdən köməyimizə də gəlirdi, minalanmış ərazilərə yaxınlaşanda Orxan onu buraxırdı qabağa. Minanı tapıb otururdu yanında, bizi gözləyirdi. Neçə dəfə belə olmuşdu. Orxana çox bağlı olmuşdu, ancaq ona qulaq asırdı. Rəhmətlik onu çox qabağa getməyə qoymurdu, buralarda gizlənib geri qayıtmağımızı gözləyirdi. Bəlkə də elə bu səbəbdən gəlibmiş buralara- Orxanın yaralandığı yerə, onun iyini almağa, ziyarətə... Diğalar aldadıb tutublarmış yəqin onu. Kürənin xətrini hamımız çox istəyirdik. Ən çox da ki, rəhmətliklə Qəzənfər. Nə isə... Allah Orxan qardaşımıza rəhmət eləsin! Yaxşı yoldaş, yaxşı döyüşçü, yaxşı da zabit idi. Baş leytnant rütbəsini müharibə ərəfəsində almışdı.

-Ruhu şad olsun!

Amin!

-Komandır, siz Allah bağışlayın ey, bir söz də soruşum, sonra gedəcəm Qəzənfər qardaşıma kömək eləməyə. Amma...

-Nə amma?

-Qolunuzdan qan axır ey, yaralanmışız.

-Boş şeydir, qəlpə dəyib. Bu barədə sus. 3 nəfər şəkil kimi cəngavər itirdik, 8 yaralımız var. Bax bu daha ağır yaradır.

-Allah hamısına rəhmət eləsin! Görünür şəhid olmaq hələ ki, bizim qismətimiz deyil.

-Ya qismət. Yaxşı, soruş görüm.

-Komandır, Qəzənfər deyirdi ki, bu yüksəklikdən Araz görünəcək,yəni, görünür...

-Hə, düz deyib, yaxşı baxsan, görərsən. Bir az sağa fırlan.

-Görmürəm axı.

-Bir az da, təxminən 45 dərəcə, Kürən Təpəsinə tərəf.

-45 dərəcə? Komandır, hökmən 45? 44 olmaz?

-44? Rəqəmə bax ey- 44. Yaxşı, olsun 44.

Müəllif: Xəlil Mirzə,

Şair-publisist, AYB-nin üzvü

Xəlil Mirzənin digər yazıları

ZAUR USTACIN DİGƏR YAZILARI

ŞAHNAZ SƏXAVƏTQIZININ YAZILARI

Mustafa Müseyiboğlu adına kitabxana

AYAQQABI*(hekayə)*

Dəmir torla hasara alınmış həyətin içərisində çiy kərpicdən tikilmiş bir ev var idi. Evin tavanı quru ağacla örtülmüşdü, döşəməsinə isə seyrək toxunuşlar arasında yaşıl otların baş qaldırdığı həsir salınmışdı.

Otağın baş tərəfində, qırmızı güllü döşəyi sərilmiş çarpayını yığışdıran, əyinlərində ağ, qırmızı çiçəkli don olan yeddi yaşlı qıyıqgözlü əkiz qızlar, içərisi qaz tükü ilə doldurulmuş yastığı dartıb, onu kimin cehiz aparacağını müəyyən edə bilməyərək bir-biri ilə çəkişirdilər.

Otağın küncündə, üzərində yamamaq üçün biz, çəkiç və müxtəlif mıxlar olan masaya tərəf əyilib işini görən atalarından sanki çəkinirdilər.

Atasının yanında diz çökərək nəzərlərini onun əlindəki cırıq ayaqqabıya zilləmiş, arıq, gözləri çuxura düşmüş, çopur üzlü, yanaqları batıq, boynunda sapla düzölmüş ləçəklərdən ibarət çobanyastığı boyunbağısı olan altı yaşlı Bahar, hərdən bir bacılarına göz ağardaraq onları sakitləşdirməyə çalışsa da, xəyalında ayaqqabıları ayağında olan Nicatın, üzərinə çobanyastığı düzölmüş taxtadan hazırlanmış tütəyi dodaqlarına sıxaraq arxın suyunu qırçınlayan, yarpaqları əsdirən qırmızı dimdikli, sapsarı ördək balalarını ovsunlamasını xatırlayırdı.

Ata əlindəki uc tərəfi balıq ağzı kimi açılmış, üstünə qəhvəyi parçadan yamaq vurulmuş, altlığı it qulağı kimi sallanan, bir neçə yerindən ağ kəndirlə bağlanmış qara rəngli cırıq ayaqqabını divar dibində təpə kimi yığılmış ayaqqabıların üstünə atdı. Bunu görən Bahar hövlnak yerindən qalxdı.

Atılan köhnə, cırıq ayaqqabını bağına basaraq atasından onu mütləq təmir etməsini yalvara-yalvara xahiş etdi. Bundan əsəbiləşən pinəçi Vəli dedi:

– O əzizlədiyin ayaqqabını apar, alkaş Nəcəfin oğlu Nicatın təpəsinə vur! De ki, avaralanmaqdan əgərsin ot yığısın, mal-qaraya baxsın, pul qazansın, özünə bir ayaqqabı alsın. Artıq mən bu ayaqqabılara yamaq üstündən yamaq vurmaqdan bezmişəm. Daha ələ gələsi deyil. Ayaqqabı ələ bil adamın əlindən “qaçmaq istəyir”.

Bahar atasına dedi:

– Ata, bəlkə bir təhər yamaq vurub düzəldəsən? Onlar çox kasıbdırlar. O, bulaqdan su gətirəndə həmişə mənə kömək edir. Axı onun bundan başqa ayaqqabısı yoxdur...

Bunu deyərək göz yaşları sel kimi axan qızının halını görəndə ata sanki bir anlıq yumuşaldı. Lakin dərhal özünü toparlayıb dedi:

– Ay anasına oxşamış həyasız! Onun atası araq içib alkaşlıq edəcək, harda gəldi yığılıb qalacaq, mən də onun yetimçəsinə ayaqqabı düzəldəcəyəm? Qoy rədd olsun! Ələ bilirdim ki, sən saçına hər dəfə çiçək taxıb bulağa gedəndə bir iş çıxacaq. Əlinə bir az yun düşən kimi götürüb bulağa qaçırsan, yırğalana-yırğalana yunu yuyursan ki, Nicat sənə baxsın? Yoxsa indi də alkaş Nəcəfin oğluna vurulmusan?

Ata qəzəblə danışdıqca səsi daha da sərtləşirdi. Nəhayət, ayaqqabı tayını bağına basıb hiçqıran qızı açıq qapıdan həyəətə itələdi.

Bu anda əkilərin dartışmasına dözməyən yastıq cırıldı və içindəki qaz tükləri bütün otağa yayıldı.

Ağappaq qar kimi görünən qaz tükləri havada süzülərək Vəlinin üst-başına qonanda, o qəzəblə ayağa qalxdı. Qızlar atalarının qəzəbini görüb qorxularından çarpayının altından sürünüb çölə qaçdılar.

Vəli içində bir qədər tük qalan yastığı götürüb həyəətə atdı. Yastığın içindən çıxan ağ tüklər sarı-qırmızı çiçəklərin üstünə üzüqoylu uzanmış Baharın və onun yanındakı ayaqqabıların üzərinə kəfən kimi sərildi. Qız gözlərini yumdu.

Həyətdəki ördək balalarının dairəyə aldığı qız gözlərini açanda Nicatın qanlı ayaqlarını gördü. O, baş barmağı qanayan sağ ayağı və əlləri ilə tükləri aralayaraq ayaqqabılarını götürüb sakitcə uzaqlaşdı.

Bahar ayağa qalxıb qapının yanındakı qaloşları götürdü və oğlanın ayağından axan qanın iz saldığı çoban yastıqları arasından onun ardınca qaçdı.

Arxın kənarında iri bir daşın üstündə oturan Nicat əl atıb, ağ ləçəkləri qana bulaşmış çobanyastığından birini qıza uzatdı. Qızın gözündən axan yaş əlindəki çobanyastığının üzərinə düşərək inci kimi parladi.

Qız qaloşları daşın yanına qoyaraq, əlindəki çobanyastığı ilə evə qayıtdı.

Cırıq ayaqqabılarla evə qayıdan Nicat özünü üzüstə çarpayıya atdı. Gecənin bir yarısı ayılarkən, yanındakı çarpayıda saqqallı atasının uzandığını gördü. Başını yana çevirəndə, üzərinə ay işığı düşmüş ayaqqabılar gözünə sataşdı.

Bir an düşündükdən sonra cəld yataqdan qalxıb ayaqqabıları götürdü və qanı qurumuş ayaqlarına geyindi. Lakin ayaqqabının ucundan barmaqları görüldüyü üçün onları çıxarıb kənara qoydu.

Mıxdan asılmış sırıqlını götürüb yatağına qoydu və üstünə yorğanı örtüdü ki, yoxluğunu atası hiss etməsin. Sonra otağın küncündəki kisəni və qırxlığı götürərək həyəətə çıxdı.

Qonşu Mehdi kişinin daşdan tikilmiş tövləsinə daxil oldu. Gətirdiyi kəndirlə tövlədəki qoyunlardan birinin ayağını bağladı və qırxlıqla onun yununu qırxıb kisəyə doldurdu. Daha sonra kisəni çiyinə ataraq, gəldiyi kimi sakitcə tövlədən çıxıb qonşu kəndə tərəf yollandı.

Səhərə yaxın Sənəm nənəgilə çatdı. Qapını döydü. Başında bir neçə yaylıq dolanmış, əynində gen tuman və arxalıq olan Sənəm nənə qapını açıb Nicatı həyəətə çağırırdı.

Nicat həyətdə sərilməmiş xalçalara heyranlıqla baxırdı. Onun gözü yan tərəfdə taxtın üzərinə sərilməmiş xalçanın üstündəki boyunbağılı qız təsvirinə sataşdı. Heyrətləndi – xalçadakı qız Bahara çox bənzəyirdi.

– Sənə ip əyirmək üçün cins qoyun yunu gətirmişəm, – deyər Nicat kisəni qadına uzatdı.

Sənəm nənə yunu götürüb boynundakı pul kisəsini çıxardı və ehtiyatla soruşdu:

– Ədə, bu oğurluq deyil ki?

– Yox, Sənəm nənə, öz qoyunlarımızındır, – deyə Nicat cavab verdi.

Sənəm nənə başını yırğalayaraq dedi:

– Atan sərxoşluğu ilə ananı çərlədiyənə sonra qoyunları satıb arağa verməmişdimi?..

Buna baxmayaraq, o, Nicatla hesablaşdı. Nicat pulu alıb, qırmızı kərpicdən tikilmiş, bəzəkli qapısı olan dükana daxil oldu.

Dükanın içində divardan asılmış qəhvəyi rəngli ayaqqabılara baxdı və ən yaxşısını seçdi – təmiz dəridən, üstü qaytanlı, möhkəm tikişli bir ayaqqabı.

Ayaqqabını ayağına geyinərək sevinclə evə qayıdırdı. Birdən yol üstündə atasının onu söydüyünü eşitdi:

– Köpək oğlu, təzə fıırıladağa keçib! Sırıqlını yatağına qoyub, cins qoyunların yununu qırxiב aparib satib. Pulu götürüb Allah bilir hara qaçib!

Bu sözləri eşidən Nicat ayaqqabıları çıxarıb ot tayasının altında gizlətdi və ayaqyalın halda tarlaya tərəf getdi. Atasının uzaqlaşdığını görüb geri qayıdanda dəhşətə gəldi: ayaqqabının bir tayı yerində idi, digəri isə yox idi.

Gözlərinə inanmadı. Ayaqqabının digər tayının yaxınlıqda duran alabaşın ağzında olduğunu gördü. Nicat ayaqqabını geri almaq üçün onun dalınca qaçdı. Bu zaman arxın kənarında yun yuyan Baharla rastlaşdı.

– Təzə ayaqqabı almışdım, itimiz bir tayını aparıb! – deyə əlindəki ayaqqabını göstərərək qaçmağa davam etdi.

Bahar da yunu kənara qoyub onun dalınca qaçdı. Onlar alabaşı bir müddət qovdular. it böyürtkən kollarının arasından keçib, daşların üzərindən tullandı və gözdən itdi.

Onlar yorulub kolluğun kənarında oturdular.

Bir neçə ay keçdi. Nicat əynində topuğundan yuxarı şalvar, rəngi solmuş, qoltuq altı sökülmüş, düymələrinin bir neçəsi qırılmış köynəyi və ayağında cırıq ayaqqabılarla arxın kənarı ilə fikirli halda gedirdi.

Birdən arxasınca gələn qoyunlardan biri geri qalaraq suyu onun üstünə sıçratdı. Bu, vaxtilə yununu qırxdığı axsaq qoyun idi.

Bir az sonra əyilib su götürüb üz-gözünü yuyarkən qəribə mənzərə ilə qarşılaşdı: **Baharın yuduğu yunlar boyunbağı kimi dolaşaraq qaytanlı qəhvəyi ayaqqabının içində bitmiş yarpız yarpaqlarına sarılmışdı.**

Bu, vaxtilə alabaşın apardığı ayaqqabı idi.

Bir neçə gün sonra Nicat köhnə ayaqqabılarını iplə tikib ayaqlarına geyindi və kənddəki mağazada işləməyə başladı. İş ağır olsa da, dolanışığını təmin edirdi. O, böyük “Kamaz” maşınından un kisələrini boşaldıb anbara daşıyırdı.

Bir gün yorğun halda mağazanın qarşısında oturmuşdu. Birdən yerə düşmüş pul gördü. Ətrafa baxıb heç kəsi görmədikdə pulu götürüb cibinə qoydu.

Az sonra yaşlı bir qadın – Sənəm nənə ona yaxınlaşıb soruşdu:
– Ay oğul, bayaq burada pulumu itirmişəm, görməmişən?

Nicat çəşaraq yalan danışdı və pulu gizlətdi.

Gecə güclü yağış yağdı. Səhər mağazaya gələndə su basdığı üçün işin dayandığını gördü. Günlər keçdi. Sonra o, gizlətdiyi pulu götürmək üçün anbara qayıtdı.

Lakin pullar islanmış, kiflənmiş və yararsız hala düşmüşdü. Bunu gören Nicat çox peşman oldu.

O, evə qayıdıb tək qalmış ayaqqabı tayını götürdü və bulağa tərəf getdi. Orada Baharla qarşılaşdı.

– Ayaqqabının o biri tayını tapa bilmədin? – deyə Bahar soruşdu.

– Yox, Bahar. Başa düşdüm ki, zəhmətsiz, düzgün olmayan yolla qazandığım pulla özümə yaxşı bir şey ala bilmərəm, – dedi Nicat.

Sonra əlindəki ayaqqabını təmiz, axar suya atdı. Ayaqqabı suyun üzərində axıb getməyə başladı.

Nicat özünü yüngülləşmiş hiss etdi. O, cibindən tütəyini çıxarıb həzin bir hava çalmağa başladı.

Ayaqqabı suyun üzərində axdıqca, bir ördək balası pəncəsini onun içinə qoyub sanki onunla oynayırdı.

Müəllif: Günay ƏLİYEVƏ

GÜNAY ƏLİYEVANIN DİGƏR YAZILARI

QOTUR GÖL

(hekayə)

Dikdirin qaşına gəlib dayandı. Yuxarıdan aşağıya boylanıb baxdı. Yolun buradan o tərəfi qara, çirkli suyun altında qalmışdı. Günəşin asfalt rəngindəki suda əks edən şəfəqləri gözlərini qamaşdırdı. Əllərini sinəsində çataqlayıb göz qapaqlarını endirdi. Kirpiklərinin kölgəsində yarıdan yuxarısı görünən evlərə baxıb köks ötürdü.

Onlar bu məhəlləyə köçdüklərində hələ gölü əhatə edən yamaclar məskunlaşmamışdı. Gölün gündoğar sahili adamın ayağının altında qar kimi xırçıldayan şoranlıq, günbatar sahili boydan-boya qamışlıq idi.

Sanitar-epidemioloji mərkəzin günaşırı ağ “Niva” ilə gələn işçiləri gölün kənarında yaşayan küçə itlərini güllələyirdilər. Onlar getdikdən sonra başqa bir idarədən gələnlər itlərin cəsədlərini torbalara doldurub aparırdılar. Uşaqların haradansa öyrəndiyinə görə, itlərin cəsədlərini aparıb sümüyündən kley hazırlayırdılar. Bir də soyuq qış günlərində ovçular gəlirdi. Onlar balıqçı çəkməsi adlanan “L-1” şalvarı geyinib gölün kənarı ilə uzanan qamışlıqda qaşqaldaq ovlayırdılar. Yayın qızmar vaxtlarında gölün suyu çəkilirdi. Ortadan üzə çıxan kəmər suyu ikiyə bölürdü. Uşaqlar ağappaq qara bənzəyən torpağın üstü ilə o tərəf-bu tərəfə qaçıb oynayırdılar. Çəpinə suya atdıqları ləpikləri kimin daha çox səkdirəcəyi barədə mübahisə edib yarışırdılar. Ləpik səkdirə bilməyənlər gölə atdıqları çinqillərin yaratdığı ləpələre baxıb əylənərdilər.

Sonra gölün ətrafında evlər, iaşə obyektləri tikildi. Yeni tikililərin çirkab suları birbaşa gölə axıdıldı. Daha yayda gölün suyu çəkilmədi. Gölün ortasındakı kəmər də görünmürdü. Ətrafda gülüb-oynayan uşaqlar da gözə dəymirdi. Onların şən qəhqəhələri, çığır-bağıruları qeybə çəkilməmişdi. Bir vaxt uşaqların ayaqlarının altında xırçıldayan duzlu torpaq yoxa çıxmışdı. Onun yerinə çirkablı lehmə yaranmışdı.

Evindən, həyətidən çıxan tullantıları dayanacaqda zibil qutularına qədər aparmağa ərinən tənbel sakinlər qamışlıqda yaratdıqları zibilliyi gündən-günə bəsləyib-böyüdür, təcəyiə çevirirdilər. Divarlara yazılan allı-güllü söyüşlər zibilliyin böyüməsinin qarşısını ala bilmirdi. Yaxınlıqda yaşayanlar uşaqlardan güdükçü qoyur, əlində zibil torbası ilə tutulanları əməllicə danlayıb yola salırdılar. Amma nə zibil azalır, nə də zibillik təmizlənirdi.

Artıq nə sanitar-epidemioloji mərkəzin işçiləri, nə də ovçular gəlirdilər. Onların bu göldən də, qamışlıqdan da ayaqları kəsiləli çox olmuşdu.

Küçə itlərinin də sayı artmışdı. Zibilxananın ətrafında pırpız

tüklü kök pişiklər peyda olmuşdular. Onlar zibillərin arasında yemək axtarır, elə özləri kimi kök siçovulları tutub yeyirdilər. Qamışlıqdan çıxan ağcaqanad sürüləri havanın sakit vaxtlarında zibilliyi keçib bulud kimi ətrafa yayılırdı.

Bu kənddə üç iri göl var idi. Qır gölü, Duz gölü və Qotur göl. Qır gölü yerin təkindən qır kimi qatı neft çıxıb dibinə yayıldığı üçün belə adlanırdı. Duz gölündən duz çıxarılırdı. Bu göldən çıxan duz yüz ilər boyu kənd camaatının dolanışiq mənbəyi olmuşdu. Ərə gedən qızlara verilən ən qiymətli cehiz bir metr duz sahəsi idi. Dəfələrlə duz sahəsinin üstündə dava-dalaş düşmüş, ağappaq duz al-qırmızı qana boyanmışdı. Ancaq indi daha nə duz çıxaran vardı, nə də duz yeri üstə bir-birini boğazlayan. Dövlət gölü çəpərə salıb yanında da duz emalı zavodu tikmişdi...

Qotur göldənsə heç nə çıxmırdı. Adi şor göl idi. Digər iki göl kimi Qotur göl də qrunut sularından qidalanırdı. bu gölə "Qotur" adını kim vermişdi, niyə vermişdi, bilinmirdi. Amma adı elə dədə-babadan belə idi.

Təyyarə ilə Bakıya gəlib-gedən dostlarının dediyinə görə, yuxarıdan baxanda qır gölü bənövşəyi, duz gölü isə çəhrayı rəngdə görünürmüş. Ancaq onun özü heç vaxt təyyarəyə minmədiyindən göllərə də yuxarıdan baxmamışdı. Duz gölünün yanından hər keçdikcə bu əhvalat yadına düşürdü. Ürəyində təyyarəyə minib bu iki gölə yuxarıdan, ta səmanın yeddinci qatından tamaşa eləmək üçün qarşısıalınmaz istək duyurdu. Bir gün iritonnajlı yük maşınları göründü. Onlar gecə-gündüz haradansa daşdıqları tullantıları gətirib gölün içinə boşaldırdılar. Sonra həmin maşınlar torpaq da gətirməyə başladılar.

Amma uzunluğu beş yüz, eni yüz əlli, dərinliyi dörd metrden çox olan gölü doldurmaq asan iş deyildi. İki il sonra gölün dördü üçünü doldurub üzərində yüzlərcə ev tikmişdilər.

O, hələ də kirpiklərinin arasındakı ensiz pəncərədən qapqara suyun içindən damları görünən evlərə baxırdı.

Keçən il quraqlıq keçdiyindən göl sakinləri çətinliyə düşməmişdilər. Dörd ay öncə leysan yağdıqda ilk subasma yaşandı. Evlərə dolan su yarım metrədən çox qalxmışdı. O vaxt Fövqəladə Hallar Nazirliyinin işçiləri camaatı evlərindən qucaqlarında daşıyıb çıxararkən indi dayandığı yerdən boylanıb baxmışdı.

Neçə il idi ki, gölün yaxınlığında yaşayanlar yığışb Bələdiyyəyə, icra Hakimiyyətinə gedir, şikayətlərini ard-arda sıralayırdılar:

– Məhəlləyə yaxın yerlərə zibil qabları qoyun ki, camaat evindən çıxan zir-zibili torba-torba daşıyıb qamışlığa doldurmasın. İtlərin əlindən uşaqları küçəyə buraxa bilmirik. O günü Cəfərin oğlunu küçə itləri parçalayırmış, güclə əllərindən alıblar. Gölə axan çirkab sularına bir əlac edin. Üfunətdən başımız çatlayır. Qamışlığı dərmanlayın, ağcaqanadların əlindən nə gecəmiş var, nə gündüzümüz.

Sonra camaat fikirləşdi ki, Bələdiyyəyə gəlmişkən elə biryolluq gölün qurudulmasını tələb etsinlər. Amma baxdılar ki, bu boyda gölü qurutmaq bələdiyyəlik deyil, başladılar yuxarıların diqqətini çəkmək üçün yollar axtarmağa. Yolu kəsdilər. Sosial mediada videoçarxlar paylaşb hay-küy saldılar. Nəhayət, bir pullu işbaz icra Hakimiyyətinə gedib yerində ev tikib-satmaq qarşılığında gölü quruda biləcəyini bildirib müqavilə imzaladı. Deyirdilər ki, həməni işbaz göl doldurmaqda təcrübəli imiş. Daha öncə Qır gölünü də elə o qurudubmuş... Keçən günləri xatırlayıb başını bulayırdı.

“Şaqman”larla haradansa daşıyıb gətirdikləri zir-zibili gölə doldurdular. Onun üstünə köhnə təkərləri tökdülər. Ən sonda təpələrdən oyub gətirdikləri torpağı traktorla yayıb hamarladılar. Gölün torpaqlanıb doldurulmuş hissəsini kərpic dəftərlər kimi asfalt yollarla böldülər. İp tutub him açdılar. İki

kərpici beş santım aralı qoyub ipboyu düzdülər. Sonra da arasına sement tökdülər. Bu da oldu evin bünövrəsi. O bünövrələrin də üzərində ikiqatlı evlər tikdilər... Dar həyətli, arxa-arxaya söykənmiş evlər...

Hovxurub qırtlağında topladığı tüpürcəyi gölü doldurub yerində evləri tikən şirkətin rəhbərinin üzünə tüpürdü....

– Belə alçaqlıq olar ə? Utanmırsan, bu qədər camaatı aldadıb ətək-ətək pulunu almısan. Əvəzində satdığın evlərə bir bax.

Hamısının üstü bəzək, içi təzəkdir. Yerdən-yurddan sular çəkilsin, evlərin hamısı böyrünü verəcək yerə. Bu qədər adamın ah-naləsini alıb necə can verəcəksən ə, sən? – deyə danlamışdı.

Qarşısındakı adam cibindən çıxardığı yaylıqla pazı kimi qızarmış sifətindən tüpürcəyi silərkən qulağının dibindən tutarlı bir sillə ilişdirib qovmuşdu:

– Rədd ol gözüm görməsin, əclaf köpəkoğlu!

Xəyalında da olsa, göl sakinlərinin acığını almışdı.

O vaxt gölün suyu çəkilib getdi. Evlərdən də uçuş olmadı. Amma

indi vəziyyət dörd ay öncəki kimi deyildi. Göl əməlli-başlı

dolmuşdu. Ən az iki metr su olardı. məhəllə sakinlərinin və

gölətrafi yaşə müəsisələrinin kanalizasiyalarının axıdıldığı

hovuzun nasoslari da suyun altında qaldığından çalışmırdı.

Hovuz dolub-daşır, çirkab su yağmur sularına qarışaraq iyrenc

görüntü yaradırdı. Qapqara, zibilli, çirkli görüntü.... Dünəndən

Fövqaladə Hallar Nazirliyinin işçilərinin gətirib quraşdırdığı

nasos fasiləsiz işləsə də, su nə azalır, nə də çəkilirdi. Göz

qapaqlarını araladı. Kirpiklərinin arasından asfalt rəngli suya

baxa-baxa: “Göl geri qayıtmaq istəyir, insanlar imkan vermir.

Görəsən, bu mübarizədə kim qalib gələcək? Təbiət, yoxsa acgöz

insanlar?” – deyə düşünürdü...

Müəllif: Zaur BAYRAMOĞLU

ZAUR BAYRAMOĞLUNUN YAĞLARI

Zaur Bayramoğlunun rəsmi səhifəsi

VƏTƏNPƏRVƏRLİK

(esse)

Antiterror əməliyyatlarından bir neçə ay öncə idi... Gecə saat 2-də sərhəd gömrük postumuzda işdə olduğum zaman səfərbərlik idarəsindən zəng gəldi. Bildirdilər ki, müəyyən olunmuş qrupla təcili yola çıxmalıyam.

Gecəylə gəlib məni işdən götürdülər. Bakıya qayıdıb evə gedib sağollaşmağa belə imkan olmadı. Təkid etsəm də, arxamca gələn nümayəndə vaxtımızın olmadığını dedi.

Belə oldu ki, bir həftəlik ağır hərbi təlimdən sonra bizi əməliyyatlara qoşdular.

Təlimin son günləri idi əməliyyat üçün son hazırlıqlarımızı görürdük.

Dağda idik. Telefonum da üstümdə idi. Zəng gəldi.

Zəng edən qadın həmkarım idi. Halımı soruşdu, bizə olan hörmətini və ehtiramını bildirdi. Söhbət əsnasında dedi ki, övladının böyüyəndə hərbiçi olmasını, Vətəni qorumasını istəyir. Hətta müharibə olsa, tərəddüt etmədən göndərəcəyini də dedi. Mən qeyri-ixtiyari soruşdum ki, doğrudan düşünmədən övladını müharibəyə göndərərsən?

Cavabı qəti oldu:

-Əlbəttə!

Mən isə dedim ki, inşallah övladlarımız sülh içində böyüyər, heç müharibə görməzlər... Müharibə ağırdır, ağırlıdır. Mən övladımı müharibəyə göndərmək qərarını asan verə bilmərəm...

Bir anlıq susdu... sonra dedi:

-“Mən səni vətənpərvər bilirdim... Heç səndən gözləməzdim”...

Üstümdəki palçığa, silahıma, dağlara baxdım...

Heç nə demədim. Sağollaşdıq. Telefonu söndürdüm.

O qız pis insan deyildi. Əksinə, Vətəni sevən biri idi. Bunu danışığından da hiss etmək olurdu.

Amma mənə “vətənpərvər deyilsən” demişdi...

Onun bu sözü bəzən yadıma düşür.

Əməliyyatları yerinə yetirib sağ-salamat geri döndüm.

Gördüm ki, həyat hamı üçün əvvəlki kimi davam edir. Heç kim nə yaşadığımızı bilmirdi... Heç kim bizi xatırlamırdı...

Yalnız bir nəfər xatırlamışdı və o da mənə bu sözləri demişdi...

O mənə o sözləri deyəndə heç bilmədi ki, susuzluqdan ciyərlərim necə yanır...

Ayaqlarım yeriməkdən necə taqətdən düşüb...

Patinka dabanlarımı necə yara edibsə hər addım atanda ağrısı ürəyimə sancılır...

Bu gün təsadüfən bir paylaşımı qarşıma çıxdı. Fərqinə vardım ki, məni feysbukda dostluqdan çıxarıb.

Pis oldum... həm də çox pis oldum...

Hərə vətəni bir cür sevir...

Hər kəs vətən sevgisini fərqli hiss edir.

Kimi vətən sevgisini sözlə ifadə edir, kimi isə onu içində daşıyır...

Müəllif: İqbal Səfərov

İqbal Səfərovun digər yazıları

MURAD MƏMMƏDOVUN YAZILARI

GÜNNUR AĞAYEVANIN YAZILARI

HƏCƏR ATAKİŞİYEVANIN YAZILARI

“ARİSTOTEL POETİKASI” RUBRİKASI

I>>>>>BU HEKAYƏNİ MÜTLƏQ OXU<<<<<<I

Mustafa Müseviboğlu adına kitabxana

Bir zinətli Xaqani*(poema)****Birinci hissə – Doğulandan zindana qədər***

Bulud qəzəbini dağlara tökdü,
Göyün sevincindən rəngi boğuldu.
O gün şamaxının tən ortasında
İbrahim adında uşaq doğuldu.
Atası əlinin gözləri doldu,
Buludlar lal oldu bu heyranlığa.
Uşaq adı uşaq deyildi, şükür,
Təbiət çırpındı bircə anlığa.
Bütün el-elata müjdə verildi,
Qohumlar təbrikə yığıldı o gün.
Sanki kəhkəşanda söz mənə verdi,
Şeir in ulduzu doğuldu o gün.
Çatdı yavaş-yavaş həddi-buluğa,
Hər gün əmisindən öyrəndi elmi.
Şeir qəvvasitək deryada üzdü,
Alimlər soruşdu: O, kimdi, ləlmə?
Hamı heyran qaldı bu yaranışa,
Zaman bəlli etdi o uşaq kimdi.
İllər qatar kimi ötüb keçdikcə
O da yaxşı bildi bu həyat qəmədi.
Böyüdü, zəkali bir cavan oldu,
Şeiri, şeiriyyəti elə yayıldı.
Az vaxtda hörməti artdı şəhərdə,
Şirvanın hörmətli şəxsi sayıldı.
Şeirin diliylə bəyan elədi:
Nəflə gələcək dünyanın sonu.
Müdhiş büllur kimi özünə çəkdi,
Bir gün Şirvanşahlar sarayı onu.
Burda diqqət etdi əyyanlar ona,
Müti savadsızlıq işini gördü.

Din, cahillik xofu sıxdı canını,
Dinlə arasında bir divar hördü.
Şaha başqa cürə ərz eylədilər:
Guya dinə qarşı çıxır Xaqani.
Şairsə başqa şey demişdi qəti:
Din nə bir xülyadı, nə də ki cani.
Heyif ki, aranı qatanlar artdı,
Şahın da başını “yedilər” belə.
Paxıllıq işini gördü necə də,
Şairi beləcə “atdılar selə”.
Şahın əmri ilə həbs olundu o,
Zindana atdılar el şairini.
O, burda həbsiyyə şeiri yazdı,
Geniş təqdir etdi elmlə dini.
Xeyli vaxt zindanda qaldı səbəbsiz,
Cavankən ömrünə xal saldı tale.
Həyat necə acı, necə amansız...
Gəl, indi bu sirri öz-özünə de.
Zindan şair üçün dar qəfəs idi,
O, bura – zindana sığmırdı qəti.
Saçları çallaşdı, yanağı soldu,
Ona adi gəldi ömrün sürəti.
Bir gün sona çatdı zindan həyatı,
Şairi azadlıq bərk qucaqladı.
Ona – qal, – dedilər, – saray sənindir,
Osa – sizin olsun, – deyib çağladı.
Saray həyatına alışmadı o,
Saray onun üçün ötəri yerdə.
Bir-birindən gözəl əsərlər yazdı,
O, burda ömrünün gücünü verdi.
Xalqın cahilliyi qəlbini sardı,
Ürəkdən acıdı avam kəslərə.
Yetən din üstündə qınadı onu,
O, önəm vermədi yalan səslərə.

Tərk etdi Şirvanı — Şamaxını o,
Küsdü doğulduğu yurddan-yuvadan.
Xaqani üz tutdu qürbətə sarı,
Qürbət iyi gəldi qəfil havadan.

İkinci hissə — Qürbət, zirvə və əbədiyyət

Şamaxıda qalmaqı faydasız sandı şair.
O, bu diyarçun söndü, zülmətə qərq oldu yer,
Başqa bir məmləkətin fəvqündə yandı şair.
Tərk etdi Şamaxını, üz tutdu qürbət elə,
Dedi: — Bu ellər niyə səs vermədi naləmə?!
Yaxın Şərq ölkələri qarşılıdı şairi,
O, burda bir işıqtək şölə saçdı aləmə.
Neçə Şərq ölkəsində səfərdə oldu şair...
Səfər həyatı onu əldən salmışdı düzü,
Saçları çallaşmışdı, yaşı olmuşdu əlli.
Xaqani kim idi, o, hansı gücə sahibdi? —
“Töhfətül-İraqeyn” poemasından bəlli.
Mərsiyəsi, qəzəli, mədhiyyəsi bir ayrı,
Rübai, qəsidəsi cana məlhəm olurdu.
Yayıldıqca aləmə dünya dada gəlirdi,
“Həbsiyyə” şeirləri ürəklərə dolurdu.
Xaqani bir duyğutək Təbrizdə qaldı artıq,
Qırıldı odlu eşqin ürək sızladan simi.
O dövrün şairləri qəmi qəsidə sandı,
“Şinniyə” və “Mədain xərabələri” kimi.
Qayıtmadı geriyə, Şamaxı darıxsada,
Şair küsdü öz doğma elindən-obasından.
Nə naləyə baxdı o, nə də aha susadı,
İnad eləmək ona keçmişdi babasından.
Ondan ötrü darıxdı Şamaxının dağları,
Ondan ötrü darıxdı Nizami Gəncəvi də.
Qəti idi qərarı, Təbrizdə qaldı şair,

Bilmədi viran qalib o yurddakı evi də.
 Şamaxıdan çıxanda Məkkəyə getmişdi o,
 Ziyarət eyləmişdi müqəddəs torpaqları.
 Səfər həyatı boyu müşahidə aparmış,
 Yaşıl kağız bilmişdi ağacda yarpaqları.
 Həyatı bu minvalla qürbət taxtında keçdi,
 Nə zülümdə axtarır onu, nə şərdə bilir.
 Nizaminin şairtək yetişməsində onun
 Böyük rolu var idi, bunu bəşər də bilir.
 Yetmiş yaşı var idi, ahıl olmuşdu artıq,
 Ölümün acıları qəfil qurmuşdu hana.
 Bir gün əcəl başının üstündə durdu söztək,
 Şair vida elədi doymadığı cahana.
 Bəşər necə pərişan, dünya necə lal idi,
 Onun ucalığını qanmaz idi hər nadan.
 Göy qarqara qaralmış, buludlar ağlayırdı,
 Xaqani köç edirdi daş atdığı dünyadan.
 Təbrizin söz ordusu hazır durmuşdu o gün,
 Onu yola salırdı ağır deşən göz ilə.
 Nizami eşidəndə şair köçüb dünyadan,
 Dedi ki, bax mən indi yetim qaldım söz ilə.
 Daha yazmaz qələmim, ya da olar qəmxana,
 Daha məni yandırır içimdəki bu ahım.
 Necə dözəcəm axı mən onun yoxluğuna?
 Xaqaniydi dayağım, o idi qibləgahım.
 Ustadının ölümü çox ağrıtdı içini,
 Yaşlı, qoca adamtək göynədi, büküldü o.
 Ruhən də, ehkamca da dünyasından ayrıldı,
 Şamaxını tərk edib Gəncəyə çəkildi o.
 Dünya Xaqani adda bir zinəti itirdi,
 Buna zaman günahkar, buna insanlar səbəb.
 Neçə vaxtdı şairə bir "heykəl yonuram" mən,
 Nədənsə duyğulara ilişib, gəlmir ki, təb.

Xaqani — böyük şair köçüb getdi uzağa,
Qəbri ana yurdundan uzaqlarda qalıbdı,
Dahi adamların da həyatı acı keçir,
Bu əsər də Sonanı lal əzaba salıbdı.

May 2018

Müəllif: SONA ABBASƏLİQIZI

SONA ABBASƏLİQIZININ YAZILARI

MURAD MƏMMƏDOVUN YAZILARI

GÜNNUR AĞAYEVANIN YAZILARI

HƏCƏR ATAKİŞİYEVANIN YAZILARI

“ARİSTOTEL POETİKASI” RUBRİKASI

I>>>>>BU HEKAYƏNİ MÜTLƏQ OXU<<<<<<I

Mustafa Müseyiboğlu adına kitabxana

Məqsəd varsa, həyat da var

Məqsəd insanın həyatına rəng qatır. Məqsədi olmayan insanın həyatı mənasız keçir. Onların vaxtı boş keçir. Və belə insanlar qocalanda bu həyatda heçnə etmədilər deyə peşman olurlar. Məqsədsiz insanın motivasiyası az olur və ya hec olmur. Onların enerjisi enir və heçnə etmədən özlərini yorğun hiss edirlər. Belə insanlar öz həyatlarını axarına buraxırlar və “nə olacaq oda olacaq” deyib yaşayırlar

Məqsədli insanlar. Onların həyatı mənalı olur. Onlar yuxudan oyandıqda ilk öncə öz məqsədini necə həyata keçirəcəyini düşünürlər və kiçik addımlarla öz məqsədinə doğru gedirlər. Onların enerjisi yüksək olur. Belə insanlar hec kimə qulaq asmırlar, öz fikirlərini üstün tuturlar . Onlar bilirlər gec tez öz məqsədinə catacaqlar. Ətrafdakılar Onların məqsədinə gülə bilər,səndə alınmaz deyərlər.,amma onlar nə olursa olsun qabağa gedirlər. Hər kəsin öz həyatı var, öz dünyagörüşü. Özünü

tanıyan insanın həyatı gözəl olur. Cətinlik olur,amma buna baxmayaraq inkişaf edə edə , hər səfdə dərs cixardıb birdə o səhvi etmirlər.

Məqsədlər cürbəcür olur. Kimsə arıqlamaq istəyir , kimsə varlanmaq , kimsə oxumaq və ya işləmək istəyir. Mənim məqsədimi soruşsanız, mən insanlara xidmət etmək istəyirəm. Bu mənim əsas məqsədlərimdən biridir Və buna görə də çalışıram. Sizde çalışın ,dayanmayın,ruhdan düşməyin. Alınmasa hədəfinizə çatmağın yolunu axtarın . Və ən əsası inanin. İnanınki alınacaq. Əgər bilmirsinizsə nəyə qadirsiniz, nə Məqsəd qoyasınız qabaqınıza, nə işlə məşqul olasınız . Əgər məqsədiniz yoxdusa, baxın ətrafınıza görün sizi nəyə görə tərifləyirlər . Məqsəd insanın hərəkətə gətirir. Xəstə olsan belə ,imkanın olmasa belə. Məqsədin varsa- həyat daa var deməkdir. Öz həyatını dəyərləndir . Sən qapını döyki, qapı sənə açılınsıBunu yadınızda saxlayın ki, **“MƏQSƏD VARSA, HƏYAT DA VAR”**

Müəllif: Nisə Kərimova

Nisə Kərimovanın yazıları

MURAD MƏMMƏDOVUN YAZILARI

GÜNNUR AĞAYEVANIN YAZILARI

HƏCƏR ATAKİŞİYEVANIN YAZILARI

“ARİSTOTEL POETİKASI” RUBRİKASI

I>>>>>BU HEKAYƏNİ MÜTLƏQ OXU<<<<<I

Mustafa Müseyiboğlu adına kitabxana

ZEYNƏB CƏMALƏDDİNİN YAZILARI

XARIBÜLBÜL ƏFSANƏSİ

Eyy aşıqı zar, eşqinə sadıq sarı bülbül,
 Eyy al çiçəyin nəğməyə dönmüş yarı bülbül!
 Ahın od olub, dinləyənin qəlbini yaxdı,
 Bölmüşmü canı ağırlı hicran, yarı, bülbül?

Ol sadıqı-yar qəlbini şəksiz, sənə vermiş,
 Etmə özünə bunca cəfalar, barı bülbül.

Yellər gəzişən sevdiiyinin telləri məhzun,
 Uç get, ləçəyin sar, sarı, bülbül, sarı bülbül.

Eyvah, sənə tuş gəldi tikan, neştərə bənzər,
 Etdi o sevən bağırını al qan xarı1, bülbül.

Tərk eyləmədin heç Qarabağı daha əsla,
 Oldun Şuşanın şəniniə şayan, Xarıbülbül.

Agah oluban halına dastan dedi Zeynəb,
 Mizrabı toxundur simə, gəl, çal tarı, bülbül.

20.03.2024

1 – xar – tikan

QIZILGÜL

Çəkdi tikanın tellərinə şənə, qızılgül,
 Öpdü sis onu, – jaləsi nişanə qızılgül.
 Açıdı gözünü məsti-xumar, dan söküləncə,
 Güldü günəşə gözləri məstanə, qızılgül.

Cəh-cəh vuraraq, bir sarı bülbül şad-məsud,
 Çıxdı o bağı, bağçanı seyranə, qızılgül.

Gəldi qoxusu gül ləçəyin badi-səbayla,
Eylədi fəqiri dəli-divanə, qızılıgül.

Təlləri yaşıl, qönçələri qəlbə müqabil,
Çəhrayı dodaq, busəsi əfsanə, qızılıgül.

Yaxdı o kiçik can evini atəşi eşqin,
Qopdu sinədən nəğməsi rəvanə, qızılıgül.

Ötdü neçə pərdeyi-ələmdə elə zar ki,
Ah, bu necə nəğmə, necə tərənə, qızılıgül.

Sübhün yeli oxşar yanağın sevgili yarın,
Aşiqi-dili eylədi viranə, qızılıgül.

Zeynəb, bilirəm dərdi nədir bülbüli-zarın,
Düşdü o da çün mən kimi hicranə, qızılıgül.
12.03.2024

ŞUŞAM

Dəyəndə yad ayaqlar ətəyinə, yalına,
Sanki yarımcan idim, əskik bir yanı, Şuşam.
Yağı xəncər çəkəndə əzəmət, cəlalına,
Deyirdim bu ağriya necə dayanım, Şuşam,
Haqqa açılmış qolum, ürəyim, canım, Şuşam.

Qeyrətinə qurban el, igid ərənlər, ərənlər,
Keçilməz səngər olan, ər oğlu ər nəfərlər,
Siz torpağa döndünüz, doğulanda zəfərlər,
Şəhidiylə yağrulan, bir olan, qanım, Şuşam,
Haqqa açılmış qolum, ürəyim, canım, Şuşam.

Qayalar arasında, Pənahabadım, qalam,
Sən tanrıdan ərməğan, sən tanrıya bir salam.
Sən əbədi mirasım, sən babalardan qalan,
Möhürləndi səninlə bu gün ad-sanım Şuşam,
Haqqa açılmış qolum, ürəyim, canım, Şuşam.

Nətavanım, Vaqifim iz qoydu diyar-diyar,
Nəğmələrdən doğuldu, Xan oldu isfəndiyar.
Cabbarımı söyləyim, ya Nəvvabı? – az olar!
Muğamatım, təsnifim, tarım, kamanım, Şuşam,
Haqqa açılmış qolum, ürəyim, canım, Şuşam.

Göz ilə görünməyən ruhların yurd, yaylağı,
Mələklər toplanan yer, bəlkə çayı, çaylağı,
Sən nağıllar aləmi, pərilərin oylağı,
Ay nurunda çimənim, ulduz sayanım, Şuşam,
Haqqa açılmış qolum, ürəyim, canım, Şuşam

Gecə həzin, göy bəyaz, ulduzlar çiyid-çiyid1,
Buludlar əlçim-əlçim, hər duyğusu bir öyüd.
Pıçıltısı layladı, telləri salxım söyüd,
Möcüzənə bələnim, uyum, oyanım Şuşam,
Haqqa açılmış qolum, ürəyim, canım, Şuşam.

22.07.2024

1 çiyid -pambıq toxumu, burada dən-dən

SAXLAR, A SAXLAR

Gəzdiyi məkanda varmı sağ-solu?
Gün Yeri, Yer Ayı yoxlar, a yoxlar.
Ağır qoşunuyla keçər Süd yolu,
Qoşunun özünə bağlar, a bağlar.

Həm gündüz, həm gecə hikmətin kanı,
Ehtiva eyləmiş sirlə hər yanı.
Bir cüt qanad kimi sarıb dünyanı,
Tanrıdan əmanət saxlar, a saxlar.

Əjdaha od saçan odun külündə,
Saxlayır yüyənin güclü əlində.
Yeraltı ayğırın durub belində,
Göstərir dəyanət dağlar, a dağlar.

İnsanın cismi də sanki Yer kimi,
Torpağı eynidir, suyu bir kimi.
Gah həzin, dalğalı, gah da kür¹ kimi,
Hayqırar, kükrəyər, çağlar, a çağlar.

Taylının taylısı, bablının babı,
Olmasa, a Zeynəb, yetişməz tabı.
Nə çoxdu dünyada ömür kitabı,
Hər kəs öz ömrünə ağlar, ay ağlar.
27.02.2025.

DAĞLARA-DAĞLARA

Çəkil, bulud, pəncərəni
Açım dağlara-dağlara.
Ruhum qıra zəncirini,
Uçum dağlara-dağlara.

Sükundu şəhrin harası,
Hey gəlir qonaq-qarası.
Könlümə məlhəm orası,
Qaçım dağlara-dağlara.

İçim burxulub, qısılib,
İpdədi, səbrim asılıb.
Sözüm tərsinə yozulub,
Açım dağlara-dağlara.

Qurum yalında taxçamı,
Salım döşündə bağçamı.
Yığım xurcunu, boğçamı
Köçüm dağlara-da.
30.03.2025.

ADAMAM

Hər duyğuya eşq demirəm,
Eşqə hədəf, tuş adamam.
Yanıb sönən daş kömürəm,
Ta ürəyi daş adamam.

Üzən eşqin girdabını,
Biləcək həsrət tabını.
Məhəbbətin kitabını
Oxumuş yaddaş adamam.

Yolda, izdə çoxdu Leyli,
Həm də Məcnundan gileyli.
Qıraqdan izləyib xeyli,
Mat qalan, çaşbaş adamam.

Öz unumda yoğrulmuşam,
Ələnmişəm, sovrulmuşam.
Öz özümdən doğulmuşam,
Həvvayla həmyaş adamam.

Zeynəbəm, qəlbim qalacıq,
Hər kəsə deyildir açıq.
Qurmuşam qardan alaçıq,
Buz kimi atəş adamam.
22.01.2025

QIRPDIM KİPRIYİMİ

Qırpdım kipriyimi,
Axan sel ilə
Düsdün gözümdən.
Gözümün qarası
Otağın idi,
Sən orda qalırdın, gecələyirdin,
Hər isti düşüncəm yatağın idi.
Qırpdım kipriyimi,
Axdın gözümdən.
Mən səni ən əziz bir qonaq kimi,
Gözün giləsində qonaqlamışdım.
Sənin xəyalını hər kəsdən deyil,
Lap elə özümdən bil, saxlamışdım.

Qırpdım kipriyimi,
Qoşulub selə,
Sürüşdün göldəki
Bir balıq kimi.
Yerinə düşməyən yaxalıq kimi
Düşdün gözümdən.
İndisə özümlə hesablaşaraq,
İlin sonundakı
Bir qalıq kimi
Ümüdsiz borclara siləcəm səni.
Açıb dəftərimi hesabat üçün,
Gərəksiz xərclərə siləcəm səni...
16.08.2024.

QARDƏLƏN EŞQİ

Ulduzlar

Sevinc qığılcımlarıdı,

Səni görüncə,

Gözlərimdə yaranan.

Göylərə səpilib,

Ulduz-ulduz yanan.

Ay – ürəyimdəki yumru kədər,

Gümüşü telləri

Həsrət yolları,

Sən olmayınca

Uzanar, uzanar,

Yerdən göyə qədər.

Bir də qəlbimdən

Dilimə gələn

“Sevirəm” sözü var.

Dodaqlarım qapandıqca

Gözlərimdə bulaqlanar.

Çiçəklərin

Səhər yelinin öpdüyü

zərif ləçəklərində

Damla-damla şəh olar...

Üşüyən ümidlərim

Qarın altından

Həyata tutunan,

Günəşə sarılan

Qardəlen...

Yaşamaqdan və sevməkdən

Heç vaz keçməyən...

Heç vaz keçmən

01.03.2024.

YOXDUR Kİ

Nədən belə ətalətə düşmüşəm
Arzularım, xəyallarım yoxdu ki.
Arzuların qanadında uçurdum,
Qanadlanan o hallarım yoxdu ki.
Bürünurdüm duman açan şallara,
Tamsınırdım arı çəkən ballara.
Kəpənəyin qanadında xallara,
O ballarım, o xallarım yoxdu ki.

Doğma idim torpaq qoxan dərəyə,
Hər söyüdü çətirlənən bir dəyə.
Yollar məni götürüdü zirvəyə,
Dağa qalxan o yollarım yoxdu ki.

Hədəflərim mənim xəyal ortağım,
Səsləşirdi dünənimlə bu çağım.
Hafizəmin rəflərinə yığdığım,
Xurcunlarım, xarallarım yoxdu ki..

Nağıllanmır kəlmələrim dinəndə,
Dəfinəmi basdırmışam dünəndə.
Qarlı-buzlu enişlərdən enəndə
Xizək dardan marallarım yoxdu ki.

Yaş gətirir ətaləti, ayıl sən,
Vaxtı saldın heç etməyə meyil sən.
Zeynəb, artıq bu sən o sən deyilsən,
Sənin bəlli kuralların1 yoxdu ki...
Kural – (türk) qayda, şərt

Müəllif: Zeynəb Cəmaləddin

“Mənim həzin duyğularım”, “Ümid çələngi” və “Zəfər işığında” adlı şeir kitablarının müəllifi-gənc şairə **Rəşidə Arif**

****

Mən kədərəm,
insanları üzərəm,
Yorğun, ümitsiz qəlblərdə gəzərəm,
Ayrılıqdan, həsrətlərdən bezərəm ...
Mən həsrətəm,
Sevənlərin arasında yaşaram,
Aşıqləri ayırmağa qoşaram,
İztirabdan, acılardan coşaram ...
Mən sevincəm,
Parlaram xoşbəxt gözlərdə,
Görünürəm daim gülən üzlərdə,
Yer alıram arzularda, sözlərdə ...
Mən ümidəm,
Həyat eşqi verirəm,
Nikbin baxışlar içərisindəyəm,
insanları yaşamağa səslərəm ...
Mən sevgiyəm,
Hər ürəkdə yerim var,
Rəngsiz dünya mənimlə əlvan boyanar,
Mənsiz həyat heç olar ...

10.06.2022

****

Yazırsan yarımçıq, fikirlər dolmur,
Elə şeylər var ki, söyləmək olmur.
Dilə gətirməyə ürəyin qoymur,
Ürək söyləmirsə, şair neyləsin?

Qəlb dolu kədərlə, qəmlə büsbütün,
Sanki üzərində dünya var bütün...

Çox şeyi ifadə eləmək çətin,
Şair yazmayırsa, qələm neyləsin?

Yaşadığın həyat sənə dərs keçir,
Hər kəs bu dünyada əkdinin biçir.
Biri səbr etməyib səhv yolu seçir,
Məğlub dayanırsa, həyat neyləsin?

29.03.2021

****

Bir şəhid rütbəsi var ki, əbədi qılar insanı,

Ən ali məqamdır bilin əsgərin şəhidlik anı.

Vətən eşqiylə var olar, Vətən eşqiylə can verər,

Torpağı müqəddəs bilər, çəksə də cövri-cəfanı.

Bir gündə yüksələr ərşə qoruyub Vətən torpağın,

İstiqlal uğruna yalnız sipər eyləyər ol canı.

Bu zirvə olmayır nəsb hər kəsə fani dünyada,

Elə bir zirvə ki, ağlar qoyar o cümlə-cahanı.

Baş veren qəzavü qədər əzəldən yazılmış gərək,

Acizəm təsəlli etməkdə gözü yaşlı ananı.

Sanki şəhadət üçündür doğulan bu qədər can,

Yüksəlir ərşi-əlaya o şəhadət zamanı.

Qoy müdam qərzimiz olsun, unutmaq haşa biz,

Xar edək düşməni, qalmasın yerdə şəhidin qanı

ŞƏHİDİN SEVDİYİ

Soyuq qış gecəsi, o dəhşətli an,

Qızğın döyüşlərin getdiyi zaman

Oynadı mərmilər, toplar yerindən,

Ayırdı onları biri-birindən...

Günlərdi, gözləyir səssiz-səmirsiz

Sevdiyinin yolun xəbər-ətərsiz..

Vəfanın gözləri yolda qalmışdı,

Baxıb pəncərəyə fikrə dalmışdı.

Onların arzusu, ümidi vardı,

Hamısı bir anda puç olub qaldı...

Hələ evlənib toy quracaqdılar,

Birlikdə çox xoşbəxt olacaqdılar...

...O, son məktubunda yazırdı belə:

“Görüşə bilməsəm daha səninlə,

əzizim, bağışla məni, nə olar,

Vətənin bizlərə ehtiyacı var...”

Həmin gün sevdiyi şəhid olmuşdu,

Hamı hüzn içində, sanki donmuşdu...

...Aradan nə qədər vaxt ötüşsə də,

Hər şeyə alışsa belə get-gedə,

Könlünü vermədi Vəfa kimsəyə,

Böyük ehtiramı var idi deyə

Sevdiyi insanın xatirəsinə,

Ömürlük yazmışdı onu qəlbinə.

Darıxanda gedər məzarı üstə,

Toplayıb əlində çiçək bir dəstə,

Yaşarar baxdıqca dolu gözləri,

Astadan duyular onun sözləri:

“Keçsə aylar, illər, ömrü uzununu

Sadiqin Vəfası unutmaz onu...”

27.07.2020

Müəllif: Rəşidə Arif

Rəşidə Arifin digər yazıları

MURAD MƏMMƏDOVUN YAZILARI

GÜNNUR AĞAYEVANIN YAZILARI

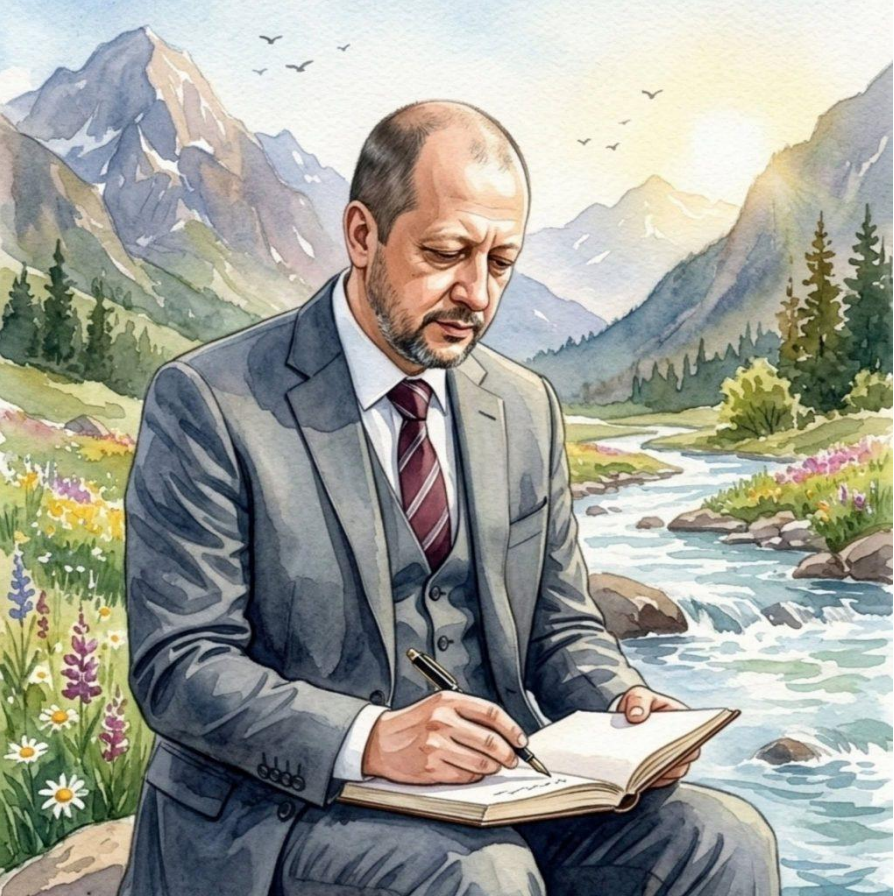
HƏCƏR ATAKİŞİYEVANIN YAZILARI

“ARİSTOTEL POETİKASI” RUBRİKASI

I>>>>>BU HEKAYƏNİ MÜTLƏQ OXU<<<<<<I

Mustafa Müseyiboğlu adına kitabxana

Pərvərdigar yazan, payımsan halal
Bütün sınaqları qoyub geridə,
Sonunda bəxtimiz tapıbdır kamal,
Varını sevirəm, yoxunla qoşub,
Pərvərdigar yazan, payımsan halal.

Qovuşdu yolumuz təqdir yolunda,
Məhəbbət yoludur, ən gözəl bu hal,
Yarım ürəyimə bütöv girmisən,
Pərvərdigar yazan, payımsan halal.

Yandırsa qəlbimi eşqin ciltvəsi,
Dözmüşəm hər şeyə, gəlməyir mələl,
Bu günüm, sabahım, ərköyünümsən,
Pərvərdigar yazan, payımsan halal.

Evlilik ilimiz doldu bir yaşa,
Çoxalsın bu illər, görməsin zaval,
Tək Ay nəsibidir məntək Günəşin,
Pərvərdigar yazan, payımsan halal.

– Tanrı qismətinə razısan? – deyə,
Atabəy Zahidə versələr sual,
Şükranə şeirimizin əsl sahibi,
Pərvərdigar yazan, payımsan halal.

Müəllif: [Atabəy Zahid](#) (*Otabek Zohid*)

Orjinal variant:

Parvardigor bitgan, juftimsan, halol

Azərbaycan dilinə uyğunlaşdırın:

Namiq Dəlidağlı

ATABƏY ZAHİDİN DİGƏR YAZILARI

Parvardigor bitgan, juftimsan, halol

Barcha sinovlarni, ortda qoldirib,
Rost ekan, baxtimiz topgani kamol,
Boringni sevaman, yo'g'ingga qo'shib,
Parvardigor bitgan, juftimsan, halol.

Tutashdi yo'limiz, taqdir yo'lida,
Muhabbat yo'li bu, chiroyli qaror,

Butun bo'lib kirgan, yarim ko'nglimga,
Parvardigor bitgan, juftimsan, halol.

Kuydirsa yuragim, ishqing sirkasi,
Ko'nganman bariga, kelmaydi malol,
Bugunim ertasi, ertam erkasi,
Parvardigor bitgan, juftimsan, halol.

Ilk turmush yilimiz, to'ldi bir yoshga,
Ko'paysin, shundayin, yillar barqaror,
Tanho Oy-nasiba, mendek Quyoshga,
Parvardigor bitgan, juftimsan, halol.

–Tangrining rizqiga rozimisan? – deb,
Otabek Zohidga bersalar savol,
Shukrona she'rimning, asl egasi,
Parvardigor bitgan, juftimsan, halol.

Müəllif: Atabəy Zahid(*Otabek Zohid*)

Azərbaycan dilində:

Atabəy Zahid – Payımsan halal

Azərbaycan dilinə uyğunlaşdıran:

Namiq Dəlidağlı

ATABƏY ZAHİDİN DİGƏR YAZILARI

Mustafa Müseyiboğlu adına kitabxana

Mənim ürəyimə yağır bu yağış

Bir qərib nəğmənin misraları tək,
Mənim ürəyimə yağır bu yağış.
Göydə doluxsunmuş tənha mələyin,
Qəmli gözlərindən axır bu yağış.

Sən çıxıb getdiyin yolların üstə,
Nə vaxtdır dözümüm, səbrim islanıb.
Bu bəyaz yağışın damlalarında,
Bir vüsal həsrətli ruh misralanıb.

Bu yağın yağışın payız qoxusu,
Həsrətlə çırpınıb könlümə hopur.
Kövrək ürəyimə təsəlli kimi,
Yağış damcıları üzümü öpür.

Tənhalıq nəğməsi oxuyur sular

Mənim könlümdəki duyğular kimi,
Bu payız günündə çırpınır Xəzər.
Ruhumdan ələnən söz qoxusunu,
Allah, bu dənizin sularına sər.

Sahilə can atan coşqun dalğalar,
Vüsala tələsən könlüm kimidir.
Tufanlar içində boğulan qayıq,
Uzaqdan əl edən ölüm kimidir.

Sənli xatirələr üşüyür burda,
Yenə ürəyimi həsrət dağlayır.
Dənizin üzünə qəriblik hopub,
Dalğalar hönkürür, sahil ağlayır.

Payız saçlarını sərrib dənizə,
Ayrılıq havası qoxuyur sular.
Yuva tək boşalan sahillər üçün,
Tənhalıq nəğməsi oxuyur sular.

İki sevdalı ürək

Ulduzlar sönən kimi,
Sözlər həməən sayrışır.
Arzudan, həm şeirdən,
Həm sevgidən danışır.

Çağırır, aparır yol,
Yarır zülmət gecəni.
Tənhalıq bürüyübdü,
O yaşayan küçəni.

Sanki tanış deyilik,
Dünən ayrılacaq da biz.
İlk görüşdə olan tək,
Titrəyir hey səsimiz.

Sozalıbdı həniri,
Sevirəm sözünün də.
Buz nəfəsli ayrılıq
Dayanıb söz önündə.

Qızıl günəş eşq ilə,
Yer üzünü öpən tək.
Bax beləcə öpüşür,
iki sevdalı ürək.

Vətən sevgisinin sərhəddi yoxdur

Sərhəddə dayanan vətən oğlunun,
Məramı ucadır, andı müqəddəs.
Torpağın ana tək doğmalığını,
Heç kim onun qədər anlaya bilməz.

Sərhədçi əsgərin vətən sevgisi,
Torpağı, ağacı, daşı isidir.
O qartal baxışlı iti gözləri,
Bu yurdun məhəbbət xəritəsidir.

Yurdun keşiyində duran igidin,
Duruşu yad gözə sancılan oxdur.
Sərhədçi əsgərin qəlbində təkçə,
Vətən sevgisinin sərhəddi yoxdur.

Sərhəddə bir ovuc torpağı oxşa,
Duyarsan içində tarix diridir.
Yurdu gözü kimi qoruyan ərlər,
Vətənin sabaha ümidləridir.

Müəllif: Ülkər NİCATLI

ÜLKƏR NİCATLININ YAZILARI

CAHANGİR MƏMMƏDLİ – 85

I>>>>>BU HEKAYƏNİ MÜTLƏQ OXU<<<<<I

Mustafa Müseyiboğlu adına kitabxana

ƏDƏBİ-TƏNQIDI
BAXIŞLARI

PUBLİSİT, FİLOSOF,
SIYASƏTÇİ

QADIN HÜQUQLARININ
MÜDAFİƏSİ

ŞƏRQ VƏ QƏRB
MƏDƏNİYYƏTLƏRİNİ
BİRLƏŞDİRƏN DÜŞÜNCƏ SAHİBİ

MİLLİ İDEOLOGIYANIN
FORMALAŞMASINDA
MÜHÜM SİMA

Milli düşüncənin aynası: Əhməd bəy Ağaoğlu

Azərbaycan ədəbiyyatşünaslığında və ictimai fikir tarixində mühüm yer tutan simalardan biri də Əhməd bəy Ağaoğludur. Onun zəngin yaradıcılığı, çoxşaxəli fəaliyyəti və xüsusilə ədəbi-tənqidi baxışları milli ideologiyanın formalaşmasında mühüm rol oynamışdır. Bu mənada Həcər Atakişiyevanın “Əhməd bəy Ağaoğlunun ədəbi-tənqidi görüşləri” adlı tədqiqat əsəri həm elmi, həm də publisistik dəyəri ilə seçilən mühüm bir mənbədir. Kitab tək-cə bir mütəfəkkirin yaradıcılığını təhlil etməklə kifayətlənmir, eyni zamanda bütövlükdə bir dövrün ideoloji, mədəni və ədəbi mənzərəsini canlandırır. Müəllifin araşdırmasında Ağaoğlunun şəxsiyyəti yalnız ədəbiyyatşünas kimi deyil, həm də filosof, publisist, siyasətçi və kulturoloq kimi çoxcəhətli şəkildə təqdim olunur. Bu yanaşma əsərin əsas üstünlüklərindən biridir.

Həcər Atakişiyeva əsərində göstərir ki, Əhməd bəy Ağaoğlu üçün ədəbi tənqid sadəcə estetik mülahizələr sistemi deyildi. O,

ədəbiyyatı cəmiyyətin inkişafına təsir edən mühüm vasitə kimi qəbul edirdi. Onun fikrincə, ədəbiyyat xalqın maariflənməsi, milli şüurun formalaşması və tərəqqinin təmin olunması üçün əsas amillərdən biridir .

Ağaoğlu ədəbiyyata yalnız milli çərçivədə deyil, dünya kontekstində yanaşırdı. O, həm Şərq, həm də Qərb ədəbiyyatını müqayisəli şəkildə təhlil edir, klassiklərin yaradıcılığını analiz edərək ümumbəşəri dəyərlərin önəmini vurğulayırdı. Bu baxımdan Atakişiyeva onun ədəbi-tənqidi görüşlərini sistemli şəkildə araşdıraraq oxucuya aydın bir mənzərə təqdim edir. Kitabın diqqətçəkən məqamlarından biri də Ağaoğlunun dini dünyagörüşü və qadın məsələsinə münasibətinin geniş şəkildə işıqlandırılmasıdır. Müəllif göstərir ki, Ağaoğlu İslam dinini tərəqqiyə mane olan amil kimi deyil, əksinə, cəmiyyətin inkişafında mühüm rol oynayan bir sistem kimi dəyərləndirmişdir.

Onun “İslama görə və İslamda qadın” əsərinə əsaslanan fikirlərində qadın hüquqlarının müdafiəsi, onların cəmiyyətdə aktiv iştirakının vacibliyi xüsusi vurğulanır. Ağaoğlu qadının təhsil alması, sosial həyatda iştirak etməsi və hüquqlarının qorunmasını müasir cəmiyyətin əsas şərtlərindən biri hesab edirdi .

Atakişiyeva bu məsələləri təhlil edərkən həm tarixi konteksti, həm də müasir yaşamanı nəzərə alaraq Ağaoğlunun ideyalarının aktuallığını əsaslandırır.

Əsərin mühüm hissələrindən biri də Əhməd bəy Ağaoğlunun kulturoloji baxışlarına həsr olunmuşdur. Müəllif göstərir ki, Ağaoğlu mədəniyyəti “həyat tərzi” kimi dəyərləndirir və müxtəlif mədəniyyətlərin qarşılıqlı təsirini tərəqqinin əsas şərti hesab edirdi .

O, Şərq və Qərb mədəniyyətlərini müqayisə edərək Qərbin elmi-texniki üstünlüyünü qəbul edir, lakin eyni zamanda milli-mənəvi dəyərlərin qorunmasının vacibliyini də vurğulayırdı. Bu

yanaşma onun düşüncəsində balanslı və realist mövqenin göstəricisidir.

Atakişiyeva bu ideyaları geniş şəkildə şərh edərək Ağaoğlunun kulturoloji konsepsiyasını elmi əsaslarla təqdim edir və onun müasir Azərbaycan kulturologiyası üçün əhəmiyyətini ön plana çıxarır.

Kitabın ən mühüm cəhətlərindən biri də onun üslubudur. Elmi araşdırma xarakteri daşmasına baxmayaraq, əsərdə publisistik ruh aydın hiss olunur. Müəllif faktlara əsaslanmaqla yanaşı, mövzuya emosional və ideya baxımından da yanaşır. Bu isə əsəri yalnız mütəxəssislər üçün deyil, geniş oxucu auditoriyası üçün də əlçatan edir.

Həcər Atakişiyevanın “Əhməd bəy Ağaoğlunun ədəbi-tənqidi görüşləri” əsəri Azərbaycan ədəbiyyatşünaslığında mühüm yer tutan fundamental tədqiqatlardan biridir. Bu kitab vasitəsilə oxucu təkcə Əhməd bəy Ağaoğlunun ədəbi-tənqidi baxışları ilə deyil, həm də onun dünyagörüşü, ideoloji mövqeyi və milli düşüncə sistemindəki rolu ilə yaxından tanış olur.

Əsər həm elmi dərinliyi, həm də publisistik təsir gücü ilə seçilərək Azərbaycan ictimai fikir tarixinin öyrənilməsi baxımından əvəzsiz mənbə kimi qiymətləndirilə bilər. Bu kitab, eyni zamanda, milli kimlik, mədəniyyət və ədəbiyyat məsələlərinə maraq göstərən hər bir oxucu üçün düşünməyə vadar edən dəyərli bir əsərdir.

Ülviyyə Nəriman qızı Hüseynova,

Filologiya üzrə elmlər namizədi

Ülviyyə Hüseynovanın digər yazıları

Mustafa Müseyiboğlu adına kitabxana

Məhkum olunmuş qadın - Visente Blasko İbanvez

On dörd aydı ki, Rafael həbsxananın dar bir küncündə cəza çəkirdi. Dünyası dörd divar arasında keçirdiyi yeknəsəq həyatla məhdudlaşdı. Kameranın hər yerini, divardakı bütün çatları, qabarmış kraska naxışlarını əzbərdən bilirdi. Onun güneşi yalnız göy üzünün kiçik bir hissəsini ona pay verən, dəmir barmaqlıqlarla hörülmüş nəfəslik idi. Sümüyünə işləyən topuğundakı zəncir və qandallarla hərəkət etdiyi səkkiz addımlıq kamera Rafaelin dünyasının sərhədlərini təyin edirdi.

Ömürlük cəzasını çəkdiyi vaxtda sonuncu dəfə Madriddə onun ətürpərdici işinə baxılırdı. O, aylarla həbsxanada çəkdiyi cəza ilə sanki ömrünü məzara gömürdü. Dörd tərəfdən əhatə olunmuş daş divar arasında çürüyən canlı cəsədə bənzəyirdi.

Onun heç xoşlamadığı şey təmizlik idi. Hər gün süpürülən, dümdüz yerdə altına saldığı qalın adyal nəmişliyi özünə çəkərək sümüklərinə işləyirdi. Kameranın divarlarında, ortalıqda gözə bircə qırıq da toz dəymirdi. Elə bil təmizlik kampaniyası da qəsdinə durmuş, onu rahat cəza çəkməkdən məhrum edirdi. Tam tənhalıq... Əgər, ora hardansa bir siçan girsəydi o, sevincək öz yeməyini onunla bölərdi və hətta bu gəmiriciylə söhbət də edərdi. Əgər, küncdə bir hörümçək görsəydi, vaxt itirmədən onu əhlilləşdirməyə başlayardı.

Bu məzarda ayrı bir həyat yaşamaq istəmirdi. Bir gün bir sərçə nəfəsliyə qonub içəri boylanaraq cik-cirik elədi. Elə bu məqamda işığın və məkanın uyarsızlığı rəngi saralmış, zəifləmiş, yayın cırhacırında üşüdən Rafaeli bayıra çəkdi. Başına bağladığı yaylıq, böyrəyini sarıdığı adyal bədənini heç qızdırmırdı. Yəqin dustağın saralmış sümüklü sifəti və qəribə geyimi quşu ürkütdü. Bir tərəfdən də içəridən gələn iydən uzaq olmaq üçün quş dərhal qanadlarını çırparaq uçub getdi...

Qibtə etdiyi yeganə şey həbsxana yoldaşlarının gəzinti zamanı etdikləri söhbətlər idi. Onlar heç olmasa mavi səmanı seyr edə bilirdilər, onun kimi havanı pəncərədən udmurdular. Ayaqları qandallı deyildi və gəzərək istədikləri dustaqlarla söhbət edə bilirdilər.

Əbədi dustaqlıq, bunu Rafael kəşf etmişdi. Belə bir cəzaya məhkum olunduğundan, bayırda gəzənlərə nifrət edirdi. Vəziyyətinin yüngül olmasını istəyirdi. Ciddi rejimdə olan dustaqlar bayırdakılara, azadlıqdan zövq alanlara nifrət edirlər: Ax, onların hamısı məhkum olunmalıdır!

Bədbəxtliyin sonuncu mərtəbəsində idi. Bir dəfə qaçmağa cəhd göstərmişdi. Ümitsizlik içində yeri qazıb çıxmaq istəyəndə nəzarətçilər ona mane oldular. Mahnı oxuyanda icazə vermirdilər. Anasının ona öyrətdiyi və az-maz yadında qalan sözləri monoton tərzdə astadan oxumaq istəyəndə səsini kəsirdilər. Özünü dəliliyə vurmuşdu nədi? Sakit! Onlar Rafaeli olduğu kimi görmək istəyirdi, sağlam və əqli yerində! Başı pozuq adamı həbsxanada saxlamaq olmaz.

Dəli?! Yox, o, elə olmaq istəmirdi, ancaq qandallı ayaqlarıyla bir yerdə hərəkətsiz qalmaq ömrünü kəsirdi onun. Gecələr gözlərini yumanda hərdən qarabasmalar görürdü. İşığı tez-tez

yandırılıb söndürmək ona pis təsir edirdi və on dörd ayda bu vəziyyətə heç uyğunlaşa bilməmişdi. Yuxularında onu öldürmək istəyən düşmənləri Rafaelin həyatını kəlləmayallaq etmişdi. Buna görə də əziyyət çəkirdi.

Gündüzlər keçmişini düşünürdü. Onun huşsuz yaddaşı həyatının səhifələrini bir də vərəqləmək istəyirdi.

Bir neçə xəstəliyinə görə, birinci həbsindən sonra doğma kəndinə qayıtmasını xatırlayırdı. Camaatın meydandakı tabernanın ətrafına yığılması, özünün bütün rayonda qazandığı nüfuzu, adı yadına düşdü. Hamı ona heyrətlə baxırdı: “Rafael necə də möhkəm adamdı!” Kəndin ən gözəl qızları onun qadını olmağa hazır idi. Bu, onun heç də nəvazişli münasibətinə görə deyildi, məhz hiss etdirdiyi qorxunun qazandığı hörmətə bağlıydı. Bələdiyyə işçiləri onun əlinə silah verib kəndin gözətçisi təyin etmişdilər. Kobudluğundan istifadə edib seçkilər zamanı səs toplayırdılar. O, sözün əsl mənasında hökmranlıq edirdi. Başqa bir quldur dəstəsini yumruğun altında saxlayırdı. Onlar da yorulmuşdular, artıq müdafiə oluna bilmirdilər. Çünki bunun sonu həbsxana ilə qurtarırdı. Axırda onları Rafaelin qabağına gətirdilər.

Aman Allah! Qüruru təhlükə altında idi: “Gərək bunun qulağının dibini qızısdıram. O mənim çörəyimi əlimdən alır”. Təsadüfən gözlənilən an gəlib çatdı. Ona tufəngin qundağıyla elə gəydi ki, bir də səsi çıxmasın.

Eh, bu da axırı... Kişilərin başına gələn şeylərdi! Sonu da həbsxana həyatı. Orada keçmiş yoldaşlarını tanıdı. Hökm çıxarılandıqdan sonra əvvəl incitdiyi dustaqlar bütün vasitələrlə ondan qisas alırdılar. Həməndəhşətli hökm və lənətə gəlmiş o

gözətçilər... On dörd aydı ki, bütün bunlara dözüdü. Kaş Madriddən ölüm hökmü gələydi. Bəlkə də artıq yoldadır.

İndi Rafaelin heç bir dəyəri yox idi. Xuan Portela, göyçək Fransisko Esteban və etdiyi bütün qəhrəmanlıqlar haqqında düşünürdü. O qəhrəmanlıqlar ki xalq mahnıları kimi dildən-dilə düşürdü. Onları eşidəndə fərəhlənirdi. İndi bunlar düşdüğü vəziyyətə heç cürə kömək etmirdi.

Bəzən gecələr yerə sərdiyi adyaldan dik atılırdı, elə bil kimşə gizlindən ona atəş açırdı. Və bu zaman qandalları kədərli səslər çıxarırdı. Uşaq kimi qışqırırdı və həmin andaca qışqırmağına sanki peşman olur, səsini içində boğurdu. Onun daxilində bağırən başqa bir Rafael idi. İndiyə qədər tanımadığı Rafael. O Rafael qorxur, kövrəlir, ağlamsınırdı. Keçibuynuzu bitkisi və öncirdən hazırlanmış içkini içməyə sakitləşmirdi. Həmin içkiyə orda kofe deyirdilər.

Özünə ölüm arzulayan əvvəlki Rafaeldən yalnız bir dəri və bir sümük qalmışdı. Yeni Rafael isə artıq qəbiristanlığın içində gəzən birisi idi. Düşünəndə ki on dörd ay keçib və hər şeyin sonu çatıb, dəhşətə gəlirdi.

Qorxağın biri olmuşdu. Hiss edirdi ki, bədbəxtlik ona lap yaxınlaşmış. O, bədbəxtliyi hər yerdə, qapının pəncərəsindən maraqla boylanın üzündə, indi hər axşam ona baş çəkən həbsxananın rahibində də görürdü. Elə bil həbsxana kamerası ancaq söhbət eləmək və siqaret çəkmək üçündür. Pis, çox pis!

Ona verilən suallar narahatçılıqdan başqa bir şey deyildi. Yaxşı xristiandırmı? Əlbəttə, padre. Rahiblərə hörmət edirdi. Heç zaman onlar haqda pis fikirdə olmamışdı. Bütün qəlbi ilə

kralı müdafie etmək üçün dağlara çəkilmışdi. Bir də ki, onu kəndin rahibi göndərmişdi.

Sonra rahib ona isadan danışdı. Allahın oğlu olaraq o da Rafael kimi çətin vəziyyətə düşmüşdü. Və belə müqayisə yazıq şeytanı daha da coşdururdu. Necə də qürurludur! Baxmayaraq ki, bu qədər oxşar əlamətlər göstərirdi, ancaq hökmün mümkün qədər gec yerinə yetirilməsini arzulayırdı.

Dəhşətli xəbər başının üstündə şimşək tək çaxdı. Madriddə hökm artıq oxunmuşdu. Ölüm hökmü sürətlə, teleqrafla gəlirdi. Rahibə deyəndə ki məhkum olduğu müddətdə əli uşaqlı bir qadın onu görmək üçün həbsxananı dörd dolanır, çox tərəddüd etmədi. O qadın kənddən çıxanda məsələ artıq bitmişdi...

Onun əfv oluna biləcəyini deyəndə, bütün bədbəxtlər kimi o, dəlicəsinə son ümidindən yapışdı. Məgər o, əfv oluna bilməzdimi? Niyə də ki olmasın? Bir də ki, istəsə bu sənədi Madriddə oturan o xanım imzalaya bilərdi.

Vəkillər, keşişlər, müxbirlər, hamısı ona baş çəkirdi. Bu ziyarətlər ya hansısa maraqlı irəli gəlirdi, ya da öz vəzifələrini icra edirdilər. Onlar yalvarıcı tərzdə suallar verirdi, guya ki, qəbir qazanlar dustaqları xilas etmək iqtidarında idilər:

– Necə bilirsiniz? Sizcə imzalayacaq o sərəncamı?

Növbəti gün əli-ayağı bağlı halda inəyi kəsimxanaya aparan kimi, onu da öldürmək üçün öz kəndinə aparacaqdılar. Məhkum olunmuş və heç kimə lazım olmayan Rafael orda idi, öz kamerasında. Onun azadlığa çıxmasını gözləyən, cavan, uzun

ətəkli, şişman dodaqlı, çatmaqş bir qadın vaxtını bütün günü həbsxana qapısının ağzında keçirirdi.

Qadın orda olmağıyla hamını təəccübləndirmişdi. Onun çaşqın baxışlarından kədərdən çox kütlük yağırdı. Kobud bədəni və iri döşləri olan qız arabir gözünün yaşını töküdü. Rafaelin sonunun belə olacağını bilirdi. Kaş ərindən uşağı olmayaydı!

Həbsxananın keşişi qadını sakitləşdirməyə çalışırdı. Özünə başqa bir kişi tapar, o zaman bəlkə xoşbəxt olarsan, deyirdi. Qadını ruhlandırmağa çalışırdılar. Hətta söhbət elə alındı ki, onun birinci sevgilisindən də danışdılar. Qızın dediyinə görə oğlan yaxşı adam idi. Rafaeldən qorxduğu üçün qıza yaxın durmurdu. Amma indi yavaş-yavaş kənddə qıza yaxınlaşırdı. Elə bil ona nəşə demək istəyirdi...

– Yox. Kişini hər zaman tapmaq olar. – Özünə toxtaqlıq vermiş kimi təbessümlə, sakit bir tərzdə dedi. – Ancaq mən əsl xristianam. Əgər başqa kişi tapsam istiyərəm ki, bu Allahın izniylə olsun.

Keşişin və yan-yörəsində olan işçilərin üzündəki ifadəni görəndə, reallığa qayıdıb yenidən göz yaşları tökməyə başladı.

Axşam düşəndə xəbər gəlib çatdı! Bəli, Rafaelin əfv olunması ilə bağlı sərəncam imzalamışdılar. Rafaelin təsəvvürünə gətirdiyi Madriddəki həmə o nəcib qadının qəlbində uzun-uzadı teleqram və xahişlərdən sonra mərhəmət hissi oyanmış, dustağın ömrünü uzatmaq qərarına gəlmişdi. Bu xəbər həbsxanada böyük səs-küyə səbəb oldu, elə bil orada yatanların hamısına azadlıq verilmişdi.

– Arvad, sevin, – keşiş dustağın qadınına dedi. – İndi sənin ərini öldürməyəcəklər, dul qalmaqacaqsan.

Arvad eşitdiyi sözlərdən yerindəcə qurudu. Tərəddüdlə soruşdu:

– Yaxşı, nə vaxt çıxacaq?

– Çıxmaq?! Dəli olmusan? Heç vaxt! Ərinin həyatını xilas etdiyin üçün rahat ola bilərsən. İndi onu Afrikaya göndərirlər. Cavan və güclü olduğu üçün hələ iyirmi il də yaşayacaq.

Qadın hönkür-hönkür ağlamağa başladı. Ancaq onun göz yaşlarının səbəbi kədər deyil, ümitsizlik idi.

– Arvad, gedək. – Keşiş qıcıqlı halda dedi. – Bu, artıq Allaha inamsızlıq göstərməkdir. Onun həyatını xilas etdilər, başa düşürsən? Artıq ölüm hökmü üstündən götürülüb... Amma sən yenə də şikayətlənirsən.

Qadın göz yaşlarını sildi. Onun gözləri nifrət dolusu baxışlarla parladi.

– Yaxşı, öldürməyin onu... İndi rahatam. O xilas olundu, bəs mən?

Uzun sürən sakitlikdən sonra qan dammış buğdayı yanaqlarını yenidən əsdirərək əlavə etdi:

– İndi məhkum olunmuş mənəm...

İspancadan çevirdi: Məmməd Məmmədli

Şehidi Ağagülov Eldəniz Etibar oğlu 3 may 1975-ci ildə Alpan kəndi

30 illik ayrılığın anım günləri

4 illik 1-ci Qarabağ müharibəsinin kəndimizdən axırıncı şəhidi Ağagülov Eldəniz Etibar oğlu 3 may 1975-ci ildə Alpan kəndində müəllim ailəsində anadan olmuşdur. O, 1992-ci ildə Alpan kənd orta məktəbini bitirmiş və əmək fəaliyyətinə Sabir adına sovxozda fəhlə kimi başlamışdı. 1993-cü ilin iyul ayının 5-də Milli Ordu sıralarına çağırılan Eldəniz Güzdəkdə yerləşən hərbi hissədə xidmət etmiş və 8 ay ərzində burada hərbin sirlərinə yiyələnmişdir. 1994-cü ilin mart ayının 11-də Eldənizi döyüş bölgəsinə-Ağdama göndərirlər. Orada o ərazinin düşmənlərdən təmizlənməsində fədakarlıq göstərmişdir. Onun döyüş bölgəsində nizam-intizamlı xidməti, hərbi texnikanın sirlərinə dərinlən yiyələnməsi komandanlıq tərəfindən qiymətləndirilir və 1994-cü ildə kiçik çavuş rütbəsi verilərək tank komandiri təyin edilir.

Eldəniz hərbi xidmət zamanı xüsusi fədakarlıqlar göstərmiş, yeni gələn əsgərlərə nümunə olmuşdur. Onun ən böyük arzularından biri Vətəni erməni diğalarından təmizləmək idi. Çünki o ailədə atası Etibar müəllimdən, məktəbdə hərbi hazırlıq müəllimlərindən belə tərbiyə almışdı. Etibar müəllim hamıya vətənpərvər olmağı təlqin edir, bunu həyatdan nümunələr göstərməklə öyrədirdi. Buna görə səbəbsiz deyil ki, onun oğlu Eldəniz də hərbi xidmətini davam etdirməklə qəlbində Vətəni qorumaq, azad etmək hissi yaşadırdı. Ürəyində bu dəruni duyğularla yaşayan və 1996-cı il fevralın 10-da kəşfiyyat zamanı ağır yaralanan Eldənizi həkimlər nə qədər çalışsalar da ölümün pəncəsindən qurtara bilmədilər. 44 gündən sonra -mart ayının 26-da Eldəniz əbədi olaraq həyata gözlərini yumur.

Onun qisasını almaq arzusu ilə alışıb yanan və 44 günlük Vətən müharibəsində qəhrəmanlıqlar göstərən polkovnik qardaşları Şəhriyar və Elşən hal-hazırda Milli Ordu sıralarında yüksək ordenlərlə təltif edilən zabitlər kimi korpus komandanlığında xidmət etməkdədirlər.

Eldəniz Alpan kəndində, polkovnik qardaşlarının girişdə, pır ziyarətçiləri üçün 2 türbə tikdirdiyi “Subaba” qəbiristanlığında martın 28-i dəfn edilmişdir. Eldəniz subay olduğu üçün bu türbələrdən biri onun xatirəsini yaşadır həm də. Allah ruhunu şad, axirətini abad eləsin, Amin!

Müəllif: **İlkin Balayev**

Alpan.az saytının qurucusu və idarəçisi

İlkin Balayevin digər yazıları

DAHA ÇOX YENİ MƏLUMAT

Əməkdar müəllim, polkovnik-leytenant Bayram Məmmədov

YURDUN GƏFAKEŞ OĞLU

(Əməkdar müəllim, ehtiyatda olan polkovnik-leytenant Bayram Məmmədovun 70 yaşına)

Bayram Heydər oğlu Məmmədov ilin, ayın ən xoş günündə – Bahar bayramında, 21 mart 1956-cı ildə, ölkənin füsunkar bölgələrindən sayılan Zəngilan rayonunun Canbar kəndində qulluqçu ailəsində anadan olub. Atasının işi ilə əlaqədar rayon mərkəzinə köçdüklərindən orada məktəbə qədəm qoymuş, Zəngilan şəhər 1 saylı orta məktəbi 1973-cü ildə əla qiymətlərlə bitirib. Elə həmin ildə qəbul imtahanlarından müvəffəqiyyətlə keçərək Azərbaycan Pedaqoji Xarici Dillər İnstitutunun ingilis dili fakültəsinə qəbul olub.

1978-ci ildə ali təhsilini başa vuraraq Zəngilan rayonu ilə qonşu olan Ermənistan SSR Qafan şəhər 21 saylı texniki peşə məktəbinə müəllim təyin olunur. Adıçəkilən məktəb qarışıq məktəb adlanırdı; burada həm rus, həm erməni, həm də azərbaycan sektoru fəaliyyət göstərirdi.

Oktyabr 1978 – may 1980-ci illərdə (ali təhsillilər üçün SSRi-də həqiqi hərbi xidmət 1,5 il idi) SSRi SQ-də həqiqi hərbi xidmətdə olan Bayram Məmmədov hərbi xidmətdən sonra müəllimlik fəaliyyətini Zəngilan rayon qiyabi orta məktəbdə, Canbar və Keçikli kənd səkkizillik natamam orta məktəblərində davam etdirmişdir.

11 noyabr 1980-ci ildə Zəngilan rayon Komsomol Komitəsinin idman və Kütləvi Müdafiə işləri şöbəsinin müdiri təyin olunan Bayram Məmmədov bu vəzifədə 1988-ci ilin iyununadək fəaliyyət göstərmişdir. 1988-1989-cu illərdə Zəngilan rayon Partiya Komitəsində Siyasi Maarif kabinetinin müdiri olub. 1989-1991-ci illərdə o, siyasi təhsilini artıraraq əvvəlcə Saratov Sosial Siyasi İnstitutunda təhsil alır və sonra Bakı Sosial İdarəetmə və Politologiya İnstitutunu fərqlənmə diplomu ilə bitirir. 1 avqust 1991-ci ildən Zəngilan rayon İcraiyyə Komitəsi sədrinin müavini vəzifəsində fəaliyyətini davam etdirir.

Həmin vaxt SSRİ adlı nəhəng bir ölkə yenidənqurma, aşkarlıq, demokratiya adlı mənbəyi və mənsəbi bilinməyən bir okeanın burulğanında çalxalanırdı. Uzun müddət normal qonşuluq münasibətində əmin-amanlıq içində yaşayan millətlər bir-birinə qənim kəsilmişdilər. 1988-ci ilin fevralından başlayan çaxnaşma nəticəsində Ermənistan SSR-də yaşayan iki yüz mindən çox azərbaycan əhli öz qədim dədə-baba yurdundan zorla çıxarılaraq Azərbaycana köçürülmüşdü. Zəngilan rayonu Ermənistan SSR-in Meğri rayonu və böyük sənaye şəhəri sayılan Qafan (şəhər) rayonu ilə həmsərhəd bölgədə yerləşdiyindən daşnaqsütyun ideyaları ilə beyinləri zəhərlənmiş azğın ermənilər bu rayonun kəndlərinə də vaxtaşırı basqın edir, ölüşlərdə mal-heyvan otaran nobatçıları döyür, davar oğurlayıb aparırdılar. Kəndlərdə müdafiə məqsədilə könüllülər dəstəsi yaradılırdı. Bayram Məmmədovun yeni yaradılmış ştat üzrə vəzifəyə təyin olunması bu zərurətdən irəli gəlmişdi və ehtiyatda olan baş leytenant rütbəli zabitin bu vəzifəyə təyinatı tam uyğun idi. Belə ki, bu vəzifənin əsas funksiyası Nazirlər Kabinetinin qərarına əsasən Ermənistan SSR-lə həmsərhəd rayonlarında və sərhədyanı kəndlərdə ordu ilə iş aparmaq və rayonda milis tərəfindən ictimai asayişin qorunması sahəsində aparılan işlərə rəhbərlik etməkdən ibarətdi. Çox ziddiyyətli bir dövr hökm sürürdü. Düzdür, qaynar nöqtələrə nəzarət etmək üçün Rusiyanın ucqarlarından bölgəyə ezamiyyətə göndərilmiş rus hərbiçiləri sərhəddə yerləşdirilmişdi, lakin onlara bir o qədər də bel bağlamaq olmazdı. Həm də onlar yalnız Qafanla həmsərhəd olan rayonun Şayıfli kəndində yerləşdirilmişdilər. Rayonun Vejnəli-Ağbənd, Kolluqışlaq-Rəzdərə, Yuxarı Yeməzli-Ağbis bölgələri nəzarətdən kənar qalmışdı. Ov tütəngləri əllərindən alınan kənd könüllüləri isə şana, balta, yaxşı halda bir quş tütəngi umuduna qalmışdılar. Belə çətin bir vaxtda Bayram Məmmədov sərhədyanı kəndləri gəzir, könüllü dəstələrlə görüşür, rayonda yaşayan gənclərin potensial gücünü

müəyyənləşdirməyə çalışırdı.

Belə bir gərgin vaxtda camaatın təkidi və tələbi ilə Ali Sovetin növbədənkenar sessiyası keçirildi və 8-9 oktyabr tarixində keçirilən iclaslarda gərgin müzakirələrdən sonra Ali Sovet 9 oktyabr 1991-ci il tarixli “Hərbi xidmət keçmək haqqında Qanun” layihəsini qəbul etdi.

Bundan sonra oktyabr ayı ərzində artıq Müdafiə Naziri vəzifəsinə təyin olunmuş general-leytenant Valeh Bərşadlının göstərişi ilə sərhədyanı rayonlardan bölgələrdə ərazi özünümüdafiə taborları yaratmaq üçün namizədlərin təqdim olunması məqsədilə Bakıda, Biləcəri Hərbi Komissarlığında və Üçtəpə poliqonunda toplantılar keçirilsə də bir nəticə əldə olunmur. Yalnız 9 noyabr 1991-ci il tarixində Bayram Məmmədov Zəngilanda ərazi özünümüdafiə taborunun 361 nəfərlik ştatını və 806 sayılı hərbi hissənin möhürünü ala bilir. Beləliklə, baş leytenant Bayram Məmmədovun komandir, baş leytenant Cümşüd Əbilovun qərargah rəisi, baş leytenant Süleyman Nuriyevin arxa cəbhə üzrə müavin vəzifələrinə təyinatı ilə tabor yaradılmağa başlayır. 19 noyabr tarixində Zəngilan rayon Partiya Komitəsinin katibi, eyni zamanda rayon Müdafiə Komitəsinin sədri Əli Quliyevin rəhbərliyi ilə taborun yaradılması üçün Müdafiə nazirliyindən rayona ezamiyyətə gəlmiş beş nəfərlik nümayəndə heyətinin iştirakı ilə keçirilən iclasda qərargahın fəaliyyəti üçün 14 sayılı texniki peşə məktəbinin binası ayrılır və elə həmin gündən yaradılmaqda olan ərazi özünümüdafiə taborunun fəaliyyəti başlayır. Bayram Məmmədov çox keçmir ki, növbəti kapitan hərbi rütbəsini alır. O, bu vəzifədə 1992-ci il aprel ayının sonunadək xidmət edir. Aprelin sonu – mayın əvvəlləri ölkədə yaranmış hərki-hərkillik və hərçi-mərclik ucbatından bir müddət Müdafiə Nazirliyinin tabeçiliyində olan başqa vəzifələrə keçirilir və 1 dekabr 1992-ci ildən artıq yeni yaradılmış Zəngilan Alayında Alay komandirinin arxa cəbhə üzrə müavini vəzifəsində xidmətini davam etdirir.

Beləliklə, baş leytenant rütbəsindən polkovnik-leytenant rütbəsinədək yüksələn Bayram Məmmədov 10 noyabr 1991-ci ildən 6 iyun 2006-cı ilədək Azərbaycan Respublikası Silahlı Qüvvələrində tabor komandiri – hərbi hissə komandiri, Alay komandirinin (hərbi hissə komandirinin) müavini, Müdafiə Nazirinin Arxa Cəbhə və Beynəlxalq Hərbi Əməkdaşlıq idarələrində baş zabit və bölmə rəisi vəzifələrində qulluq etmişdir. Xidmət keçdiyi müddətdə Azərbaycan Respublikası Silahlı Qüvvələrini dünyanın otuzdan çox ölkəsində beynəlxalq konfranslarda, seminarlarda, işgüzar görüşlərdə, simpoziumlarda və təlimlərdə layiqincə təmsil etmişdir. Bayram Məmmədov xidmət dövründə medallar almış, Müdafiə nazirinin fəxri təltifləri ilə mükafatlandırılmışdır. Azərbaycan Vətən Müharibəsi veteranıdır.

Ailəlidir; üç övladı, ... nəvəsi var.

İngilis və bir neçə başqa dildə sərbəst danışır.

Azərbaycan Jurnalistlər Birliyinin üzvüdür. Yaradıcılıqla məşğuldur. O, publisistik məqalələri

İlə dövrü mətbuatda vaxtaşırı çıxışlar edir.

10 mart 2026, Xırdalan şəhəri

Əli bəy Azəri

“Xəzan” ədəbi-bədii jurnalın baş redaktoru,

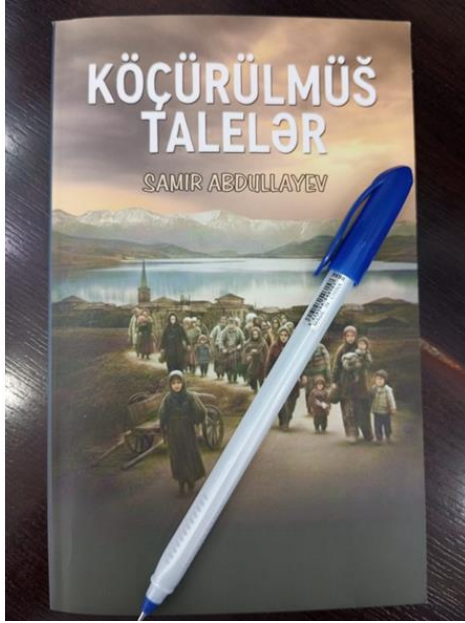
Azərbaycan Yazıçılar Birliyinin üzvü

Əli bəy Azərinin yazıları

Mustafa Müseyiboğlu adına kitabxana

Yurd həsrətinin sözə çevrilmiş taleyi

(*Samir Abdullayevin “Köçürülmüş talelər”i*)

Salam olsun, çox dəyərli oxucum. Bu dəfə söhbətimizin mövzusu Qərbi Azərbaycan, Göyçə mahalı, əzəli və əbədi yurdumuzun hekayətlərə dönmüş insan taleləri haqqında olacaq.

Azərbaycan ədəbiyyatında və publisistik düşüncəsində yurd həsrəti, köç, deportasiya və itirilmiş torpaqların ağrısı daim xüsusi bir mövzu kimi yer almışdır. Statusundan, cəmiyyətdə mövqeyindən asılı olmayaraq müxtəlif yaradıcı nəsillərə məxsus qələm adamlarının zaman-zaman bu mövzuda sambalı əsərlər ortaya qoyublar. Mövzu bu gün də aktuallığını qoruyub saxlayır. Bu baxımdan “Köçürülmüş talelər” kitabı köhnə mövzuda yeni səs kimi duyulur. Kitabın müəllifi Samir Abdullayev (Arifoğlu) bu mövzunu yeni bir baxışla oxucuya təqdim edən müəlliflərdən biri kimi diqqəti cəlb edir.

“Köçürülmüş talelər” əsəri sadəcə bir kitab deyil, eyni zamanda tarixə çevrilmiş ağrıların və itirilmiş ocaqların bədii-

publisistik ifadəsidir. Müəllif bu kitab vasitəsilə Qərbi Azərbaycandan deportasiya olunmuş azərbaycanlıların həyat hekayələrini, onların yaşadığı mənəvi sarsıntıları və yaddaşlarda yaşayan yurd sevgisini oxucuya çatdırmağa çalışır.

Kitabın əsas ideyası insan taleləri üzərində qurulmuş böyük bir tarixi faciəni göstərməkdir. Burada yalnız köçdən deyil, həm də itirilmiş həyat tərzindən, yarımçıq qalan xatirələrdən və insanın öz kökünə bağlılığından danışılır. Hər bir səhifədə hiss olunur ki, müəllif bu mövzunu uzaq müşahidəçi kimi deyil, birbaşa həmin taleyi yaşamış insan kimi qələmə alır.

Kitabın müəllifi Samir Abdullayev (Arifoğlu) 1984-cü ildə Göyçə mahalının Çəmbərək bölgəsində yerləşən Ardanış kəndində anadan olmuşdur. Onun uşaqlıq illəri taleyin sərt sınaqları ilə müşayiət olunmuşdur.

1988-ci ildə Qərbi Azərbaycanda yaşayan azərbaycanlıların kütləvi deportasiyası nəticəsində minlərlə insan kimi Samir Abdullayevin (Arifoğlu) ailəsi də doğma torpaqlarını tərk etməyə məcbur olmuşdur. Müəllifin özünün də qeyd etdiyi kimi, “Mən Göyçədən çıxmağımızı xatırlamıram”. Bu cümlə əslində bütöv bir nəslin taleyini ifadə edən simvolik fikirdir. Vizual olaraq xatırlamadığı yurd yerini damarda axan qanın, cismindəki ruhun yaddaşı ilə bir belə unutmayan Samir kimi minlərlə Vətən övladları bu gün də bu həsrətlə yaşayır. O böyük qayıdış gününü səbirsizliklə gözləyirlər. Sevindirici haldır ki, gənclərimiz yurd yerinin xatirəsini sadəcə özləri üçün diri tutmaqla kifayətlənməyib bu vacib məsələnin təbliği yolunda da uğurlu addımlar atırlar. Samirin “Köçürülmüş talelər”i məhz bu baxımdan olduqca əhəmiyyətlidir.

O, doğma yurdundan ayrıldığı vaxt uşaq olsa da, atası babalarının yurduna olan bağlılıq, o torpaqlar haqqında eşitdiyi xatirələr və yaddaşlarda yaşayan Göyçə obrazı onun yaradıcılığında əsas mövzulardan birinə çevrilmişdir. Kitabın mühüm xüsusiyyətlərindən biri də müəllifin Göyçə

mahalına olan mənəvi bağlılığıdır. Göyçə yalnız bir coğrafi məkan kimi deyil, həm də milli yaddaşın, folklorun, mədəniyyətin və azərbaycanlı kimliyinin mühüm bir parçası kimi təqdim edilir.

“Köçürülmüş talelər” kitabında yer alan “Ruhuna xəyanət etmərəm”, “Köçürülmüş talelər”, “Onun adı Lena idi”, “Anamın yaddaşı” kimi bir-birindən dəyərli nümunələr yatmaqla müəllif göstərir ki, doğma torpaqdan ayrılmaq yalnız fiziki məkan dəyişməsi deyil. Bu, həm də insanın həyat tərzinin, xatirələrinin və kimliyinin sarsılması deməkdir. Göyçənin dağları, kəndləri, gölü, qədim yaşayış məskənləri – bütün bunlar kitabın səhifələrində nostalji və həsrət hissi ilə təsvir olunur. Kitabın əsas mövzularından biri də 1988-ci ildə Qərbi Azərbaycandan azərbaycanlıların deportasiyasıdır. Bu hadisə təkcə bir siyasi proses kimi deyil, həm də humanitar faciə kimi təqdim olunur.

Müəllif müxtəlif insan talelərini, ailələrin parçalanmasını, doğma evlərin tərk edilməsini və yad diyarlara üz tutan insanların ümitsizliyini emosional və təsirli şəkildə təsvir edir. Bu talelər oxucuya göstərir ki, tarix yalnız faktlardan ibarət deyil – tarix həm də insan həyatlarının, hisslərinin və xatirələrinin toplusudur.

“Köçürülmüş talelər” kitabının mühüm ideyalarından biri də qayıdış düşüncəsidir. Müəllif üçün qayıdış yalnız fiziki dönüş deyil, həm də tarixi ədalətin bərpası, milli yaddaşın qorunması və gələcək nəsillərin öz köklərini tanıması deməkdir. Kitabda hiss olunur ki, müəllif bu mövzunu yalnız keçmişin ağrısı kimi təqdim etmir. O, eyni zamanda gələcəyə ümidlə baxır və doğma torpaqlara qayıdış arzusunu canlı saxlayır.

“Köçürülmüş talelər” kitabında yer almış eyni adlı povest və digər hekayələr həm bədii, həm də publisistik baxımdan mühüm əhəmiyyət daşıyır. Bu kitab bir tərəfdən Qərbi Azərbaycandan deportasiya olunmuş azərbaycanlıların taleyini sənədləşdirən

mənəvi yaddaş rolunu oynayır, digər tərəfdən isə milli kimlik və vətən sevgisi kimi dəyərləri oxucuya xatırladır.

Müəllif bu kitabda bədii lövhələr vasitəsilə yaratdığı situasiyalarla göstərir ki, torpaq yalnız coğrafi məkan deyil. Torpaq insanın yaddaşı, tarixi və kimliyidir. Onu itirmək isə yalnız bir yurdun yox, bütöv bir həyatın itirilməsi deməkdir. “Köçürülmüş talelər” kitabı Samir Abdullayev (Arifoğlu)nun şəxsi taleyi ilə xalqın taleyinin qovuşduğu təsirli bir nümunədir. Bu kitab oxucuya bir daha xatırladır ki, tarix yalnız keçmişdə qalmır – o, insanların yaddaşında yaşayır və gələcək nəsillərə ötürülür.

Yurd həsrəti, milli kimlik və qayıdış arzusu bu əsərin əsas ruhunu təşkil edir. Bu baxımdan “Köçürülmüş talelər” yalnız bir kitab deyil, həm də bir xalqın yaddaşına yazılmış ağırlı, lakin unudulmamalı bir tarixdir. Ən əsası ümiddir. Müəllifin yaratdığı bütün nümunələri birləşdirən ortağ özəllik məhz bu ümiddir. Yurda qayıdış ümidi... Dəyərli qardaşım, Samir arzu edirəm ki, tezliklə bu ümumi arzumuz da gerçəkləşsin! Siz öz Göyçənizə qovuşsun, mən də Ağdamdan Laçından keçməklə Arzuman qardaşla sizə qonaq gəlim. O günlər elə də uzaqda deyil. Mən buna inanıram!

Sona qədər həmsöhbət olduğunuz üçün təşəkkür edirəm. Göyçə gölü sahilindən yazmaq ümidi ilə... Hələlik.
05.03.2026. *Bakı.*

Müəllif: Zaur USTAC

I>>ZAUR USTACIN YAZILARI

SAMİR ARİFOĞLUNUN YAZILARI

Mustafa Müseyiboğlu adına kitabxana

QEYDLƏR

YAZARLAR

May - 2026 №05 (65)

www.kitabevim.az
KİTABEVİM.AZ
kitab marketi

MURAD MƏMMƏDOVUN YAZILARI

GÜNNUR AĞAYEVANIN YAZILARI

HƏCƏR ATAKİŞİYEVANIN YAZILARI

“ARİSTOTEL POETİKASI” RUBRİKASI

I>>>>>BU HEKAYƏNİ MÜTLƏQ OXU<<<<<I

Mustafa Müseyiboğlu adına kitabxana

“TƏRƏFSİZ ƏDƏBİYYAT TARİXDİR!”

Jurnal bu layihə çərçivəsində ödənişsiz əsaslarla nəşr olunur.

Redaksiyanın ünvanı: Az-1012, Bakı, M.Xiyabani-14a

Dövlət qeydiyyatı: № 2319, 16.08.2007-ci il.

Əvvəlki illərdə 15 xüsusi buraxılışı olub.

Dövri olaraq 2021-ci ildən çıxır.

E-mail: zauryazar@mail.ru

Rəsmi saytı: WWW.YAZARLAR.AZ

Telefon: (012) 430-14 -81   (+994) 70-390-39-93

“Yazarlar”ın redaksiyasında yığılıb səhifələnir,

“JET PRINT ÇAP MƏRKƏZİ”NDƏ çap olunub.

(“Jet Print”də operativ xidmət: +994557232221).

Çapa imzalanıb: 01.05.2026

Sifariş: № 27

Format: A 5

Tiraj: Məhdud sayda (kitabxanalar üçün).

Elektron variant var.

Qiyməti: **PULSUZ.**

Müəlliflərin mövqeyi ilə redaksiyanın mövqeyi üst-üstə düşməyə bilər.

